

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.

Sufinancira
Europska unija

Program
ZA RIBARSTVO
I AKVAKULTURU

Ston, 2023.

Verzija dokumenta 1.0

Izrada Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. sufinancirana je sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu

Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Lokalne akcijske grupe u ribarstvu Južni Jadran

Kontakt podaci korisnika: Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Južni Jadran, Trg kralja Tomislava 1, 20230 Ston

Tel: +385 91 411 1031

e-mail: info@flagjuznijadran.hr

Sadržaj

POPIS KRATICA	4
1. Osnovne značajke područja	1
1.1. Opće zemljopisne značajke područja	1
1.1.1. Površina i granice područja	1
1.1.2. Reljefna i oceanografska obilježja	3
1.1.3. Bioklimatska obilježja	4
1.1.4. Kulturno-povijesna baština	5
1.1.4. Kulturno-povijesna maritimna baština	6
1.1.5. Prirodna baština	7
1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture	8
1.2. Gospodarske značajke područja	11
1.2.1. Opće gospodarske značajke i razvijenost područja	11
1.2.2. Ribarstvo i akvakultura FLAG područja	12
1.2.2.1. Područja djelovanja ribara i uzgajivača morskih organizama	12
1.2.2.2. Gospodarski sektor ribarstva i marikulture	15
1.2.2.3. Broj ribara i uzgajivača morskih organizama	16
1.2.2.4. Količina i struktura ulova i uzgoja morskih organizama	17
1.2.2.5. Plovila	19
1.2.2.6. Ribolovni alati	19
1.2.2.7. Ribarska i marikulturna infrastruktura	20
1.2.2.8. Suradnja sa znanstveno-istraživačkim, tehnološkim i razvojnim institucijama	22
1.2.3. Turizam	22
1.2.4. Poljoprivreda i stočarstvo	24
1.2.5. Tržište rada	25
1.3. Demografske i društvene značajke područja	26
1.3.1. Broj, kretanja i sastav stanovništva	26
1.3.2. Stanje društvene infrastrukture	27
2. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja	28
2.1. SWOT analiza	28
2.2. Identifikacija razvojnih potencijala i potreba područja	32
3. Strateška intervencija LRSR FLAG-a za razdoblje 2021.-2027.	35
3.1 Vizija, opći ciljevi i prioriteta razvoja	35

3.2. Opis općih ciljeva i prioriternih mjera LRSR 2021.-2027.	37
3.3. Inovativan i integrirani karakter LRSR te horizontalna načela	47
3.4. Usklađenost LRSR s nadređenim strateškim dokumentima	48
4. Opis odabira projekata na FLAG razini	50
5. Opis izrade LRSR i uključenosti lokalnih razvojnih dionika	51
6. Opis partnerstva	54
6.1 Ljudski kapaciteti za upravljanjem FLAG-om i provedbu LRSR	56
6.2 Financijski kapaciteti za upravljanjem FLAG-om i provedbu LRSR	56
7. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRSR	57
8. Akcijski plan provedbe LRSR	58
9. Financijski plan provedbe LRSR	59
Popis tablica i slika	61
Prilog 1 - Analitički podaci u sklopu LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.	61
Prilog 2 – Popis znanstvenih i razvojnih projekata FLAG područja povezanih s ribarstvom, morskim okolišem i maritimnom baštinom	78
Prilog 3 – Popis sudionika u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.	83
Prilog 4 - Stručno i radno iskustvo zaposlenika FLAG-a Južni Jadran	84

POPIS KRATICA

DNŽ – Dubrovačko-neretvanska županija
FLAG – engl. Fisheries Local Action Group – Lokalna Akcijska Grupa u Ribarstvu (LAGUR)
MGOR – Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
HGK – Hrvatska gospodarska komora
DZS – Državni zavod za statistiku
MRRFEU – Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
DUNEA – Dubrovačko-neretvanska razvojna agencija
APPRRR – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZMO – Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
MP – Ministarstvo poljoprivrede
UR – Uprava ribarstva
JLS – jedinica lokalne samouprave
NP – nacionalni park
PP – Park prirode
NN – Narodne novine
TZ – Turistička zajednica
OPRA RH – Program za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021-2027
EFPRA - Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu
ZRP – Zajednička ribarstvena politika
OC – Opći cilj
PM – Prioritetna mjera
NRS – Nacionalna razvojna strategija

1. Osnovne značajke područja

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

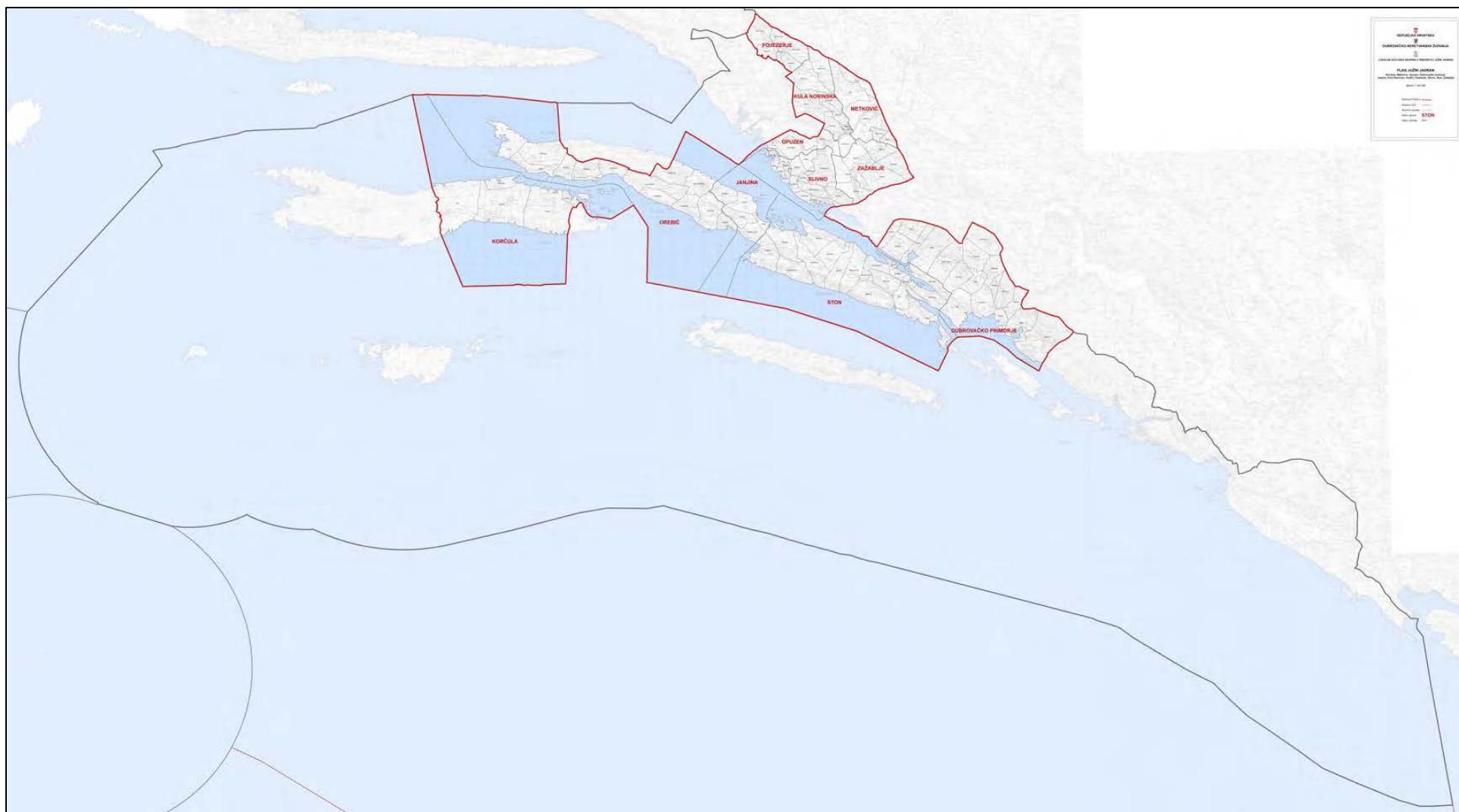
1.1.1. Površina i granice područja

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu (engl. Fisheries local action group - FLAG), dalje u tekstu FLAG Južni Jadran, smještena je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, a u administrativno-teritorijalnom kontekstu obuhvaća teritorij i akvatorij 11 jedinica lokalne samouprave – Gradove: Metković, Opuzen i Korčula te općine: Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Orebić, Kula Norinska, Slivno, Zažablje i Pojezerje. Prostor FLAG-a obuhvaća kopneni i otočni dio, pri čemu se kopneni dio nalazi u obuhvatu prostora donjeg toka i delte Neretve s gravitirajućim priobalnim predjelom i poluotokom Pelješcem, dok otočni predio obuhvaća dio otoka Korčule u administrativnom sastavu Grada Korčule.

U zaleđu prostor FLAG-a graniči s Republikom Bosnom i Hercegovinom, na jugu s FLAG-om Šabakun, dok je morska granica ujedno granica s Republikom Italijom. Osim teritorija ili kopnenog djela, FLAG-u pripada akvatorij unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora, u okolici otoka Korčule i poluotoka Pelješca, a koje obuhvaća u potpunosti ili djelomično ribolovne zone C, D i G, sukladno Pravilniku o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske (NN 5/2011). Površina kopnenog dijela FLAG-a iznosi 904.3 km², odnosno 50,77 % teritorija Dubrovačko-neretvanske županije ili 1,6 % Republike Hrvatske.

Obzirom na to da FLAG obuhvaća dio otoka Korčule i poluotok Pelješac, prema Zakonu o regionalnom razvoju (NN 123/17), ovi dijelovi ujedno pripadaju područjima s razvojnim posebnostima (čl. 38.a), pa se upravljanje razvojem zasniva na posebnoj razvojnoj politici koja se temelji na Zakonu o otocima (NN 116/18). Specifičnost prostora FLAG-a je obuhvat zaštićenog područja Malostonskog zaljeva kategorijom posebni rezervat u moru. Malostonski zaljev je zaštićen upravo zbog važnosti ekosustava za uzgoj školjkaša – europske plosnate kamenice (*Ostrea edulis*) i mediteranske dagnje. Specifičnost prostora FLAG-a je i obuhvat niza zaštićenih područja (7 lokaliteta) i ekološke mreže NATURA 2000 Delta Neretve. Delta Neretve spada u ribolovnu podzону G6 koja se nalazi u unutarnjem ribolovnom moru RH, koja osim rijeke Neretve i ušća, obuhvaća i veći dio Neretvanskog kanala.

Prema podacima Popisa stanovništva iz 2021. godine, FLAG Južni Jadran broji 36.798 stanovnika koji obitavaju u ukupno 111 naselja. Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 42,1 stan./km², prema čemu je područje FLAG-a Južni Jadran ispod prosječno naseljeno u odnosu na teritorij Dubrovačko-neretvanske županije, čija gustoća naseljenosti iznosi 68,82 stan./km². Iznad prosječnom gustoćom naseljenosti se ističu područje Grada Metkovića (299,4 stan./km²), Grada Opuzena (118 stan./km²) i Grada Korčule (48,2 stan./km²), dok svi ostali dijelovi FLAG-a imaju ispod prosječnu gustoću naseljenost. Prema ukupnom broju stanovnika prednjači Grad Metković s 15.239 stan. ili 41,6 % ukupnog broja stanovnika FLAG područja. Prema broju stanovnika slijedi potom Grad Korčula (5.415 stan.), općina Orebić (3.705 stan.), Grad Opuzen (2.838 stan.), općina Ston (2.491 stan.), općina Dubrovačko primorje (1.636 stan.), općina Slivno (2.046 stan.), općina Kula Norinska (1.414 stan.), općina Pojezerje (934 stan.), općina Zažablje (553 stan.) i općina Janjina (522 stan.).

Slika 1 Područje obuhvata FLAG-a Južni Jadran

Izvor: FLAG Južni Jadran

Tablica 1 Osnovni podaci o FLAG obuhvatu

JLS	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2021.)	Gustoća naseljenosti (stan./km ²)	Naselja*	Broj kućanstava
Metković	50.88	15235	299.4	5	4614
Opuzen	24.06	2838	118.0	3	985
Korčula	112.35	5415	48.2	5	2045
Dubrovačko Primorje	197.5	1636	8.3	21	702
Ston	169.59	2491	14.7	19	817
Janjina	30.16	522	17.3	5	262
Orebić	113.13	3705	32.7	14	1437
Kula Norinska	60.82	1414	23.2	9	478
Slivno	52.77	2046	38.8	18	620
Zažablje	60.94	553	9.1	6	188
Pojezerje	32.1	943	29.4	6	281
FLAG Južni Jadran	904.3	36798	42.1	111	12429

Izvor: DZS

*Popis naselja po jedinicama lokalne samouprave nalazi se u Prilogu 1 – Popis naselja FLAG-a

1.1.2. Reljefna i oceanografska obilježja

U geomorfološkom kontekstu područje FLAG-a sastoji se od dva područja – područje otoka Korčule, poluotoka Pelješca i obalnog područja Dubrovačkog primorja te područje u obuhvatu doline i delte Neretve.

Na istočnom dijelu otoka Korčule proteže se dinarski smjer pružanja reljefa od sjeverozapada prema jugoistoku, ali kod lokacija kao što su Oblik (462 m), Klupca i Glavica (208 m), smjer mijenja svoj pravac u istok-zapad. Prevladavajući oblici terena na toku su oblikovani kao dva niza krških dolina, koje se postupno spuštaju s glavnog vapnenog masiva prema istoku i zapadu. Veći dio poluotoka Pelješca pripada krškom području, a glavnu komponentu stijena čine visoko propusni vapnenci. Na ovakvim tipovima stijena formiraju se raznolike vrste tla. Većinom su to vapnenačka primorska tla, kao što su smeđe tlo i crvenicu. Zapadni dio Pelješca, koji se proteže kroz općine Orebić i Trpanj, ističe se izraženim brdovitim terenom gdje dominira masiv Sv. Ilije. Prema istočnoj obali, pružaju se dva niza vapnenačkih uzvišenja, a između njih se u središnjem dijelu poluotoka otvara prostrana zavala poznata kao Župa Pelješka. Na sjevernom i južnom kraju su uzvišenja potopljena i stvaraju najniži i najuži dio Pelješca. Obala Pelješca je pretežito kamenita, s južnim uglavnom strmim dijelom, dok je sjeverni dio nešto blaži, posebice u Malostonskom zaljevu. Geografske karakteristike Dubrovačkog primorja ukazuju na svojstva klasičnog krškog dinarskog teritorija s ograničenim plodnim područjima, rijetkim pašnjacima i obiljem kamenjara. Ovo područje se smatra dijelom autentičnog hrvatskog mediteranskog podneblja. Na tom području se razlikuju dvije prirodne cjeline - niže priobalno područje i više brdovito zaleđe.

Neretvanski pejzaž obilježavaju dva tipa reljefa: izravnati tereni nanosa delte Neretve i brežuljkasti krški vapnenački reljef. Većina nanosnih terena ima močvarna svojstva, dok su tamo gdje je

provedena drenaža i poboljšanje zemljišta, razvijene plodne poljoprivredne površine sa znatno propusnim tlima, jer sadrže pijesak i šljunak. Kula Norinska se u pogledu reljefa može podijeliti na dvije različite formacije. Jedan segment je nizinski, odnosno naplavni, uz rijeku Neretvu i Norin, dok drugi dio predstavlja brdoviti teren. Brdoviti dio obiluje mnogobrojnim brežuljcima i uzvišenjima, dok se između njih prostiru ravnice i zaravni. Unutar krške strukture, neretvanska delta se može opisati kao ravno područje uz donji tok rijeke, koje se nalazi u kvartarnim sedimentima rastresite prirode, stvorenim aktivnošću same rijeke i postupnim napredovanjem delte. Jugozapadno od Metkovića, prisutni su organski i barski sedimenti, dok zapadno od Opuzena do ušća Neretve prevladavaju sedimenti delte, kao što su pijesak, šljunak i kombinacija pješčano-glinovitog materijala. U nižem dijelu općine Pojezerje, u blizini rijeke Neretve, prostire se ravno i prostrano područje koje je obilježeno dinamikom poplava. Na ovom području susreću se riječne naslage i sedimenti koje je rijeka donijela tijekom svojih vodenih faza. S druge strane, područje brdovitog dijela općine uključuje uzvišenja, brežuljke i manje planinske oblike.

Iako obuhvaćeno područje pruža mnoge prednosti poput raznolikosti, plodnih tala i turističkog potencijala, važno je svjesno upravljati izazovima kao što su poplave, održavanje terena i urbanizacija kako bi se osiguralo održivo i uravnoteženo upravljanje ovim područjima.

1.1.3. Bioklimatska obilježja

Područje FLAG-a se nalazi unutar mediteranskog klimatskog pojasa, u kojem prevladavaju sušna, sunčana i izrazito topla ljeta, dok su zime kišovite i blage. Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, FLAG spada u kategoriju Csa, tj. sredozemnu klimu. Obilježen je oborinskim režimom karakterističnim za primorske krajeve, gdje se veće količine oborina javljaju tijekom hladnijeg dijela godine. Vjetrovi su većinom umjerene jačine i rijetko dosežu brzinu veću od 6 Bf. Izuzetak su povremeni snažni „stončica“ udari bure koji prolaze kroz Stonski kanal. Duž rijeke Neretve godišnje padne između 1100 i 1300 mm oborina, s naglaskom na jesen (33 %) i zimu (30 %), dok proljeće donosi manje od četvrtine ukupnog godišnjeg prosjeka, a ljeto je najmanje kišovito razdoblje (14 %). Na obuhvaćenom području, prosječan broj sunčanih sati prelazi 2.500 na određenim mjestima.

Kada je riječ o flori i fauni područja, područje Korčule se ističe kao najšumovitiji otok, no njegova prirodna vegetacija pretrpjela je promjene zbog ljudskog djelovanja. To se jasno očituje kroz naselja koja su nekada bila pokrivena šumom, a danas to više nije slučaj zbog ljudskog djelovanja. Oko čitavog otoka nalaze se 74 lovišta male plave ribe. U korčulanskim vodama, uz srdele, lovi se i znatna količina bukava. Pelješki biljni svijet pripada mediteranskom ekosustavu te se izdvaja po bogatstvu i raznolikosti. Karakteristična su prisutnost četinjača poput alepskog bora (*Pinus halepensis*), pinije (*Pinus pinea*), dalmatinskog crnog bora (*Pinus nigra Dalmatica*), čempresa (*Cupressus*) i drugih. Tu su i šume hrasta crnike (*Quercus ilex*), te se susreću rogači i lovori. Iznad Orebića, ističe se najveća hrvatska šuma čempresa. Klimatski uvjeti su potaknuli rast ljekovitih i aromatičnih biljaka kao što su metvica, ružmarin, kadulja, lavanda i mažuran. Za Pelješko područje specifičan je grabljivac čagalj (*Canis aureus dalmaticus*), a prisutne su i razne vrste divljači poput muflona, divljih svinja, zečeva i fazana. Nadalje, primjetna je značajna populacija mungosa (*Mungos mungo*). Na neretvanskom teritoriju nalaze se najveće površine tršćaka u Hrvatskoj te su

značajna podzemna okruženja kao što su špilje i jame, koje skrivaju nedovoljno istraženu špiljsku faunu. Otprilike polovina cjelokupnog teritorija obuhvaća staništa brdskog krškog područja, prekrivena uglavnom suhim mediteranskim travnjacima koji se prožimaju s bušicama, dračicama, makijom crnike i gustim raslinjem medunca. Najveće površine Dubrovačkog Primorja zauzimaju niže zajednice makije, gariga i šikare, a životinjski svijet čine kamenjarka, prepelica pućpura, fazan, zec obični, divlja svinja, lisica, čagalj, vuk, kuna bjelica, jazavac i mungos.

Uzimajući u obzir antropogen utjecaj na području obuhvata FLAG-a, edukacija o važnosti očuvanja prirode, strože regulacije vezane uz urbanizaciju, održiva poljoprivredna praksa, zaštita vodenih resursa i aktivno suočavanje s izazovima klimatskih promjena moraju biti prioriteti kako bi se sačuvala bogata biološka raznolikost, ekosustavi i klima ovih regija za sadašnje i buduće generacije.

1.1.4. Kulturno-povijesna baština

Bogatstvo kulturno-povijesne baštine na teritoriju FLAG-a proizlazi iz složene povijesti obilježene grčkom i rimskom kolonizacijom te miješanjem različitih utjecaja (poput crkvenih redova, Ilira, Venecije, Dubrovačke Republike i ostalih). Više od 30 % zaštićenih spomenika kulture s područja DNŽ nalazi se unutar FLAG područja.

Kulturna baština se sastoji od raznovrsnih i iznimno vrijednih materijalnih dobara, uključujući arheološka nalazišta, spomeničke cjeline, memorijalna područja i građevine te pojedinačne sakralne i svjetovne strukture. Iako većina ovih znamenitosti leži uz obalu, značajne atrakcije također postoje u unutrašnjosti, kao što je Napoleonova cesta na poluotoku Pelješcu. Posebno važan segment je područje doline rijeke Neretve koje obuhvaća artefakte iz antičkih razdoblja grčke i rimske civilizacije. Također, značajno je istaknuti područje sela Vid (u blizini Metkovića), za koje se pretpostavlja da predstavlja šire područje rimske metropole Narone. Kada je riječ o nepokretnim kulturnim dobrima Dubrovačkog Primorja, između ostalih, ističe se crkva Rotonda u Ošljemu, Samostan i crkva sv. Jeronima u Slanomu i Ljetnikovac Ohmučević - obitelj za koju se smatra da su najstariji, najbrojniji i najpoznatiji rod ovog prostora. Prema predaji naselili su se u Slanome 1300. g. pod imenom Grgurići. Za vrijeme Dubrovačke Republike bili su vrsni pomorci i brodovlasnici. Kolo linđo Dubrovačkog primorja pripada jedinstvenim oblicima tradicijskog plesa u Hrvatskoj te na području Dubrovačkog primorja ne postoji niti jedna druga plesna tradicija koja bez prekida od 18. st. traje do danas. Na području Pojezerja nalazi se Arheološko nalazište na Gračini i crkva sv. Roka te Crkva sv. Mihovila s grobljem s pravnim statusom zaštićenog kulturnog dobra. Metković nudi posjetiteljima najvrjedniju ornitološku zbirku u Europi koja je dio Prirodoslovnog muzeja Metković, dok nematerijalnu baštinu neretvanskog područja FLAG-a predstavljaju tradicija života s trupom i lađom, plovilima doline Neretve i umijeće pripreme neretvanskog brujeta. Crkva sv. Nikole i groblje se nalazi u općini Kula Norinska, u Zažablju se nalazi Crkva sv. Liberana i arheološko nalazište na Gomilama te nematerijalna kulturna baština govor i toponimija sela Vidonje. Slivno krase Nekropola stećaka „Greblje“. Jedna od najočuvanijih srednjovjekovnih povijesnih urbanističkih cjelina na Jadranu i čitavom Mediteranu smještena je sa sjeverne strane otoka Korčule, na poluotočiću prema Pelješkom kanalu. Na području Stona, nalazi se 26 zaštićenih kulturnih dobara od kojih je i podvodno arheološko nalazište kod uvale Prapatno i kulturno-povijesna cjelina Mali Ston, a zaštićena je kulturno-povijesna cjelina Orebića.

Arheološko nalazište Grad s ljetnikovcem Sutvid se nalazi u Janjini. Cjeline Korčule i Stona nalaze se na pristupnoj listi UNESCO-ove svjetske baštine.

1.1.4. Kulturno-povijesna maritimna baština

Na području FLAG-a Južni Jadran se redovito organiziraju događanja koja su povezana s ribarstvom i školjkarstvom, kao simbolima i temeljem identiteta ovog prostora. Ovi događaji uključuju demonstraciju pripreme lokalnih specijaliteta i prezentaciju proizvoda ribarstva i marikulture. Većinom se održavaju tijekom ljetne turističke sezone i privlače velik broj domaćih i stranih posjetitelja. Među najprepoznatljivijim manifestacijama su brudetijada, buzarijada, dani posvećeni Malostonskoj kamenici, ribarske večeri i drugi događaji. Ovi skupovi imaju znatan utjecaja na promociju proizvoda ribarstva i školjkarstva, poticanje prodaje i proizvodnje te značajno doprinose valorizaciji ribarske i pomorske tradicije u okviru FLAG-a Južni Jadran. Za područje Stona ističe se i stoljetna tradicija uzgoja školjkaša, oznaka izvornosti „Malostonska kamenica“ (dobivena 2020.), proizvodnja soli i njezina prezentacija, tradicionalni ribolovni alati i povezana znanja, gastronomska ponuda i Orsan (bivše brodogradilište) i povezana tradicija.

Jedna od značajnih tradicija koju baštini stanovništvo hrvatskog dijela rijeke Neretve (doline Neretve) su tradicijska, autohtona plovila, trupa i lađa, koja su stoljećima bila jedina prijevozna sredstva u nekada, pretežito močvarnom području doline Neretve. Maraton lađa je amatersko sportsko natjecanje u utrci lađama, tradicionalnim autohtonim plovilima u dolini rijeke Neretve. Održava se jednom godišnje, druge subote u kolovozu, na ruti dugoj 22.500 metara. Preko 400 veslača sudjeluje na utrci koja se vesla rijekom Neretvom i njenim rukavcima na potezu od Metkovića do Ploča. Maraton lađa tijekom godina postao je najveći maritimni sportski događaj u ovom dijelu te iz godine u godinu privlači sve veći broj veslača i gledatelja.

Na pelješkom području, šetajući kroz Janjinu i Popovu Luku, arhitektura pojedinih kuća upućuje na vlasnike kapetane i vlasnike brodova. Orebić je posebice poznat po svojoj pomorskoj tradiciji, nasljeđu koje datira iz vremena jedrenih brodova, kada je mjesto imalo vlastito Pelješko pomorsko društvo s 33 jedrenjaka. Također, u Orebiću se nalazi i Pomorski muzej koji čuva vrijednu zbirku knjiga, arheoloških nalazišta i pomorsku zbirku. Kapetanske kuće krasi bujni vrtovi i dvori te detalji koji su stigli s dugih putovanja. Pokloni pomorskih obitelji također se nalaze u Pomorskom muzeju među tisuću izloženih eksponata. Orebić, sa svojim kapetanskim kućama, predstavlja jedinstvenu arhitektonsku uređenost mjesta. Pomorska tradicija također je uvjetovala izgradnju groblja gdje su obitelji vlasnika brodova sagradile svoje grobnice. Kapetansko groblje je dio kompleksa franjevačkog samostana u Orebiću.

Marko Polo interpretacijski centar (MPIC) u Korčuli omogućava posjetiteljima da dublje razumiju povijest grada i otoka Korčule u razdoblju od 13. do 16. stoljeća, kao i da dobiju uvid u život i putovanja Marka Pola. Također, interpretacijski centar prezentira značajnu bitku između venecijanske i genovske flote. Glavna tema centra temelji se na povijesnom događaju kada Marko Polo s vlastitom galijom sudjeluje u pomorskom sukobu, podržavši Veneciju, koji se odigrao u arhipelagu Korčule 7. rujna 1298. godine. Izložba „Tradicionalna brodogradnja na Korčuli“ autorstva Dušana Kalogjere, otvorena je od 23. srpnja 2022. godine u Lođi Korčule. Ova izložba pruža sveobuhvatan uvid u povijest korčulanske drvene brodogradnje i podijeljena je na nekoliko

sekcija: povijest brodogradnje od 13. stoljeća, brodogradilišta, jedrenjaci, brodograditelji, motorni brodovi, različiti tipovi brodova, radionički alati i povijesni dokumenti.

Svi elementi koji obuhvaćaju prapovijest Dubrovačkog primorja, ranokršćanske sarkofage, Knežev dvor u Slanome, pomorsku baštinu, tradicionalne primorske nošnje i ostale povijesne i etnografske vrijednosti mogu se istražiti u Zavičajnoj kući Dubrovačkog primorja smještenoj u Slanom. Među intrigantnim eksponatima ističe se 3D prikaz oltara Poklonstva kraljeva, koji potječe iz drugog dijela 16. stoljeća. Ovaj monumentalni oltar predstavlja izniman primjer drvorezbarske umjetnosti tog vremena. Naručivanje takvog umjetničkog djela odražava samosvijest male jadranske zajednice i označava prisjećanje na slavnu prošlost u pomorskom i brodarskom kontekstu mjesta. U to vrijeme, Slano je bilo značajna luka Dubrovačke Republike, a 16. stoljeće obilježeno je procvatom brodarstva. Čuvene slanske obitelji iznjedrile su mnoge pomorce, uključujući čak 6 admirala. Oltar svjedoči o njihovoj snazi na moru i njihovoj ekonomskoj moći. Nadalje, predstavlja i molitvu za blagoslov i sigurnost brojnih slanskih pomoraca koji su plovili morem. Navedeno naglašava neospornu važnost očuvanja baštine i tradicije kao ključnog elementa identiteta i obogaćivanja turističkog iskustva.

1.1.5. Prirodna baština

Unutar delte Neretve nalazi se 5 lokaliteta ukupne površine od 1620 hektara, označene kao zaštićena područja. Tri lokaliteta, Pod Gredom, Prud i Orepak, nose status ornitoloških rezervata, dok su Modrom oku i jezeru Desne dodijeljeni statusi zaštićenog krajolika. Unutar kopnene faune, raznolikost ptica igra ključnu ulogu. Valja napomenuti da je dolina Neretve, koja je glavno poljoprivredno područje DNŽ, dodatno osjetljiva zbog prisutnosti ihtiološko-ornitološkog rezervata smještenog u jugoistočnom dijelu delte.

Razvoj biljnog svijeta na području FLAG-a prvenstveno je uvjetovan godišnjim rasporedom padalina. Zbog specifičnosti mediteranske klime, prevladava kserofitna vegetacija. Posebnu vrijednost imaju autohtone ljekovite biljke koje rastu samoniklo na otocima, kao što su kadulja, metvica, kamilica, gospina trava, komorač, lavanda i ružmarin. Što se tiče šumskih ekosustava, dominiraju brzorastuće zajednice alepskog bora te šume planike i hrasta crnike. Na području FLAG-a također je uočljiv proces reforestacije, što rezultira sveprisutnim makijama i garigama u krajoliku. Za područje općine Pojezerje važno je istaknuti kamene kugle pronađene na sjevernim padinama brda Šubira kod mjesta Otrić-Seoca. Riječ je o zaštićenom mineralu i fosilu odnosno, nodularna konkrecija silikatno-karbonatnog sastava promjera od 2 do 30 cm s laminiranom unutarnjom građom pri čemu su tamnije lamine silikatne (građene su od minerala opala), a svjetlije karbonatne. Kugle su pod zaštitom zbog svoje rijetkosti, vanjskog izgleda i velikog znanstvenog značaja. S obzirom na to da se nalazište nalazi uz autocestu, one su zaštićene izvan svog prirodnog staništa, odnosno *ex situ*. Odgovornost za očuvanje i zaštitu kugli povjerena je Općini Pojezerje, Javnoj ustanovi za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije te Javnoj ustanovi Park prirode Biokovo.

Na dan 30. ožujka 1983. godine donesena je odluka kojom je područje Malostonskog zaljeva proglašeno specijalnim rezervatom u moru. Glavni razlog ove odluke je zaštita ekosustava koji je ključan za uzgoj školjkaša. Ova tradicionalna djelatnost odvija se na održiv način već stoljećima,

pridonoseći cjelokupnom ravnotežnom upravljanju područjem. S obzirom na promjene u gospodarenju zaljevom, kao i potencijalne prijetnje kao što su onečišćenje i planirane gradnje uz obalu, Skupština Dubrovačko-neretvanske županije je 23. prosinca 2002. proglasila ovo područje Posebnim rezervatom u moru, istaknutog značaja i svrhe. Ime ovog rezervata, kako je definirano u aktu proglašenja, je Malostonski zaljev i Malo more.

Općenito, ekonomska i industrijska slabija razvijenost područja FLAG-a doprinijela je očuvanju netaknutog prirodnog okoliša. No, ubrzan razvoj turizma predstavlja potencijalnu prijetnju izvornom krajoliku. Najveći izazov za očuvanje prirodne baštine leži u problemima vezanim uz otpadne vode i odlagališta, ukazujući na potrebu za unaprijeđenom komunalnom infrastrukturom. Očuvanje visoke razine bioraznolikosti također je ugroženo prekomjernim lovom, neodrživom poljoprivredom te procesom urbanizacije.

1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture

Na otočnom i poluotočnom području FLAG-a, pomorski promet ima ključnu ulogu u povezivanju, posebno otoka s kopnom. Glavna veza između otoka i kopna ostvaruje se putem trajektnih linija, no kako bi pomorski promet bio učinkovit, potrebno je osigurati brže i češće brodske veze, posebno tijekom turističke sezone. Korčula je povezana sa srednjim Jadranom pomoću katamaranske linije Dubrovnik - Korčula - Hvar - Bol -Split. Nedostatak je što linija vozi iz Splita jednom dnevno, a ljeti može predstavljati problem jer postoji velika mogućnost propuštanja linije zbog velikih prometnih gužvi koje se stvaraju u splitskoj trajektnoj luci. Osim katamaranske, postoji i trajektna linija Split - Vela luka - Lastovo. Zahvaljujući izgradnji Pelješkog mosta, brže se dolazi do Orebića, odakle također postoji učestala trajektna linija Orebić - Dominče (trajekt vozi otprilike svakih pola sata, a vožnja traje 15 minuta). Nakon izgradnje Pelješkog mosta, linija Ploče - Trpanj gubi na važnosti jer više nema potrebe za prelaskom granice. Ključni problem riješen kroz provedbu projekta "Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom" jest izgradnja Pelješkog mosta. Glavni izazov je bio taj što južni dio Hrvatske nije bio povezan unutar svojeg teritorija, stoga, za pristup DNŽ bilo je potrebno prelaziti preko teritorija BiH u dužini od 9,25 km. Ovo je rezultiralo dvostrukim prelaskom državne i EU granice. Također, izgradnja mosta značajno je doprinijela te će i dalje doprinositi razvoju regionalnih središta kao što su Metković i Dubrovnik, te drugih mjesta unutar županije. Pomoću zračne luke Dubrovnik, koja se svrstava u kategoriju "4E" sekundarnih međunarodnih zračnih luka, ostvaruje se efikasna veza sa Zagrebom te s ostalim europskim odredištima. Zračna luka zasigurno pridonosi rastu turističkog sektora, trgovine i drugih gospodarskih aktivnosti te potiče ekonomski razvoj regije. Nedostatak ZL Dubrovnik jest nepovezanost autocestom. Nerealizirani segment Autoceste A1 (Zagreb – Split – Dubrovnik) od interregionalnog čvora Metković do čvora Osojnik ima ključnu ulogu u spajanju grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije s TEN-T prometnom mrežom Hrvatske i Europe. Ostvarenje ovog dijela autoceste A1 kroz područje Dubrovačko-neretvanske županije bi eliminiralo trenutno problematičnu dostupnost Grada Dubrovnika i DNŽ drugim dijelovima Hrvatske i Europe. Postoji samo jedan željeznički kolosijek koji dolazi iz smjera sjeveroistočne Hrvatske preko Bosne i Hercegovine (ruta Sarajevo – Mostar) sve do Ploča. Glavna svrha ove željezničke pruge je prijevoz tereta do luke Ploče.

Poboljšanje morskih luka zahtijeva modernizaciju i uvođenje sigurnosnih sustava kako bi se osigurala sigurna navigacija. Rekonstrukcija cesta unutar FLAG-a je nužna jer neka od njih ne zadovoljavaju osnovne tehničke standarde i otežavaju pristup pojedinim dijelovima područja. Državne i županijske ceste povezuju različite dijelove FLAG-a s glavnim prometnim pravicima u Hrvatskoj, ali je nužno izvesti rekonstrukciju državnih, županijskih i posebno lokalnih nerazvrstanih cesta koje su u lošem stanju. Osim toga, organizirano održavanje i sanacija poljskih puteva su neophodni. Važno je naglasiti da trenutna javna prijevozna povezanost između općina nije zadovoljavajuća. Zračna povezanost otoka s kopnom je ograničena na heliodrome, koji se uglavnom koriste za hitne slučajeve lokalnog stanovništva. Kapacitet heliodroma je ograničen, a njihova upotreba ovisi o vremenskim uvjetima. Razmatra se izgradnja zračne luke na otoku Korčuli. Na području Korčule postoji 5 morskih luka lokalnog značaja, 1 morska luka posebne namjene državnog značaja (LN)-Marina ACI Korčula te po 1 sportska luka na istočnoj i zapadnoj obali Korčule. Neki od problema komunalne infrastrukture grada Korčule su: nepovoljna prometna povezanost s ostatkom zemlje te nepostojanje izravne prometne povezanosti s inozemstvom, neujednačena razvijenost prometne infrastrukture, slabija povezanost manjih naseljenih otočića s gradom Korčulom, nepostojanje klasičnog javnog prijevoza putnika, neadekvatan sustav odvodnje otpadnih voda (koje se nepročišćene ispuštaju u obalno more te na nekim mjestima negativno utječu na promjenu kakvoće mora), nedostatak vode (negativan utjecaj na nosivost otoka – zbog povećanja broja turizma, zastarjeli sustav vodoopskrbe i odvodnje - kanalizacijski sustav/mreže) i dr.

Glavnina vodoopskrbe poluotoka Pelješca se oslanja na vodovodni sustav poznat kao neretvansko-pelješko-korčulansko-lastovsko-mljetski (NPKLM) vodovod. Taj sustav crpi vodu s izvora rijeke Norin smještenog u blizini Metkovića, točnije u području Pruda. Na području općine Ston, zbog zaštite Malostonskog zaljeva od onečišćenja otpadnim vodama iz obalnih mjesta, izgrađen je kanalizacijski sustav Neum - Mljetski kanal kapaciteta 220l/s, od čega je za područje Stona osiguran kapacitet od 40 l/s. Međutim, sustav odvodnje otpadnih i oborinskih voda na području općine Orebić nije adekvatno riješen, dok na području Janjine, naselja još uvijek nemaju javni kanalizacijski sustav i koriste se septičkim jamama ili se otpadna voda ispušta direktno u more. Slična situacija je i na području Malostonskog zaljeva te je upravo zbog onečišćenja te vrste pažnju javnosti privukla pojava norovirusa u kamenicama. Dobro razvijene zajednice zelene alge roda *Ulva*, duboko u unutrašnjosti zaljeva upućuju na pojačani unos hranjivih soli, što se može povezati s fekalnim onečišćenjem. Kamenice su osjetljive na kvalitetu vode u kojoj žive i rastu te one filtriraju vodu kako bi se hranile, a to znači da će u procesu filtracije upiti i sve onečišćujuće tvari koje su prisutne u vodi. Fekalna onečišćenja mogu dovesti do povećane koncentracije patogenih mikroorganizama u vodi, uključujući bakterije poput *Escherichia coli* i *Salmonella*. Ako kamenice budu izložene ovim mikroorganizmima, postoji rizik od zaraze i bolesti kod ljudi koji konzumiraju te kamenice sirove ili nedovoljno termički obrađene. Osim toga, fekalne tvari mogu narušiti opću kvalitetu okoliša u kojem se uzgajaju kamenice, što može negativno utjecati na njihov rast, preživljavanje i kvalitetu. Kada je riječ o morskoj povezanosti Pelješca, glavna trajektna pristaništa nalaze se u Trpnju (za vezu Ploče - Trpanj) i Orebiću (za vezu Orebić - Dominče). Nadalje, postoji i trajektno pristanište u luci Prapratno kod Stona (za vezu s otokom Mljetom). Plovidba je česta duž gotovo cijele površine Malostonskog zaljeva, te je teško odrediti područje

koje nije dostupno ili izolirano od pristupa plovilima. Pomorski promet unutar zaljeva uključuje pretežito plovila duljine od 2,5 do 15 metara. Ova plovila se većinom koriste za aktivnosti vezane uz uzgajanje školjaka te se manje koriste za rekreaciju i ribolov. Tijekom turističke sezone, povremeno se pojavljuju i lokalni putnički brodovi koji organiziraju jednodnevne izlete.

Električna energija za općinu Dubrovačko primorje se distribuira preko trafostanice "Slano" na naponu od 35(20) kV putem 10 kV dalekovoda. Vodoopskrba općine Dubrovačko primorje osigurava se putem nekoliko vodoopskrbnih sustava, uključujući vodoopskrbni sustav Slano i vodoopskrbni sustav Neum - Dubrovačko primorje. U pogledu sustava odvodnje, naselja Slano, Kručica i Banići na području općine imaju kompletno izgrađen sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Stoga nije ugrožena osjetljiva uvala koja obuhvaća sva naselja povezana s kanalizacijskim sustavom.

Općina Pojezerje je u potpunosti opskrbljena električnom energijom i pokrivena telefonskom mrežom. Vodovodna infrastruktura je prisutna u naseljima Otrić-Seoci i Kobiljača, dok se izgradnja vodovodne mreže za naselja Mali Prolog i Pozla Gora te za buduću Poslovnu zonu Pojezerje nalazi u završnoj fazi. Dio autoceste Zagreb-Split-Dubrovnik, točnije dionica Ravča-Ploče, proteže se kroz općinu u ukupnoj dužini od otprilike 6 kilometara. Također, na području općine se planira trasa budućeg regionalnog plinovoda koji će prolaziti između Splita (Dugopolje) i Ploča. Ostatak jedinica lokalne samouprava na donjoneretvanskom području povezane su državnim i županijskim cestama s ostatkom DNŽ, Splitsko-dalmatinskom županijom te susjednom Bosnom i Hercegovinom. Na prostoru Grada Metkovića danas egzistira luka Metković koja je pod upravom dviju lučkih uprava. Također, planiraju se dvije luke posebne namjene, luka nautičkog turizma (do 100 vezova) i sportska luka (do 200 vezova), a obje luke su od županijskog značaja. Predviđena lokacija ovih dviju luka je u rukavcu Donje stare Neretve.

Razvojni problemi

- Negativne implikacije klimatskih promjena na okoliš, ljude, imovinu i djelatnosti kroz pojavu sve učestalijih temperaturnih ekstrema, suša, poplava, požara, podizanje razine mora, oluja i drugih prirodnih ugroza
- Negativne implikacije klimatskih promjena na sektor ribarstva i marikulture, kroz smanjenje ribljih stokova, utjecaji na prirodne tijekove u uzgoju školjaka i utjecaj na smanjenu sigurnost ribara
- Promjene u prirodnoj ravnoteži, uslijed širenja stranih vrsta te izumiranja pojedinih vrsta (npr. periska)
- Neiskorištenost potencijala, zbog nedostatne multifunkcionalne valorizacije sveukupne kulturno-povijesne maritimne i prirodne baštine FLAG područja, odnosno valorizacija baštine dominantno u svrhu turizma i posjećivanja
- Pad kvalitete okoliša te pad kvalitete življenja i posjećivanja, zbog problematike onečišćenja morskog i obalnog okoliša (otoci, plaže, uvale, rijeke, močvarno područje) naplavinama morskog i riječnog otpada
- Nedostatna svijest i informiranost lokalnog stanovništva o potrebama zaštite i očuvanja prirodnih kopnenih i morski vrijednosti - ukupnog okoliša i njegovih sastavnica, staništa, biljnih i životinjskih vrsta
- Potencijalne mogućnosti za katastrofalnim onečišćenjima zbog neadekvatne opremljenost relevantnih institucija za potencijalne nesreće i katastrofe
- Pritisak turizma i posjećivanja te negativni ljudski utjecaj na lokalitete visokovrijedne i zaštićene prirodne baštine, uključujući biljni i životinjski svijet, kvalitetu staništa i okoliša

- Uništavanja morskog dna i staništa Posidonije, uslijed prekomjernog nautičkog turizma i problematike nekontroliranog i nelegalnog sidrenja
- Smanjena sigurnost prometa, opasnosti od nesreća i otežano prometno povezivanje, uslijed nezadovoljavajućeg stanja županijskih i lokalnih cesta
- Pad kvalitete turističkog iskustva i života lokalnog stanovništva, zbog manjak pitke vode na nekim područjima tijekom turističke sezone
- Nezadovoljavajuće stanje u gospodarenju otpadom, sporost u izgradnji Centra za gospodarenje otpadom „Lučino razdolje“ te dinamika zatvaranja službenih i divljih odlagališta otpada
- Neiskorištenost potencijala i nedostatna kvaliteta življenja i provođenja slobodnog vremena, uslijed manjka sadržaja i inicijativa cjelogodišnjih kulturnih, umjetničkih, obrazovnih, sportsko-rekreativnih i drugih aktivnosti Pad kvalitete obrazovanja i življenja, zbog nedostatka stručnog učiteljskog i zdravstvenog osoblja u manjim lokalnim zajednicama te slabije ponude srednjoškolskih programa, nenastavnih i izvanškolskih aktivnosti za učenike
- Pad kvalitete obrazovanja i življenja, zbog nedostatka stručnog učiteljskog i zdravstvenog osoblja u manjim lokalnim zajednicama, pretežito na otocima i ruralnim dijelovima FLAG-a te slabije ponude srednjoškolskih programa, nenastavnih i izvanškolskih aktivnosti za učenike

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Opće gospodarske značajke i razvijenost područja

Ocjenjivanje razvijenosti indeksom razvijenosti kao kompozitnim pokazateljem koji se računa kao ponderirani prosjek 6 socio-ekonomskih pokazatelja, područje FLAG-a Južni Jadran pripada ispod prosječno razvijenim prostorima RH, čiji prosjek razvijenosti iznosi 98.678. Pri tome se izdvaja 6 iznadprosječno razvijenih jedinica lokalne samouprave – Grad Korčula, općine Orebić, Dubrovačko primorje, Ston te Gradovi Metković i Opuzen, dok preostale općine u sastavu FLAG-a pripadaju najslabije razvijenim jedinicama lokalne samouprave u RH te su svrstane u 3., 2. i 1. skupinu (Prilog 1 - Osnovni razvojni pokazatelji u sklopu indeksa razvijenosti FLAG područja).

Za razliku od preostalog djela DNŽ u kojem u najvećoj mjeri dominiraju djelatnosti povezane s turizmom i ugostiteljstvom, područje FLAG-a Južni Jadran je u gospodarskom kontekstu heterogeno. Zastupljene su tvrtke i djelatnosti iz više sektora, pa tako i djelatnosti prerađivačke industrije (proizvodnja vina) Prema podacima o zastupljenosti tvrtki prema gospodarskim djelatnostima, na području FLAG-a Južni Jadran prevladavaju tvrtke iz djelatnosti G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, njih 221, zatim iz djelatnosti F – Građevinarstvo, 172 tvrtke, djelatnosti I - djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, 161 tvrtka te iz djelatnosti C - Prerađivačka industrija, 119 tvrtki.

Obzirom na veličinu, na području FLAG-a Južni Jadran dominiraju mikro i male tvrtke, pri čemu mikro tvrtke zauzimaju udio od 90,2 %, a male udio od 9,2 % u ukupnom broju tvrtki, dok posluje 6 srednjih tvrtki, a velikih nema. Kada su u pitanju prihodi koja su ostvarila trgovačka društva područja FLAG-a u 2022. godini, više od polovice svih prihoda su ostvarile male tvrtke od čega ponajviše one iz djelatnosti G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala. Najveći udio zaposlenih opada na djelatnost F - Građevinarstvo (Prilog 1 - Pokazatelji gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini).

Tablica 2 Broj obrta i obrta u ribarstvu na području FLAG-a Južni Jadran u 2023. godini

JLS	Broj obrta	Broj obrta s djelatnošću ribarstva, školjkarstva i uzgoja morskih organizama
Korčula	328	17
Orebić	196	10
Dubrovačko primorje	65	11
Ston	127	60
Metković	369	1
Opuzen	64	2
Janjina	16	3
Kula Norinska	24	0
Slivno	52	5
Pojezerje	9	0
Zažablje	6	0
FLAG Južni Jadran	1256	109
DNŽ	4802	304

Izvor: Obrtni registar, MGOR

1.2.2. Ribarstvo i akvakultura FLAG područja

1.2.2.1. Područja djelovanja ribara i uzgajivača morskih organizama

Ribari s područja FLAG-a Južni Jadran ribolovne aktivnosti obavljaju uglavnom u vodama okruženja područja FLAG-a, odnosno prema Pravilniku o granicama u ribolovnom moru (NN 5/11), u ribolovnim zonama C, D i G, međutim potencijalno gravitiraju i drugim zonama, obzirom na uporabu određenih ribolovnih alata. Potrebno je napomenuti da dio ribolovnog mora FLAG područja pripada zaštićenom akvatoriju u kojem nije moguće ili su prisutna određena ograničenja ribolova, trajna ili periodična, kao što su područje ušća Neretve, Malostonski zaljev, PP Lastovsko otočje, NP Mljet, ili kanali koji su zatvoreni za određene ribolovne alate u određeno godišnje razdoblje, sukladno Pravilniku o obavljanju gospodarskog ribolova na moru (NN 63/2010). Uzgajivači morskih organizama područja FLAG-a usmjereni su na Malostonski zaljev, kao jedno od najznačajnijih uzgojnih područja školjaka u RH.

Ribolovna zona C se nalazi u vanjskom ribolovnom moru Republike Hrvatske odnosno teritorijalnom moru Republike Hrvatske koje je na sjeverozapadu omeđeno južnom granicom Ribolovne zone B tj. ravnom crtom koja spaja točke otok Purara i X4. Na sjeveroistoku se nastavlja ravnom crtom koja spaja sljedeće točke na obali otoka: otok Purara – hrid Blitvenica – hrid Mulo – rt Rat (otok Drvenik mali) – jugozapadni rt otoka Vodnjak Veli – rt Proizd (otok Proizd) – rt Velo dance (otok Korčula) i jugozapadni rt otoka Kopište. Prema jugu se nastavlja ravnom crtom koja se od jugozapadnog rta otoka Kopište proteže do granice teritorijalnog mora azimutom 190° koju dotiče u točki X7, te se nastavlja prema jugu granicom teritorijalnog mora oko otoka Galijule i

Palagruže i nastavlja se granicom teritorijalnog mora prema sjeveru prema točki X4 koja je krajnja južna točka Ribolovne zone B.

Ribolovna zona D se nalazi u vanjskom ribolovnom moru Republike Hrvatske odnosno teritorijalnom moru Republike Hrvatske koje je na zapadu omeđeno istočnom granicom Ribolovne zone C, tj. ravnim crtom koja spaja točke jugozapadni rt otoka Kopište i točku X7, a na sjeveru polaznom crtom koja spaja sljedeće točke na obali otoka: jugozapadni rt otoka Kopište – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – rt Struga (otok Lastovo) – otok Glavat – rt Korizmeni (otok Mljet) i nastavlja se crtom niske vode uzduž južne obale otoka Mljeta do rta Gruj (otok Mljet) – južni rt otoka Sv. Andrija – jugoistočni rt otoka Mrkan i rt Zarubača, te se nastavlja prema jugu crtom niske vode uzduž obale kopna do rta Konfin u Boki Kotorskoj. Od točke na rtu Konfin se nastavlja crtom na moru koja prikazuje privremeno razgraničenje teritorijalnog mora Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore, koja je opisana u Protokolu između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Srbije i Crne Gore o privremenom režimu uz južnu granicu između dviju država potpisanog 10. prosinca 2002. godine (privremeno razgraničenje na crti koja se proteže od rta Konfin do točke udaljene tri kabla (Y 6544854, X 4694397) od rta Oštro na spojnici rt Oštro (Y 6544356, X 4694397) – rt Veslo (Y 6550598, X 4691305) u Gauß-Krügerovoj projekciji sa srednjim meridijanom 18°, te se nastavlja od te točke ravnim crtom 12 nautičkih milja i azimutom 206° do otvorenog mora). Ribolovna zona D na jugu omeđena je granicom teritorijalnog mora Republike Hrvatske koja se proteže od točke X7 do točke X8.

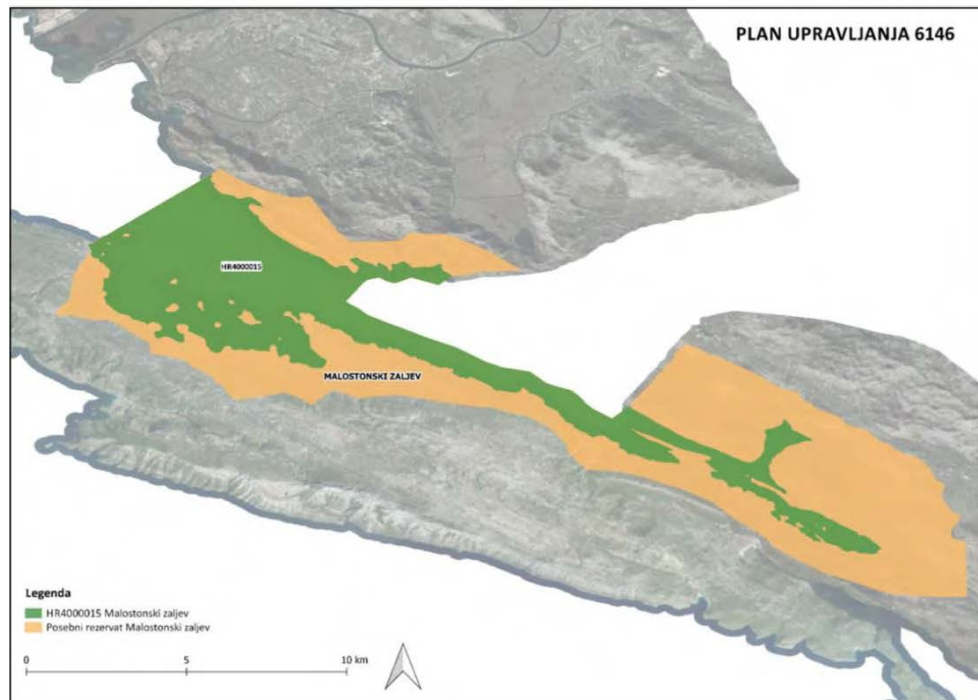
Ribolovna zona G se nalazi u unutarnjem ribolovnom moru Republike Hrvatske koje je omeđeno na sjeverozapadu jugoistočnom granicom Ribolovne zone F tj. ravnim crtom koju spajaju točke: rt od Križa (na obali kopna) – rt Širan (jugozapadni rt otoka Drvenik Veli) te se nastavlja azimutom 210° do točke gdje dotiče ravnopolaznu crtu u točki X6, nastavlja se prema jugoistoku dijelom sjeveroistočnom i istočnom granicom Ribolovne zone C i dijelom sjeverne granice Ribolovne zone D (to su točke na polaznoj crti: X6 – jugozapadni rt otoka Vodnjak Veli – rt Proizd (otok Proizd) – rt Velo dance (otok Korčula) – jugozapadni rt otoka Kopište – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – rt Struga (otok Lastovo) – otok Glavat – rt Korizmeni (otok Mljet), te nastavlja prema istoku crtom niske vode uzduž zapadne i sjeverne obale otoka Mljet do rta Gruj od kojeg dalje ide polaznom crtom koja spaja sljedeće točke: rt Gruj (otok Mljet) – južni rt otoka Sv. Andrija – jugoistočni rt otoka Mrkan – rt Zarubača (na obali kopna) i dalje prema sjeveru i sjeveroistoku crtom niske vode uzduž obale kopna do točke na obali kopna od koje ide razgraničenje na moru sukladno Ugovoru o državnoj granici između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine od 30. srpnja 1999. koji se privremeno primjenjuje od dana potpisa, te slijedi crtu razgraničenja na moru između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine utvrđene tim Ugovorom do točke na kopnu gdje počinje državna granica između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te se nastavlja crtom niske vode uzduž obale kopna i završava u točki rt od Križa.

Slika 2 Ribolovne zone FLAG područja

Glavno uzgojno područje uzgajivača morskih organizama FLAG područja, ujedno u njegovom sastavu je **Malostonski zaljev**. Malostonski zaljev ujedno je proglašen posebnim rezervatom u moru. Područje obuhvata smješteno je jugoistočno od crte Sreser-Duba do uvala Kuta, a nalazi se na kraju kanala Neretve u koji utječe rijeka Neretva. Posebni rezervat u moru Malostonski zaljev obuhvaća akvatorij Malostonskog zaljeva i Malog mora te okolni obalni pojas padina poluotoka Pelješca te kopneni obalni pojas Općine Dubrovačko primorje i Općine Slivno. Malostonski zaljev je izduženog oblika, dužine 28 km, a pruža se u smjeru sjeverozapad-jugoistok sa slabo razvedenom obalom u središnjem dijelu i vrlo dobro razvedenim vanjskim i unutrašnjim dijelovima koji su razgranati u nekoliko manjih zaljeva i uvala (kao što su uvala Kuta, Miševa, Sige, Bistrina i druge) te oko 20 otočića i hridi. Najveća širina Malostonskog zaljeva iznosi 6,1 km (na spojnici luka Drače-uvala Soline), a dubina se kreće između 20-29 m u 80 % površine zaljeva, dok samo u krajnjem dijelu zaljeva ne prelazi 10 m. Malostonski zaljev spada u ribolovnu podzону G6 koja se nalazi u unutarnjem ribolovnom moru RH, koja osim Malostonskog zaljeva obuhvaća i područje rijeke Neretve te veći dio Neretvanskog kanala. Ribolov u Malostonskom zaljevu dodatno je reguliran Pravilnikom o obavljanju ribolova u zaštićenim područjima, posebnim staništima i područjima s posebnom regulacijom ribolova (NN 125/20). U Malostonskom zaljevu se kao i duž cijele istočne obale Jadrana primjenjuje tzv. mediteranski način uzgoja, tj. uzgoj između dna i površine mora na parkovima koji mogu biti stabilni (nepokretni) ili plutajući. Najznačajnija vrsta školjaka koja se uzgaja na području zaljeva je plosnata kamenica (*Ostrea edulis* Linnaeus), koja je 2020. godine dobila zaštićenu oznaku izvornosti kao „Malostonska kamenica“. Osim uzgoja kamenice i dagnje te njihova prikupljanja iz prirodnih populacija, na području Malostonskog zaljeva su se kroz različita razdoblja za prehrambene potrebe prikupljale i sljedeće vrste: kunjka (*Arca noae*), bijela dagnja (*Modiolus barbatus*), prstac (*Lithophaga lithophaga*), periska (*Pinna nobilis*), jakobova kapica (*Pecten jacobaeus*), mala kapica (*Chlamys varia*), kopito (*Spondylus gaederopus*) i prnjavica (*Venus verrucosa*). Na području Malostonskog zaljeva gospodarska djelatnost uzgoja riba obuhvaća dvije vrste bijele morske ribe, komarču (*Sparus*

aurata) i lubina (*Dicentrarchus labrax*). Zonacija uzgojnih područja Malostonskog zaljeva koja je trenutno na snazi definirana je u sklopu Studije utjecaja na okoliš za zahvat marikulture na području akvatorija Malostonskog zaljeva i Malog mora provedene 2004. na temelju proračuna kapaciteta s obzirom na „biogeokemijski potencijal“ pojedinih dijelova zaljeva. Studijom su određene 3 proizvodne zone: Zona I, Zona II i Zona III. koje bi trebale odgovarati geografskoj podjeli zaljeva na unutrašnji, središnji i vanjski dio.

Slika 3 Područje obuhvata Malostonskog zaljeva

Izvor: Plan upravljanja zaštićenim područjem i područjem ekološke mreže Malostonski zaljev

1.2.2.2. Gospodarski sektor ribarstva i marikulture

Sektor ribarstva i marikulture područja FLAG-a Južni u suvremenoj gospodarskoj slici zastupljen je s 5 ribolovnih mikro tvrtki, 8 mikro tvrtke u akvakulturi te 109 obrta s djelatnostima ribarstva, školjkarstva i uzgoja morskih organizama. Iako nemaju značajniju zastupljenost prema udjelima u RH, ribarstvo i akvakultura (školjkarstvo) su prije svega bitna sastavnica identiteta lokalnih zajednica na ovom području te važan resurs i potencijal za razvoj turizma i značajan čimbenik u zaštiti okoliša i prirode. Područje FLAG-a Južni Jadran sudjeluje s 3,1 % mikro tvrtki u ukupnom broju tvrtki s djelatnostima ribolova u RH, te 11,1 % tvrtki s djelatnosti morske akvakulture, što ukazuje na značaj i razvijenost marikulture na ovom području. Prihodi mikro tvrtki u ribarstvu područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini, sudjeluju s udjelom od 0,5 % u ukupnim prihodima tvrtki u ribarstvu RH, dok tvrtke u akvakulturi sudjeluju s udjelom od 22,1 % (Prilog 1 - Pokazatelji gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini).

1.2.2.3. Broj ribara i uzgajivača morskih organizama

Broj ribara na području FLAG-a Južni Jadran određen je prema broju registriranih povlastica temeljen na popisu plovila s područja FLAG-a. Ukupno je prema podacima Uprave ribarstva za 2022. godinu za područje FLAG-a Južni Jadran registrirano 79 povlastica za gospodarski ribolov. Broj povlastica na području FLAG-a predstavlja 2,66 % povlastica gospodarskog ribolova Republike Hrvatske. Najveći je broj ribara – registriranih povlastica u 2022. godini u općini Ston (33 povlastice ili 41,8 %), a slijedi Grad Korčula sa 16 povlastica te općina Orebić s 14 povlastice za gospodarski ribolov.

Tablica 3 Broj povlastica za gospodarski ribolov područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godina

JLS	Broj povlastica
Metković	0
Opuzen	4
Korčula	16
Dubrovačko primorje	3
Ston	33
Janjina	8
Orebić	14
Kula Norinska	0
Slivno	1
Zažablje	0
Pojezerje	0
FLAG Južni Jadran	79
Ukupno RH	2969

Izvor: MP, UR

Na području FLAG-a Južni Jadran prema evidenciji Uprave ribarstva (Registar dozvola u akvakulturi), 68 je aktivnih subjekata uzgajivača morskih organizama – većina od kojih su registrirani u općinama Ston, Dubrovačko primorje i Janjina (Prilog 1 – Popis uzgajivača morskih organizama područja FLAG-a Južni Jadran). Područje obuhvata FLAG-a Južni Jadran predstavlja jedno od najznačajnijih uzgojnih područja morskih organizama u RH. Glavnina lokacija uzgoja morskih organizama, u najvećoj mjeri to su školjke vrste dagnja i kamenica, a od uzgoja ribe vrste lubin i komarča, odnosi se na Malostonski zaljev, kao jedno od najznačajnijih i najstarijih uzgojnih područja školjaka na Jadranu, koje predstavlja upravo specifičnost područja FLAG-a. Prema Planu upravljanja zaštićenim područjem i područjem ekološke mreže Malostonski zaljev, identificirano je ukupno 204 aktivnih koncesijskih polja koja se koriste za školjkarstvo, od čega 64 koncesije za uzgoj školjkaša za koje podaci o aktivnosti nisu dostupni, 9 koncesija za prihvat mlađi školjkaša ukupne površine 1,326 km² te 7 aktivnih koncesijskih polja za uzgoj bijele morske ribe ukupne površine 0,119 km². U proizvodnoj Zoni I nalazi se 66 aktivnih koncesijskih polja za uzgoj školjkaša, u Zoni II 71, a u Zoni III 67. Sva koncesijska polja za uzgoj ribe su u Zoni III, osim jednog koji je u Uvali Bjejevica u Zoni II.

1.2.2.4. Količina i struktura ulova i uzgoja morskih organizama

Prema podacima Uprave ribarstva, na iskrcajnim mjestima u obuhvatu područja FLAG-a Južni Jadran, u 2022. godini iskrcano je 900,32 tona ribe i drugih morskih organizama, što predstavlja tek 1,44 % iskrcane ribe u RH u istoj godini. U odnosu na prethodne godine, količina ulova oscilira, međutim značajno je primijetiti trend opadanja. Po količini iskrcane ribe ističu se dva iskrcajna mjesta - Orebić na poluotoku Pelješcu, ističe se s najvećom količinom, nešto manje od polovice cjelokupne količine iskrcane ribe s područja FLAG-a, te Trstenik u općini Ston na poluotoku Pelješcu s oko 40 % iskrcane ribe. Preostala iskrcajna mjesta sudjeluju skupno s manje od 15 % iskrcane ulovljene ribe u 2022. godini. Značajno je također primijetiti da količina iskrcajne ribe na pojedinim iskrcajnim mjestima varira u međuovisnosti o godinama, na što uvelike utječu faktori ulova, ali i gravitacije ribara izvan FLAG područja koji obavljaju gospodarski ribolov u ribolovnim zonama blizu kopnenog područja FLAG-a, pa samim time i vrše iskrcaj ribe na području FLAG-a.

Tablica 4 Iskrcaj morskih organizama (u kg) na području FLAG-a u razdoblju 2019. - 2022. godine

Iskrcajno mjesto	2019.	2020.	2021.	2022.
Blace	19,895.30	18,994.24	4,129.96	2,974.04
Drač	11,681.35	7,737.85	7,469.70	8,831.55
Hodilje	19,582.70	18,113.30	21,957.20	31,988.75
Korčula	12,081.20	2,836.74	2,627.95	2,456.22
Kučiste	445.00	350.50	215.90	169.95
Lovište	18,861.96	22,295.85	35,118.18	17,898.66
Orebić	536,918.75	258,454.31	265,492.45	419,722.73
Račišće	1,361.00	686.6	973.29	964.7
Slano	127,994.31	106,207.20	123,370.11	61,136.75
Trstenik	442,999.40	394,150.25	357,978.75	350,167.34
Žuljana	1,021.25	507.80	504.90	2,198.40
Zavala	2,113.70	1,484.30	1,693.20	1,808.55
FLAG Južni Jadran	1,194,955.92	831,818.94	821,531.59	900,317.64

Izvor: MP, UR

Prema vrstama, na području FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini dominirala je mala plava riba s iskrcanim količinama od 760,7 tona ribe ili 78,3 % cjelokupne ribe FLAG područja. Najveći udio odnosi se na iskrcajno mjesto Orebić. Slijedi bijela riba s udjelom od 13,1 % u ukupnoj iskrcanoj ribi FLAG područja, pri čemu prednjači iskrcajno mjesto Orebić. Zastupljenost ribolovnih alata i plovila koje obavljaju ribolovne aktivnosti ulova male plave ribe s područja FLAG-a Južni Jadran, nije značajna, stoga se zaključuje kako iskrcaj na području FLAG-a vrše plovila koja gravitiraju ovom području, a što ukazuje na zastupljenost i bogatstvo ribe u akvatoriju FLAG-a, ali na značaj i potrebe unaprjeđenja infrastrukture iskrcajnih mjesta.

Tablica 5 Količine ulovljenih morskih organizama prema vrstama i iskrcajnim mjestima područja FLAG-a u 2022. godini

Grupa morskih organizama	Račišće	Slano	Hodilje, Žuljana	Drač	Orebić	Blace, Zavala	FLAG Južni Jadran	RH
Bijela riba	3,832.6	24,531.0	6,386.6	4,910.5	75,284.0	3,528.4	118,473.2	3,404,013.2
Glavonošci	636.3	1,872.6	861.6	541.6	6,832.4	490.4	11,234.9	665,426.2
Hrskavična riba	337.6	1,659.8	45.0		14,764.9	115.0	16,922.3	270,076.6
Mala plava riba	66.3	27,043.0	20,395.6	190.0	658,829.8	221.2	706,745.9	56,244,848.9
Ostalo		4.5		6.0	6.0	1.0	17.5	457,630.9
Rakovi	498.1	3,801.8	3.1	0.9	28,186.6	32.2	32,522.7	1,074,375.0
Školjkaši			5,485.5	2,900.1	0.0		8,385.6	194,462.3
Velika plava riba	59.5	2,224.1	1,009.8	280.5	4,051.2	369.9	7,995.0	294,727.8
Ukupno	5,430.4	61,136.8	34,187.2	8,829.6	787,955.0	4,758.1	902,296.9	62,605,560.7

Izvor: MP, UR

Kada je u pitanju količina uzgoja morskih organizama, posebice kamenice kao najznačajnije školjke koja se uzgaja na području FLAG-a i Malostonskog zaljeva, 1990.-tih godina godišnje je proizvedeno oko 1,2 milijuna komada kamenica odnosno 80 tona i oko 2000 tona dagnji. Danas se proizvodnja dagnji procjenjuje na 6 000 tona, a kamenice na preko tri milijuna komada. Potrebno je naglasiti da se proizvodne količine kamenica prema hrvatskom zakonodavstvu ne mjere u kg, odnosno tonama, kao dagnje i bijela morska riba, već u komadima. Stoga preračun broja komada u kg može biti jedino okvirni, pri čemu broj kamenica u jednom kg varira između 15 – 20 komada. Iz dostupnih podataka o dozvoljenoj količini uzgoja po metru kvadratnom i prijavljenoj ostvarenoj proizvodnji, moguće je indikativno procijeniti iskorištenost trenutno propisanog uzgojnog kapaciteta, ali je teško procijeniti ukupnu biomasu uzgajanih školjkaša u moru.

Godina	Dozvoljena količina uzgoja školjkaša (t)	Ostvarena proizvodnja dagnji (t)	Ostvarena proizvodnja kamenica (kom)	Ostvarena proizvodnja kamenica (t)	Iskorištenost koncesije za dagnje ¹ (% od dozvoljenog)	Iskorištenost koncesija za kamenice ¹² (% od dozvoljenog)	Iskorištenost koncesija za školjkaše ¹² (% od dozvoljenog)
2012.	/	247,3	262.299	21,0	/	/	/
2013.	/	410,1	543.454	43,5	/	/	/
2014.	2.245,3	379,2	502.853	40,2	16,89	1,79	18,68
2015.	2.677,7	372,1	878.891	70,3	13,90	2,63	16,52
2016.	2.384,0	346,1	1.071,415	85,7	14,52	3,60	18,11
2017.	3.170,4	493,3	1.147,895	91,8	15,56	2,90	18,45
2018.	4.186,5	441,1	1.008,125	80,7	10,54	1,93	12,46

¹ Izračunato kao (Ostvarena proizvodnja / Dozvoljena količina uzgoja) x 100%

² Korištena je tržišna veličina od 80 h za preračun komada kamenica u tone

Slika 4 Prikaz proizvodnje školjkaša u Malostonskom zaljevu u razdoblju od 2012. do 2018. godine

Izvor: Plan upravljanja zaštićenim područjem i područjem ekološke mreže Malostonski zaljev

1.2.2.5. Plovila

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, Uprave za ribarstvo na području FLAG-a Južni Jadran za gospodarski ribolov registrirano je 79 plovila. Najveći je broj plovila registriran u općini Stonu – 42 %, a slijedi Grad Korčula s oko 20 % plovila FLAG područja. Na području čak 4 jedinice lokalne samouprave – u Gradu Metkoviću te općinama Kula Norinska, Zažablje i Pojezerje nema registriranih plovila za obavljanje gospodarskog ribolova, što posljedica njihovog smještaja, odnosno činjenice da navedene jedinice lokalne samouprave ne izlaze na more. Promatrajući plovila prema obilježju dužinske kategorije, čak 96 % plovila pripada plovilima kraćima od 12 metara, dok prema snazi, više od 90 % plovila pripada kategorijama do 100 kW. Obzirom na navedena obilježja, može se zaključiti da ribarska flota FLAG područja pripada malim kapacitetima, pa time i ribolovnim mogućnostima. Kada je u pitanju kvaliteta opremljenosti plovila, ističe se nedostatna opremljenost, posebice u smislu sigurnosti plovidbe, radnih uvjeta i higijene, što utječe na otežane radne uvjete i sigurnost tijekom ribolova te nemogućnost efikasnog ribolova. Također, ističe se i nedostatna opremljenost plovila potrebnom opremom i uređajima koji se odnose na mogućnost očuvanja ulova, što utječe na kvalitetu istoga.

Tablica 6 Broj i struktura plovila FLAG područja

JLS	Broj plovila	Dužinska kategorija plovila (m)			Snaga motora (kW)			
		< 12	12 – 24	> 24	< 20	20 - 100	100 - 300	> 300
Metković	0							
Opuzen	4	4	0	0	2	2	0	0
Korčula	16	15	1	0	4	9	3	0
Dubrovačko primorje	3	3	0	0	2	0	0	1
Ston	33	33	0	0	21	11	1	0
Janjina	8	8	0	0	6	2	0	0
Orebić	14	12	2	0	5	7	0	2
Kula Norinska	0							
Slivno	1	1	0	0	0	1	0	0
Zažablje	0							
Pojezerje	0							
FLAG Južni Jadran	79	76	3	0	40	32	4	3

Izvor: MP, UR

1.2.2.6. Ribolovni alati

Distribucija plovila obzirom na ribolovne alate FLAG područja određena je koristeći podatke o segmentaciji ribarske flote, Uprave ribarstva, a prema registracijskim oznakama za plovila s FLAG područja, a to su: MT – Metković, SN – Ston, TT – Trstenik i KO - Korčula. Osim plovila registriranih za obavljanje gospodarskog sektora ribarstva, odnosno onih koji imaju aktivnu povlasticu za gospodarski sektor ribolova, u ovu skupinu pripadaju i sva ostala plovila registrirana na odabranom području. Najveći broj plovila FLAG područja je iz kategorije Plovila samo s

polivalentnim pasivnim alatima (PGP), njih 445 ili 80 %. To su plovila koja koriste samo pasivne alate, ali ni jedan alat ne koristi više od 50 % vremena. U ovaj segment pripadaju i sva plovila u malom obalom ribolovu. Pasivni ribolovni alat znači svaki ribolovni alat za koji nije potrebno da se aktivno giba pri ribolovnim aktivnostima, a uključuje: (a) jednostruke mreže stajaćice, zaplećuće mreže, trostruke mreže stajaćice, mrežne klopke; (b) lebdeće (plovuće) jednostruke mreže stajaćice i lebdeće (plovuće) trostruke mreže stajaćice, koje mogu biti opremljene napravama za sidrenje, plutanje i navigaciju; (c) parangale, povraze, vrše i klopke. Slijede potom plovila s mrežama stajaćicama (DNF), njih 55, odnosno 10 %, a koje uključuju jednostruke mreže stajaćice (GNS), trostruke jednopodne mreže stajaćice (GTR), trostruke dvopodne mreže stajaćice (GTN). Plovila s udičarskim alatima (HOK) je 7 ili 0,9 %, a u njih spadaju povrazi (odmet, kančenica, tunje samice, povraz s kukom) (LHP), stajaći parangal (LLS), plutajući parangal (LLD), povlačni povraz (panula) (LTL).

Navedeni broj i distribucija plovila prema ribolovnim alatima ukazuje da je ribolovna flota uglavnom orijentirana na priobalni ribolov te da se ribolovni potencijal FLAG-a uglavnom zasniva na višenamjenskim manjim plovilima u kategoriji brodice (kraći od 12 m dužine i 15 GT zapremine) koji obavljaju sezonski ribolov mijenjajući ribolovne tehnike u skladu s periodom godine i ciljanim vrstama. To je također u skladu s ostalim područjima hrvatskog Jadrana obzirom na to da se ribolovna flota Republike Hrvatske sastoji od skoro 85 % brodica, što ukazuje na tradicionalni i neindustrijski karakter ribolova na istočnoj strani Jadrana. Tradicionalni ribolovni alat koji se u Neretvi uglavnom koristio za lov jegulje je stajaći kogol – trata.

Tablica 7 Plovila područja FLAG-a prema ribolovnim alatima u 2021. godini

Alati	Broj plovila
Neaktivna plovila	43
Plovila koja koriste okružujuću mrežu plivaricu	4
Plovila s aktivnim alatima	4
Plovila s mrežama stajaćicama	55
Plovila s udičarskim alatima	7
Plovila s vršama i/ili drugim klopkama	2
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima	445
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom	4

Izvor: Segmentacija ribarske flote za 2021. godinu, UR

1.2.2.7. Ribarska i marikulturna infrastruktura

Ribarska infrastruktura obuhvaća i podrazumijeva iskrcajna mjesta, opremljenost ribarskih plovila, infrastrukturu i opremljenost za skladištenje i preradu te trženje ribe i drugih morskih organizama. Odlukom o popisu iskrcajnih mjesta za ribarska plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 10/2020) te Naredbom o popisu iskrcajnih mjesta za iskrcaj ulova s ribarskih plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 53/2022), određuje se popis iskrcajnih mjesta za sva plovila iz gospodarskog ribolova na moru i koja su ostvarila ulov upotrebom definiranih ribolovnih alata. Prikaz iskrcajnih mjesta FLAG područja s definiranim ribolovnim

alatima iznesen je u tablici u nastavku. Prema navedenim podacima na području FLAG-a nalazi se 5 definiranih mjesta za iskrcaj ribe, ravnomjerno raspoređenih po čitavom teritoriju obuhvata FLAG-a. Ribarskih luka kojima bi se osigurale potrebe ribara FLAG i gravitirajućeg područja za potrebnim operativnim prostorom i infrastrukturu od iskrcaja do skladištenja i opskrbe, nema, a prostornim planom DNŽ, ribarske luke državnog i županijskog značaja planirane su u Veloj Luci i Dubrovniku (Sustjepan). Projekt Ribarske luke u Dubrovniku, čiji je nositelj Županijska lučka uprava Dubrovnik, nije realiziran do sada u postojećem programskom razdoblju, već će se prebaciti za predstojeće programsko razdoblje.

Infrastruktura vezana za uzgoj školjaka i riba je vrlo slabo razvijena. Osim otpremnog centra za školjke u Stonu nema drugih iako postoje potrebe. Uzgajalište u uvali Bistrina je suvremeno opremljeno proizvodno-demonstracijskim pogonima i laboratorijima, ostala uzgajališta se tek u posljednje vrijeme počinju modernizirati kroz kupovinu strojeva koji olakšavaju proizvodnju. Na području FLAG-a postoje oskudni skladišni kapaciteti te ne postoje kapaciteti za pakiranje i zamrzavanje ribe. Također nema ni kapaciteta za preradu riba i školjka. Tradicionalni načini konzerviranja ribe, sušenje i soljenje, koristi se uglavnom za preradu za vlastite i individualne potrebe kućanstva. Što se tiče uvjeta i potrebne infrastrukture za trženje ribe i morskih organizama, u posljednje vrijeme napravljeni su značajni pomaci, kroz ulaganja u nabavu i opremanje prodajnih mjesta – montažnih ribarnica. Međutim, i dalje je prisutna izražena potreba, obzirom na usitnjenost i raštrkanost naselja u obuhvatu FLAG-a, čime će se ujedno utjecati na skraćivanje lanaca opskrbe te veću dostupnost ribe i morskih organizama na lokalnom tržištu. Što se tiče izravne prodaje dio školjaka se plasira kroz turističke obilaske i degustacije, na čemu je potrebno dodatno poraditi. Dio prodaje odvija se na tržnici i na samim uzgajalištima školjaka i iskrcajnim mjestima. Jedan od suvremenih oblika trgovanja, e-trgovina nije zastupljena te predstavlja potencijal za unaprjeđenjem.

Tablica 8 Iskrcajna mjesta FLAG područja

Iskrcajno mjesto	Plivarica srdelara	Plivarica tunolovka	Koća	Dredža	Potegače	Male plivarice	Jabučki džep	Plavoperajna tuna - udičari	Iglun	Crveni koralj	Hranjenje tuna	Jegulja
Lovište	x		x		x	X						
Orebić	x		x					x	x			
Trstenik	x		x		x	x			x			
Prapratno	x		x									
Slano	x		x		x	x		x	x			

Izvor: Naredba o popisu iskrcajnih mjesta za iskrcaj ulova s ribarskih plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 53/2022)

1.2.2.8. Suradnja sa znanstveno-istraživačkim, tehnološkim i razvojnim institucijama

U posljednjem programskom razdoblju 2014.-2020. zabilježeni su značajni pomaci po pitanju suradnje sektora ribarstva i akvakulture te drugih razvojnih dionika u ribarstvu (javnih, civilnih i gospodarskih) FLAG područja sa znanstveno-istraživačkim, tehnološkim i razvojnim institucijama, kroz razvojne i istraživačke nacionalne i međunarodne projekte i programe, pri čemu su se provodili projekti tematikom povezani s morskim okolišem, morem, morskim organizmima, ribarstvom, maritimnom baštinom te ekologijom mora i morskih staništa. Kao najznačajnije institucije i organizacije koje provode ove projekte prepoznati su: Institut za more i priobalje Sveučilišta u Dubrovniku, Sveučilište u Dubrovniku, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA), Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije te jedinice lokalne samouprave. Popis i opisi navedenih projekata nalazi se u Prilogu 2 – Popis istraživačkih i razvojnih projekata FLAG područja povezanih s ribarstvom, morskim okolišem i maritimnom baštinom.

1.2.3. Turizam

Turizam predstavlja glavnu ekonomsku granu na području FLAG-a, izuzetno važnu zbog njegovog utjecaja na ekonomske aktivnosti u širokom rasponu sektora, uključujući građevinarstvo, promet nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivredu, ribarstvo i marikulturu. Značajan porast ulaganja u turizam u nedavnom razdoblju je rezultirao povećanjem opsega turističkog prometa. Kada je riječ o smještajnim kapacitetima, najčešći oblik ponude i dalje su privatne sobe i apartmani, kako na području FLAG-a tako i u širem kontekstu Dubrovačko-neretvanske županije. Osim toga, prisutni su i hoteli te kampovi kao drugi oblici smještaja. Prema DZS, najveći broj ukupnih dolazaka (domaći i strani posjetitelji) ostvario je Orebić s povećanjem broja posjetitelja, u odnosu na 2021. godinu, za 23,68 %. Nakon njega slijede Korčula, Ston i Slivno (Prilog 1 - Ostvareni dolasci turista u razdoblju 2019.-2022. godina na području FLAG-a).

Turizam predstavlja glavnu djelatnost na cijelom otoku, uključujući Grad Korčulu te njegov razvoj i uspjeh ima utjecaj na ostale sektore ekonomije. Nakon privatizacije hotelskog poduzeća HTP Korčula, većina hotela i objekata je obnovljena, pridonoseći tako kvalitetnom smještaju i uslugama u gradu Korčuli. Broj noćenja godinama raste, tako da u 2022. godini, Korčula ostvaruje 352.986 noćenja stranih turista i 76.882 noćenja domaćih turista. Iako Korčula postaje sve atraktivnije mjesto za strane i domaće posjetitelje i dalje je prisutna sezonalnost samog turizma i problemi koje takav oblik donosi. Zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji i bogatstvu kulturnih i prirodnih atrakcija, Korčula je atraktivna destinacija za nautičare i brodove na krstarenjima. Osim nepokretnih pojedinačnih kulturnih dobara, kao što je Katedrala sv. Marka i Opatska riznica ili Velika i Mala kneževa kula, posjetitelji mogu uživati u bojno mačevnom plesu, Moreška. Pelješko područje obuhvata FLAG-a također karakterizira izrazita sezonalnost turizma. Prema analizi DZS-a, kada se promatra trajanje turističkog boravka u obuhvaćenim JLS-ovima, iznenađujuća činjenica je da se turisti, unatoč varijacijama tijekom godina, najduže zadržavaju na području općine Janjina, koja se smatra manje razvijenom turističkom destinacijom. Paralelno s tim, opaža se sklonost turista da se u pravilu najkraće zadržavaju na teritoriju općine Ston. Ipak, Ston zasigurno privlači posjetitelje, ljubitelje školjkaša, zbog svoje duge tradicije uzgoja istih. Nepoznato je kada je počeo

uzgoj kamenica u Malostonskom zaljevu, no prvi zapis iz arhiva datiran iz 1573. godine ukazuje na uspostavljeni uzgoj već tijekom XVI. stoljeća. Pretpostavlja se da je uvala Bistrina bila poznato uzgajalište kamenica još u vrijeme Rimskog Carstva, što sugeriraju pronađene kameničke ljuštore u rimskim arheološkim nalazištima. Zbog važnosti očuvanja flore i faune, Malostonski zaljev ima devet edukativnih ploča o prirodnim vrijednostima kroz projekt ECOSS. Napravljeni su promotivni katalozi na dva jezika, s ciljem zaštite i očuvanja prirode. U Stonu će se uspostaviti interpretativni centar s prilagođenim postavom i videozapisima o zaljevu kako bi se povećala svijest o prirodi, očuvala staništa i bioraznolikost te promicale održive prakse. Osim u kamenicama i dagnjama, posjetitelji mogu uživati u pelješkim vinima poput Dingača koje je 13. svibnja 1964. godine dobio Međunarodni certifikat kvalitete u Ženevi. Time je postao prvo vino u Hrvatskoj s važnim međunarodnim statusom. Od događanja, ljeti se svake srijede organizira "Okusi Pelješac" i mnogi glazbeni nastupi. Razgledavajući Janjinu i Popovu Luku, primjećuje se arhitektura određenih kuća što da naslutiti da su bivši stanari i vlasnici bili pomorski kapetani i vlasnici brodova. Posebno se ističe obitelj Bjelovučić, koja je dala gotovo 30 pomorskih kapetana. Tijekom razdoblja od sredine 19. stoljeća do 1894. godine, postojalo je obiteljsko pomorsko udruženje pod nazivom „Rođaci Bjelovučić“. Također, već 7 godina se organizira Festival soli u Stonu - multimedijalna manifestacija koja obuhvaća različita gastronomska, glazbena i kulturna događanja u povijesnom ambijentu najstarije solane u Europi.

Kako na područjima dosadašnjim JLS-ova, tako i na području Dubrovačkog Primorja, turizam je okarakteriziran sezonalnošću i masovnošću. Turističke manifestacije predstavljaju značajan aspekt turizma u općini. One privlače posjetitelje svojim raznovrsnim programom te potiču povećanje broja posjetitelja na turističkim lokacijama na kojima se događaju. Također, služe kao sredstvo promocije destinacije. "Primorsko kulturno ljeto" je ključni događaj s brojnim kulturnim, zabavnim i sportskim manifestacijama kao što su Noć Dubrovačkog primorja, Festa od ljeta, susreti folklornih skupina i klapa DN Županije, kazališne predstave i City games. Osim toga, održavaju se koncerti klasične glazbe, klapski koncerti, folklorne večeri, večeri mediteranske glazbe, dječje kulturno ljeto, ribarske večeri i Jedriličarska regata Dubrovnik – Slano. Zavičajna kuća Dubrovačkog Primorja čuva dugu tradiciju pomorstva ove općine, ali i druga vrijedna kulturna dobra.

Dolina rijeke Neretve je plodno područje s nasadima mandarina i raznog voća i povrća, okruženo močvarama koje su dom bogatog svijeta ptica. Turistima je privlačan safari trupicama, tipičnim prijevoznim sredstvom na deltama Neretve. Također, zanimljivi su posjeti Ornitološkom muzeju u Metkoviću i Arheološkom muzeju Naronu u Vidu te uživanje u gastronomskim užicima i tradicionalnoj manifestaciji „Maraton lađa“. Metković je od antičkih vremena prepoznat kao važan prometni čvor, a luka Metković je imala iznimnu važnost ne samo za dolinu Neretve i Dalmaciju, već i za šire područje. To potvrđuje činjenica da je hotel „Austria“ jedan od prvih hotela na istočnoj obali Jadrana, otvoren u središtu Metkovića 1890. godine. Kao što je već spomenuto, Metković obiluje raznovrsnim biljnim i životinjskim vrstama, što se posebno očituje u ornitološkim rezervatima (Pod Gredom, Prud i Orepak) te u važnom krajobrazu Predolac-Šibanica koji je zaštićen od 1968. godine. Raznovrsnost doline Neretve može se iskusiti i kroz vožnje lađama (foto safari Neretvom) koje su započele 1996. godine, vodeći goste kroz netaknutu močvaru kroz koju su nekoć plovili Iliri, Grci, Rimljani i neretvanski gusari.

Iako su navedena mnoga događanja i ljepote kulturne i prirodne baštine područja FLAG-a, ističe se sezonalnost i masovnost turizma što može dovesti do preopterećenja i negativnih utjecaja na lokalnu zajednicu i okoliš. Također, ovisnost o turizmu može dovesti do neizvjesnosti ekonomske stabilnosti. Treba poraditi na održivom upravljanju turističkim resursima kako bi se smanjili negativni utjecaji. Diversifikacija turističke ponude, s naglaskom na očuvanje kulturnog i prirodnog nasljeđa, može pomoći u ravnomjernijoj raspodjeli turističkog prometa tijekom cijele godine.

1.2.4. Poljoprivreda i stočarstvo

Na području FLAG-a Južni Jadran, na dan 31.12.2022. godine registrirano je 4.365 poljoprivrednih gospodarstava, odnosno oko 52 % poljoprivrednih gospodarstava DNŽ. Prema organizacijskom obliku 90,4 % poljoprivrednih gospodarstava su OPG-ovi, a slijede SOPG-ovi sa 6,8 %. Na području Grada Metkovića nalazi se najveći broj poljoprivrednih gospodarstava, njih 27,5 %, a slijedi potom Grad Opuzen s 19,6 % svih poljoprivrednih gospodarstava FLAG područja. Na području FLAG-a registrirano je 12 poljoprivrednih zadruga, što ukazuje na činjenicu kako su zadružno poslovanje i gospodarsko udruživanje i danas važan element očuvanja agrarne tradicije.

Poljoprivredna proizvodnja na području FLAG-a Južni Jadran u 2022. godine odvijala se na površini od 5.676,7 ha, odnosno na čak 25.485 pojedinačnih ARKOD parcela. Površina poljoprivrednih parcela područja FLAG-a zauzima udio od 59,2 % poljoprivrednih površina DNŽ, dok udio pojedinačnih parcela iznosi 59,7 %. Obzirom na tip korištenja poljoprivrednog zemljišta, najzastupljeniji su voćnjaci s 1.901.04 ha, odnosno 33,5 % poljoprivrednog zemljišta, a potom slijede vinogradi s 1.375.61 ha, odnosno 24,3 % poljoprivrednog zemljišta. Dolina Neretve poznato i ujedno najveće poljoprivredno područje DNŽ je povrtlarsko-voćarsko-vinogradarsko područje. Najveći dio korištenog zemljišta otpada na voćne vrste. Uz voćarstvo, velik dio zauzimaju i vinogradi te oranice na kojima se uzgajaju razne povrtne kulture. U poljoprivrednoj proizvodnji ključno je voćarstvo, prvenstveno uzgoj citrusa, pretežito mandarina. Većina stabala nalazi se na području Grada Opuzena i općine Slivno, u kojima su dvije trećine svih stabala u DNŽ zbog čega su u pogledu uzgoja i proizvodnje dominantni i u RH. Osim citrusa, uzgajaju se breskve, jabuke i šljive, ali s marginalnim značajem u odnosu na proizvodnju mandarina. Sadašnji proizvodni kapaciteti u dolini Neretve procjenjuju se na oko 2,5 milijuna stabala koji se nalaze u različitim stadijima rodnosti. Europska komisija 2015. godine dodijelila je mandarinu oznaku izvornosti „Neretvanska mandarina“ (ZOI). Također, u dolini Neretve iznimno je razvijeno povrtlarstvo te se tijekom cijele godine proizvode različite kulture (npr. rajčice, kupus, mrkva, cikla i krumpir). Na području FLAG-a započeo je razvoj suvremenog vinogradarstva i podrumarstva te maslinarstva. Ekološka poljoprivreda je u početnim fazama te bilježi trend rasta.

U vinogradarstvu i vinarstvu, područje poluotoka Pelješca kao dio FLAG-a ima zamjetno mjesto u RH. Vinogorje Pelješca ima najveću površinu pod vinogradima i najveći ukupni broj trsova u DNŽ-u. Posljednjih godina na Pelješcu se razvio niz uspješnih vinara koji su izrazito kvalitetnim vinima uspjeli osvojiti mnoga stručna priznanja i izgraditi vrhunsku reputaciju među ugostiteljima i trgovcima vinom. Vino autohtone sorte Plavac mali s položaja Dingača i drugih ubraja se u najpoznatija hrvatska vina. To je ujedno prvo hrvatsko vino kojem su zaštićeni način proizvodnje

i podrijetlo. Razvoj visoko kvalitetnog vinarstava započeo je i na otoku Korčuli (autohtona sorta Grk). Proizvodnja vina procjenjuje se na oko 8.500.000 litara. Kada je u pitanju stočarstvo, ističe se prostor doline Neretve, odnosno prostor Metkovića, Zažablja i Pojezerja u kojem dominira uzgoj ovaca. (Prilog 1 - Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području FLAG-a, Struktura poljoprivrednih površina na području FLAG-a, Brojno stanje stoke na području FLAG-a).

1.2.5. Tržište rada

Analiza tržišta rada predstavlja prikaz brojčanog stanja i strukture zaposlenih i nezaposlenih određenog prostora. Uvelike je uvjetovano gospodarskim i socio-ekonomskim prilikama te kretanjima na županijskom, nacionalnom, pa i međunarodnom tržištu rada.

Podaci o nezaposlenim osobama na području FLAG-a Južni Jadran pokazuju da je posljednjih godina zabilježen trend pada broja nezaposlenih, izuzev pandemijske 2020. i 2021. godine, što ujedno prati trendove na županijskoj i nacionalnoj razini. Nakon razdoblja pandemije slijedi polagana oporavak na tržištu rada te daljnje opadanje broja nezaposlenih. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, prosječan broj nezaposlenih u 2022. godini je iznosio 2.084 osoba, što predstavlja udio od 45,8 % nezaposlenih DNŽ.

Međutim, značajno je da je i dalje prisutna problematika sezonske nezaposlenosti koja raste u zimskim mjesecima, što je u skladu s obilježjima opće gospodarske strukture područja i sezonalnosti turizma kao gospodarske grane koja generira najveće zapošljavanje, odnosno usmjerava trendove na tržištu rada ovog područja. Broj nezaposlenih na području FLAG-a najniži je u ljetnim mjesecima te se kreće na oko 1.785 osoba, dok u zimskim mjesecima poraste na razinu od oko 2.550 nezaposlenih. Prema starosnoj strukturi među nezaposlenima su najzastupljenije osobe u zrelih i starijih dobnim skupinama, pri čemu je najveći udio od 15,1 % bio iz dobne skupine 55-59 godina (Prilog 1 - Trend kretanja broja nezaposlenih na području FLAG-a, Kretanje broja nezaposlenih po mjesecima u 2022. godini na području FLAG-a, Struktura nezaposlenih prema dobi u 2022. godini na području FLAG-a).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godišnji prosjek osiguranika (zaposlenih osoba) u 2022. godini na prostoru FLAG-a Južni Jadran iznosi 11.518 osoba, odnosno 24 % zaposlenih u DNŽ. Broj zaposlenih na području FLAG-a od 2015. godine je u porastu, izuzev pandemijske 2020. i 2021. godine. U 2022. ponovno je zabilježen porast broja zaposlenih kao oporavak tržišta rada i sektora turizma. Prema strukturi, zaposlene su osobe pretežno zaposlene kod pravnih osoba (čak četiri petine svih zaposlenih) te kod obrtnika. Što se tiče strukture zaposlenih kod pravnih osoba prema djelatnostima, sukladno gospodarskim trendovima i daljnjem podizanju važnosti turizma kao vodeće gospodarske grane, vidljivo je da je najviše zaposlenih u ugostiteljstvu te trgovini. Kretanja na lokalnom tržištu rada imaju snažan sezonski karakter te su obilježena velikim fluktuacijama radne snage. Zapošljavanje je intenzivno od ožujka do kolovoza, kada se nezaposlenost smanjuje pod utjecajem povećane potražnje za radnicima u hotelijerstvu, ugostiteljstvu i trgovini. U zimskom periodu navedene su potrebe vrlo limitiranog obujma, upravo zbog sezonskog karaktera glavne gospodarske grane turizma (Prilog 1 - Trend kretanja godišnjeg prosjeka osiguranika (zaposlenih) na području FLAG-a).

Razvojni problemi

- Visoki stupanj ranjivosti ekonomije u potencijalnim nestabilnostima i povezanim rizicima, zbog prekomjerne zastupljenosti uslužnog sektora i djelatnosti povezanih s turizmom u gospodarskoj strukturi
- Nedostatna turistička razvijenost FLAG područja, posebice donjoneretvanskog kraja, te izražena sezonalnost ostvarenog turističkog prometa
- Opadanje ribarstvenog potencijala, uslijed malih i nerazvijenih kapaciteta ribolovne flote FLAG područja
- Otežani radni uvjeti i sigurnost tijekom ribolova te nemogućnost efikasnog ribolova, zbog nedostatno opremljenih plovila, posebice u smislu sigurnosti plovidbe, radnih uvjeta i higijene
- Proizvedene količine kamenica i daganja ne zadovoljavaju ni domaću potražnju povećanu za vrijeme turističke sezone.
- Nemogućnost očuvanja i slabljenje kvalitete ulovljene ribe i morskih organizama na plovilima, uslijed slabe opremljenosti plovila
- Otežani plasman ribe uslijed nedovoljnog broja, nedostatne opremljenosti i raspoređenosti prodajnih mjesta na FLAG području te nepostojanja inovativnih i suvremenih načina plasmata ribe, poput e-trgovine
- Slabiji rezultati poslovanja dionika u ribarstvu, zbog nepovezanosti subjekata u ribarstvu i marikulturi s područja FLAG-a ili DNŽ u ribarski zadrugu ili drugi oblik poslovnog udruženja (klaster, udruga, proizvođačka organizacija)
- Otežani radni uvjeti ribara zbog nerazvijene i nedostatne javne ribarska infrastruktura (iskrajna mjesta, kanali za trženje, skladištenje i preradu ribe i drugih morskih organizama)
- Izraženi rizici od onečišćenja morskog okoliša i ugroženosti sektora ribarstva uslijed ljudskog faktora i potencijalnih nesreća na moru
- Sezonska kretanja na lokalnim tržištima rada FLAG područja i njihova prevelika ovisnost o turističkom sektoru

1.3. Demografske i društvene značajke područja

1.3.1. Broj, kretanja i sastav stanovništva

Prema podacima Popisa stanovništva 2021. godine, na područje FLAG-a Južni Jadran živi ukupno 36.798 stanovnika, odnosno 31,84 % stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije te 0,95 % stanovništva Republike Hrvatske. Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 42,1 stan./km², prema čemu je područje FLAG-a Južni Jadran ispod prosječno naseljeno u odnosu na teritorij Dubrovačko-neretvanske županije, čija gustoća naseljenosti iznosi 68,82 stan./km². Distribucija stanovništva ukazuje na prostornu koncentraciju stanovništva u Gradu Metkoviću, obzirom da u njemu živi 41,4 % stanovništva FLAG-a.

U odnosu na podatke Popisa 2011. godine, područje FLAG-a Južni Jadran bilježi pad od 3.609 stanovnika u apsolutnom iznosu, odnosno za 8,9 % u odnosu na podatke iz 2011. godine. U odnosu na prosjek Dubrovačko-neretvanske županije koja bilježi pad od 5,7 %, promjena na području FLAG-a je znatno nepovoljnija, dok je u odnosu na Republiku Hrvatsku koja bilježi pad od 9,6 %, trend smanjenja nešto povoljniji. Ukoliko se promjena sagleda na razini jedinica lokalne samouprave u sastavu FLAG-a, vidljivo je kako samo općine Ston, Janjina i Slivno bilježe porast broja stanovnika, dok sve ostale bilježe pad.

Prirodno kretanje, odnosno biodinamika stanovništva, temelji se na razmatranju razlike broja rođenih (natalitet) i broja umrlih (mortalitet) u određenom vremenskom periodu. Biodinamika stanovništva područja FLAG-a Južni Jadran u 2021. godini ukazuje na prirodni pad od 187 osoba, kao razlika između 339 rođenih i 526 umrlih. Vrijednost vitalnog indeksa za područje FLAG-a iznosi 64,4, a znači da je u 2021. godini na 100 umrlih bilo statistički 64,4 rođene osobe, što naime ukazuje na nepovoljna biodinamička kretanja područja te nedostatnost biološke obnove populacije. Pokazatelj vitalnog indeksa područja FLAG-a nepovoljniji u odnosu na županijski, a nešto povoljniji u odnosu na nacionalni pokazatelj od 58,2. Na razini jedinica lokalne samouprave u sastavu FLAG-a, vitalni indeks veći od 100, odnosno tzv. pozitivnu biodinamiku populacije imao je samo Grad Metković (105,3), te pripada među rijetkim jedinicama lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj s navedenim obilježjem. Najnižu vrijednost vitalnog indeksa od samo 6,3 imala je općina Janjina, u kojoj je u 2021. godini rođena tek 1 osoba.

Stanovništvo FLAG-a Južni Jadran, prateći opće nacionalne, županijske i otočne trendove, obilježava demografska starost. Prosječna starost stanovništva FLAG-a iznosi 46,1 godine, što je iznad prosječne starosti stanovništva RH i DNŽ. Udio mladih u dobnoj skupini 0-19 na području FLAG-a iznosi 20,2 %, dok udio starih u dobi od 60+ iznosi čak 22,1 %. Udjeli mladih i starih su pri tome u okviru županijskog i nacionalnog pokazatelja. Najpovoljniji postotni udio mladih i starih u ukupnoj populaciji prisutan je u Gradu Metkoviću (23,5 % mladih i 17,9 % starih), dok je znatno nepovoljniji kod manjih općina u sastavu FLAG-a. Indeks starenja, to jest omjer starog i mladog stanovništva, na području FLAG-a iznosi 214,8, što ukazuje na znatno nepovoljnije stanje dobne strukture i procesa starenja stanovništva FLAG-a u odnosu na županijski pokazatelj od 147,4, odnosno nacionalni pokazatelj od 156,2 (Prilog 1 - Osnovni demografski pokazatelji područja FLAG-a, Obrazovna struktura stanovništva područja FLAG-a).

1.3.2. Stanje društvene infrastrukture

Korčula ima dugogodišnju povijest rane predškolske edukacije. Već davne 1870. godine, u Korčuli je uspostavljeno prvo tzv. privatno pučko zabavište u obiteljskom domu. Ovo zabavište su uglavnom pohađale djevojčice koje su, uz razne igre, stjecale vještine pletenja i šivanja. Dječji vrtić Korčula je nastao kao neovisna ustanova 1996. godine. Vrtić broji ukupno jedanaest pedagoških odjela raspoređenih na različitim lokacijama: po jedan odjel u Čari, Lombardi, Pupnatu, Račišću i Žrnovu (s poludnevним programom), te šest odjela u Korčuli (jedan sa šestosatnim programom i pet s cjelodnevним programom). Dječji vrtić Anđeli čuvari osnovale su Sestre Dominikanke 2003. godine želeći odgovoriti potrebama obitelji grada Korčule i otoka Korčule za odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi. Na području grada Korčule nalaze se dvije osnovne škole s područnim odjeljenjima i jedna srednja škola – Srednja škola Petra Šegedina. Također, na obuhvaćenom području djeluje i glazbena škola.

Na području općine Orebić djeluje jedan dječji vrtić „Predškolska ustanova dječji vrtić Orebić“ u naselju Orebiću koji ima dva područna odjeljenja – Viganj i Potomje. Područni odjel DV Orebić djeluje i u Janjini. U Stonu djeluje 1 DV, a obavlja i djelatnost u područnom odjelu u Žuljani. Osnovna škola „Janjina“ prva je škola na poluotoku Pelješcu. Škola pokriva središnje područje poluotoka Pelješca od Trstenika do Brijeste, tj. područje tri pelješke općine: Općinu Janjinu te djelomično Općinu Orebić (Trstenik) i Općinu Ston. U Orebiću djeluju dvije osnovne škole i 2

područne škole, u Stonu 1 OŠ. Na Pelješcu nema srednjih škola, stoga djeca najčešće putuju u Dubrovnik ili na Korčulu. Često, zbog vremenskih neprilika, djeca koja pohađaju SŠ u Korčuli, ostaju na otoku što roditeljima predstavlja problem. Smatra se da bi, nakon izgradnje Pelješkog mosta, djeca mogla početi gravitirati i prema Metkoviću. Na području općine Dubrovačko Primorje djeluju dvije osnovne škole: Osnovna škola Slano i Osnovna škola Primorje, te Dječji vrtić Slano i Odgojna jedinica Ošlje. Srednjih škola nema, stoga djeca gravitiraju Dubrovniku. Na neretvanskom području FLAG-a, ustanove predškolskog odgoja nalaze se samo u Metkoviću i Opuzenu, 6 je osnovnoškolskih ustanova. Srednje škole postoje u gradovima Metković i Opuzen.

Na teritoriju Neretve, temeljna zdravstvena skrb najbolje je organizirana u okviru grada Metkovića, gdje se pruža putem lokalnog doma zdravlja i ordinacija za obiteljsku i stomatološku medicinu. Zdravstvenu primarnu uslugu u Gradu Korčuli obavlja Dom zdravlja Korčula. Dom zdravlja Korčula pruža zdravstvenu zaštitu stanovnicima Grada Korčule, općine Lumbarda, Orebić, Smokvice i općine Trpanj – prostorno, radi se o zapadnoj polovici poluotoka Pelješca te gotovo 2/3 otoka Korčule. Specijalizirana zdravstvena usluga nije dostupna unutar FLAG područja, što rezultira time da se u ozbiljnijim slučajevima pacijenti upućuju u Split i/ili Dubrovnik. Zdravstvenu i socijalnu skrb Dubrovačkog Primorja karakterizira Dom zdravlja Dubrovnik s ambulantama opće medicine, stomatološkom ordinacijom i patronažnom službom te depoom lijekova u Slanom i Veterinarska stanica Dubrovnik d.o.o., Ambulanta Doli. Ostale institucije zdravstva i socijalne skrbi koriste se u županijskom središtu Dubrovniku.

Na području FLAG-a prema Registru udruga ukupno djeluje 524 udruge, od kojih na neretvanskom području obuhvata 252, u Dubrovačkom primorju 45, pelješkom dijelu (Ston, Janjina i Orebić) 128 i u Korčuli 99. Najbrojnije su udruge koje se bave sportom i rekreacijom, zatim udruge za kulturu, gospodarstvo. Unatoč aktivnostima mnogobrojnih kulturnih udruga i kulturno-umjetničkih društava na svim dijelovima FLAG-a, nedostatak ljudskih resursa i, u nekim slučajevima, nedostatak prostora i opreme (kao što su knjižnice i dvorane za aktivnosti) predstavljaju izazove za razvoj kulturnih sadržaja. S obzirom na oskudnu kulturnu ponudu izvan turističke sezone, važno je usmjeriti dodatna ulaganja kako bi se ta ponuda proširila, što bi doprinijelo boljoj kvaliteti života lokalnog stanovništva i produženju turističke sezone. Što se tiče sportskih aktivnosti, većina ih ima amaterski karakter te se ostvaruju kroz školske i amaterske sportske udruge. U Gradu Korčuli rekreacijske aktivnosti su na visokoj razini jer se nudi veliki broj sportskih sadržaja. Ustanova Športski objekti Korčula upravlja i održava sportske objekte na području Grada Korčule i to: Gradski bazen Gojko Arneri, Športsku dvoranu u Korčuli (izgrađena do osnovne škole Petra Kanavelića) s pripadajućim športskim terenom ispod dvorane, Igralište za male športove (predjel Ekonomija), prekriveno montažno demontažnom konstrukcijom (“Balon”), i ukupno 6 igrališta za male športove i 1 nogometno igralište.

2. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja

2.1. SWOT analiza

Osnovne geografske i demografske značajke područja

Snage	Slabosti
-------	----------

<ul style="list-style-type: none"> • Geografska i prostorna raznolikost područja FLAG-a – zastupljenost prostora na kopnu, obali i otocima (dio otoka Korčule i poluotok Pelješac), prostrani i raznoliki teritorij i akvatorij, uz obuhvatnost područja kopnenih voda doline i delte Neretve i njenih močvarnih staništa te zaštićenih područja • Povoljna bioklimatska obilježja u smislu blage i povoljne mediteranske klime s visokim godišnjim brojem sunčevih sati • Atraktivni, jedinstveni i sadržajni reljefni oblici i forme (otoci, arhipelazi, rijeka, zaljevi, plaže, uvale, podmorski grebeni i dr.) • Malostonski zaljev u teritorijalnom obuhvatu FLAG-a kao jedno od najstarijih i najpovoljnijih uzgojnih područja za školjkaše • Čisto more povoljnih oceanografskih obilježja, uz izostanak većih onečišćivača poput industrije i prekomjerne naseljenosti • Akvatorij FLAG područja povoljnih oceanografskih karakteristika, bogat raznolikim dnom i morskim staništima koji utječu na velike količine ribe te vrste morskih organizama • Ušće Neretve s bočatom vodom, od velike je važnosti kao hranilište za brojne riblje vrste te područje specifično po ulovu jegulje i cipla • Bogata i raznolika, svjetski poznata prirodna te materijalna i nematerijalna, pokretna i nepokretna kulturna baština • Bogata graditeljska baština - Mali Ston, Stonski fortifikacijski kompleks, sakralne i svjetovne građevine, jezgre starih gradova i naselja, svjetionici • Bogata maritimna materijalna i nematerijalna baština, kao odraz tradicije pomorstva, ribarstva, uzgoja školjkaša, proizvodnje soli i brodogradnje specifični i jedinstveni za područje FLAG-a • Blizina urbanog i turističkog središta Grada Dubrovnika za dostatnost potrebnih uslužnih i opskrbnih djelatnosti te za plasman lokalnih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepovoljna struktura naseljenosti u vidu raštrkanih i mnogobrojnih naselja (111 naselja), što predstavlja poteškoću za adekvatnim pružanjem temeljnih usluga stanovništvu, kao i dostupnost infrastrukture • Godišnjih hod padalina te prisutnost ljetnih perioda bez padalina koji uzrokuju suše • Velika vjetrovitost, posebice u hladnijem djelu godine, koja rezultira nepovoljnijim vremenskim prilikama za obavljanjem ribolovnih aktivnosti na otvorenom moru • Nedovoljna istraženost i valorizacija kulturne materijalne i nematerijalne baštine • Nedovoljna istraženost i opisanost podvodnih arheoloških nalazišta • Neprepoznatost svjetionika kao kulturne i graditeljske baštine, zapuštenost i nedostatna valoriziranost • Povremena onečišćenost prirodnih lokaliteta plastikom i naplavinama morskog otpada, posebice plaža i uvala okrenutih jugu i jugoistoku u smjeru kretanja morskih struja i valova uzrokovanih jugom • Slaba opremljenost javnih institucija potrebnom sigurnosnom opremom za slučajeve potencijalnih nesreća na moru • Nekontrolirano i nelegalno sidrenje i uništavanje morskog dna i staništa Posidonije • Neadekvatni sustavi odvodnje i kanalizacije koji utječu na kvalitetu morskog okoliša te su prijjetnja uzgoju školjaka • Neadekvatni i manjkavi sustavi zbrinjavanja i gospodarenja otpadom • Nedostatak autoceste te nezadovoljavajuće stanje kvalitete cestovnih prometnica • Mali broj učenika, trend smanjenja broja učenika po školama i razredima, nedostatni nastavni kapaciteti, te slabija ponuda srednjoškolskih programa, nenastavnih i izvanškolskih aktivnosti za učenike • Negativni demografski pokazatelji, posebice starosna struktura stanovništva • Nedostatak cjelogodišnjih sportskih i kulturnih aktivnosti za lokalno stanovništvo uz nedostatak popratne infrastrukture
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena otočna razvojna politika RH te politike regionalnog razvoja RH kao prilika za razvoj prostora s razvojnim 	<ul style="list-style-type: none"> • Potencijalna ekološka onečišćenja i katastrofe na kopnu i moru koje mogu utjecati na okoliš i gospodarstvo (poljoprivreda, ribarstvo, školjarstvo, turizam)

<p>specifičnostima kao što su otoci i poluotok Pelješac</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postojanje izvora i fondova za financiranje razvojnih politika, projekata i inicijativa usmjerenih na demografsku problematiku i revitalizaciju stanovništva • Uspostavljena nacionalna i regionalna politika demografske revitalizacije • Inicijativa zaštite područja Doline Neretve kategorijom park prirode ili posebni rezervat • Trend povećanja korištenja obnovljivih izvora energije u kućanstvima i gospodarstvu te postojanje izvora za njihovim poticanjem i sufinanciranjem • Trend povećanje opće svijesti lokalnog stanovništva o nužnosti očuvanja okoliša, staništa, biljnog i životinjskog svijeta 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimatske promjene koje mogu utjecati na riblje stokove, morska staništa, sigurnost ljudi i imovine, posebice ribare i sudionike pomorskog prometa i nautičkog turizma • Unos i prisutnost stranih invazivnih vrsta u morski okoliš Jadrana • Nezakonite aktivnosti u prostoru poput nelegalne divlje gradnje, betonizacije obale, melioracije močvarnih područja delte Neretve, ilegalnog lova (žabe) i ribolova, uništavanje staništa paljenjem tršćaka • Onečišćavanje zraka i okoliša uzrokovano razvojem luke Ploče • Onečišćenje sliva rijeke Neretve otpadnim vodama lokalnih naselja i nanosom otpada iz gornjeg toka (BiH), zabarenost jezera, narušavanje vodnog režima rijeke Neretve, nestanak spruda Škanj te zaslanjenje vode
--	---

Gospodarske značajke područja, s naglaskom na sektor ribarstva i marikulture

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Prepoznatost i kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda FLAG područja na nacionalnom i svjetskom nivou (vino, maslinovo ulje, proizvodi mediteranskih kultura, školjke, riba i sl.) • Dobivena zaštićena oznaka izvornosti za proizvode Malostonska kamenica i Neretvanska mandarina • Postojanje bogate atrakcijske osnove za razvojem turističkih oblika posebnog interesa (kulturni, izletnički, ekoturizam, eno-gastronomski, ronilački i dr.) • Bogatstvo gastro-manifestacija poput Dana jegulja u Neretvi, Brudetijade, Cipolijade, Dana mandarina, Raštikijade • Tradicija i prepoznatljivost ribarstva, marikulture, brodogradnje i pomorstva područja FLAG-a • Tradicija i prepoznatost ribolova na jegulje u području doline Neretve te umijeće pripreme jela od jegulje kao nematerijalno dobro • Povoljni prirodni uvjeti za razvoj sektora ribarstva i marikulture (razvedena obala, otoci, čisto more, bogatstvo ribe) • Povoljni prirodni uvjeti za eksploataciju soli te tradicija proizvodnje iz antičkog vremena 	<ul style="list-style-type: none"> • Visoki udio uslužnog sektora u BDP-u te visoka ovisnost lokalne ekonomije i tržišta rada o sezonskom turizmu • Loše stanje stonske solane, te niski udio proizvedene konzumne soli, dok veći dio opada na industrijsku upotrebu • Značajan pritisak na prostor tijekom turističke sezone • Slabljenje lokalnog prostornog identiteta područja vezanog uz ribarstvo i marikulturu prostora FLAG-a, uslijed depopulacije • Mali i nerazvijeni kapaciteti ribolovne flote FLAG područja • Nedostatno opremljena plovila, posebice u smislu sigurnosti plovidbe, radnih uvjeta i higijene • Nedovoljni broj, nedostatna opremljenosti i raspoređenosti prodajnih mjesta na FLAG području • Nepostojanje inovativnih i suvremenih načina plasmana ribe, poput e-trgovine • Nepovezanost subjekata u ribarstvu s područja FLAG-a ili DNŽ u ribarsku zadrugu ili drugi oblik poslovnog udruženja (klaster, udruga, proizvođačka organizacija)

<p>koja danas ima turistički i posjetiteljski potencijal (najstarija europska solana)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povoljne ribolovne zone, bogate ribom i vrstama u blizini i gravitirajućem području FLAG-a • Postojanje javnih znanstveno-istraživačkih i razvojnih institucija s područja DNŽ s iskustvom pripreme i realizacije međunarodnih projekata iz sektora ribarstva i marikulture • Postojanje udruženja Stonski školjkari te njihovo aktivno participiranje u promicanju interesa i unaprjeđenju sektora marikulture stonskog područja s iznimnim postignutim uspjesima u provedbi projekata u razdoblju 2014-2020 • Iskustvo i uspjeh organizacije FLAG-a Južni Jadran u dosadašnjoj provedbi LRSR iz programskog razdoblja 2014.-2020. te okupljanju i animiranju ključnih razvojnih dionika za predstojeće djelovanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Nerazvijena i nedostatna javna ribarska infrastruktura (iskrcajna mjesta, kanali za trženje, skladištenje i preradu ribe i drugih morskih organizama) • Nizak stupanj zastupljenosti prerade i proizvodnje proizvoda ribarstva i marikulture dodane vrijednosti • Nedovoljna povezanost dionika sektora ribarstva sa znanstveno-istraživačkim i razvojnim dionicima FLAG-a i DNŽ • Nedostatna i neadekvatna opremljenost infrastrukture za servis i remont ribarskih plovila
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Porast interesa posjetitelja za selektivnim turističkim oblicima i turizmom posebnog interesa temeljenog na lokalnim specifičnostima područja FLAG-a • Blizina turistički razvijenog područja Grada Dubrovnika i dubrovačke zračne luke • Rastuća potražnja i interes za ekološkim, autohtonim i zaštićenim prehrambenim proizvodima, posebice ribe i ribljih proizvoda • Napredna tehnička i tehnološka postignuća i inovativna rješenja za poboljšanje rada u brojnim gospodarskim sektorima • Postojanje poticajnih mjera i izvora (su)financiranja za pokretanje i unapređenje poslovanja • Ribarstvena politika RH i EU koja za cilj ima održivo ribarstvo i održivi razvoj ribarstvenih zajednica • Regulacija ribolova sukladno nacionalnoj legislativi - Pravilnik o obavljanju ribolova u zaštićenim područjima, posebnim staništima i područjima s posebnom regulacijom ribolova (NN 125/2020) • Iskustva uspostavljenih „no take“ morskih zona • Bilateralni sporazum Ita-RH i proglašenje Područja ograničenog ribolova u Jabučkoj kotlini 	<ul style="list-style-type: none"> • Posljedice klimatskih promjena (klimatološki ekstremi, suše, poplave, požari, oluje i sl.) koje mogu utjecati na ljude, imovinu, gospodarstvo • Nastavak postojeće globalne pandemije virusa SARS CoV-2 ili pojave nove te njezin utjecaj na sve gospodarske sektore, posebice turizam i posjećivanja • Porast cijena energenata, repromaterijala i opreme uslijed geopolitičkih nestabilnosti na globalnoj razini • Nastavak i povećanje inflacije dodatno potaknute uvođenjem eura kao službene valute RH • Sporost administrativnih postupaka u evaluaciji i provedbi razvojnih projekata i investicija • Konkurentnost jeftinije uvozne ribe i morskih organizama • Prirodni predatori za polja kamenica i dagnji (riba orada) koji uništavaju nasade kamenica • Pojava virusa i bakterija vezanih uz kamenice

2.2. Identifikacija razvojnih potencijala i potreba područja

Osnovnom analizom geografskih, gospodarskih i demografskih obilježja područja FLAG-a Južni Jadran, pri čemu je u svim analiziranim pod-poglavljima i obrađivanim temama naglasak stavljen na sektor ribarstva i marikulture, a iz kojih su prepoznati ključni razvojni problemi, kao i temeljem provedene SWOT analize FLAG područja, pri čemu su posebice uvaženi doprinosi članova FLAG-a, dionika u ribarstvu te zainteresirane javnosti, na održanim radionicama, putem pismene i usmene komunikacije te pojedinačnim konzultacijama tijekom procesa izrade dokumenta, identificirani su ključni razvojni potencijali i potrebe za provedbeno razdoblje 2021.-2027.

Ključnim **razvojnim potencijalima** područja FLAG-a Južni Jadran, ponajprije s aspekta održivog, prepoznatljivog, prosperitetnog i konkurentnog razvoja sektora ribarstva i marikulture, valorizacije maritimne baštine, te očuvanja morskog okoliša i ekosustava, identificirani su sljedeći razvojni potencijali, čija je prioritetnost utvrđena konzultacijskim procesom s ključnim dionicima na participativnim radionicama:

Razvojni potencijal i razina prioritetnosti	Opis i utemeljenost
1. Maritimna tradicija i lokalne specifičnosti gospodarstva FLAG područja temeljenog na moru	Sektor ribarstva, a posebice marikulture (školjkarstvo), kao i pomorstvo te brodogradnja, temelji su tradicije i kulturno-prostornog i gospodarskog jedinstvenog identiteta područja FLAG-a. Iz takve višestoljetne tradicije razvile su se specifičnosti u načinima marikulturnog uzgoja, prije svega školjkarstvu, uporabi ribolovnih alata i ribarenju, proizvodnji, preradi i trženju ribe, kao i pripremi i načinima konzumacije ribe i morskih organizama. Pomorska i brodograditeljska tradicija, kao i eksploatacija soli također su jedinstvene i prepoznate te osim značaja u suvremenoj gospodarskoj strukturi, predstavljaju baštinu i temelj za valorizacijom u različite gospodarske i negospodarske svrhe. Lokalni prehrambeni proizvodi temeljeni na ribi i drugim morskim organizmima, poput školjaka i rakova, predstavljaju potencijal za kvalitetnu i zdravu prehranu lokalnog stanovništva te gastronomsku i cjelogodišnju posjetiteljsku i kulturnu atrakcijsku osnovu.
2. Zastupljenost prepoznatih, visokovrijednih i kvalitetnih prehrambenih proizvoda FLAG područja	Područje u obuhvatu FLAG-a specifično je prema zastupljenosti većeg broja globalno prepoznatih, visoko vrijednih i kvalitetnih prehrambenih proizvoda, poput peljeških vina, maslinovog ulja (Korčulansko maslinovo ulje), agrumi (Neretvanska mandarina), proizvodi mediteranskih kultura, školjaka, morske i ribe i dr. Posebice se pri tome ističe Malostonska kamenica zaštićena europskom oznakom izvornosti, koja osim što predstavlja gastronomski potencijal, dio je identiteta područja obuhvata ribarstvene zajednice. Globalni životni i prehrambeni trendovi, posebice u post pandemijskom razdoblju, a koji uključuju život i/ili boravak u ruralnim područjima i prirodnom okruženju, prakticiranje mediteranske prehrane temeljene na proizvodima ribarstva i marikulture, te rastući interes za turizmom posebnih interesa temeljen na lokalnim specifičnostima, predstavljaju potencijal i priliku za FLAG područje, koje se ističe zastupljenosti svih potrebnih sastavnica i prilika.
3. Obilježja i specifičnosti prostora i	FLAG-a područje i ribarstvenu zajednicu karakteriziraju geografski i prostorno raznolike cjeline jedinstvenih razvojnih obilježja i bogatstava - donjoneretvanski kraj, obalni pojas Dubrovačkog primorja, poluotok Pelješac i dio otoka Korčule.

krajobraza te očuvanost i bogatstvo razvojnih potencijala ribarstvene zajednice FLAG područja	<p>Geomorfološka i bioklimatska obilježja su povoljna u smislu optimalnog spoja i raspodjele kopna i mora, blage i povoljne mediteranska klime, atraktivnih, jedinstvenih i sadržajnih reljefnih oblika i formi (otoci, arhipelazi, plaže, uvale, zaljevi, rijeke, podmorski grebeni, močvarno područje Neretve i dr.), čistog mora povoljnih oceanografskih obilježja. Obzirom da je prostor u obuhvatu pretežito ruralan, prirodni i posebice okolišni potencijali područja – plodne površine, more, obala, vode na kopnu, biljni i životinjski svijet i dr. su još uvijek značajno očuvani, uz sadržajnost jednog od najpoznatijih i za školjkarstvo najpovoljnijih uzgojnih područja u RH – Malostonskog zaljeva te doline i delte Neretve kao jedinstvenog spoja u kojem se međusobno isprepliću utjecaji morske i slatke vode, što je nadalje utjecalo na specifičnosti biljnog i životinjskog svijeta i krajobraza. Društveni razvojni resursi – kulturna i povijesna, materijalna i nematerijalna baština i tradicija područja su jedinstveni, globalno prepoznati i priznati, te su ujedno važan dio lokalnog identiteta ribarstvene zajednice. Sve navedeno predstavlja potencijal za postizanje visoke kvalitete života lokalnog stanovništva, i jedinstveni, ispunjeni i visokokvalitetni boravak i doživljaj posjetitelja, uz razvoj diverzificiranih, konkurentnih, održivih privrednih grana i sektora.</p>
4. Ljudski i organizacijski kapaciteti uz ukupni društveni kapital lokalne ribarstvene zajednice FLAG područja	<p>Organizacija FLAG Južni Jadran, zajedno sa svojim članovima, partnerima, stručnim pojedincima, institucijama, privatnim organizacijama, civilnim udrugama i javnim sektorom, predstavljaju izraz pojačane svijesti o potrebi zajedničkog djelovanja, suradnje i partnerstva u unapređenju prepoznatljivosti područja, gospodarske konkurentnosti, ekološke održivosti, socijalne kohezije, odnosno visoke kvalitete života i rada na svom području. Dosadašnji primjeri, inicijative, projekti i programi, ukazuju na brojne mogućnosti njihove uspješne realizacije i postignute razvojne rezultate u pogledu jačanja kohezije, prepoznatljivosti i tržišne konkurentnosti subjekata i ribarstvene zajednice, stoga upravo svi ljudski i organizacijski kapaciteti, bilo u vidu pojedinaca ili formalnih organizacija, predstavljaju neizostavni i važni razvojni potencijal ribarstvene zajednice.</p>

Ključnim **razvojnim potrebama** područja FLAG-a, koji proizlaze iz prepoznatih razvojnih problema i slabosti iskazanih kroz analizu stanja, SWOT analizu i sudjelovanjem razvojnih dionika, a na kojima će se temeljiti strateški okvir LRSR Južni Jadran u provedbenom razdoblju 2021.-2027., identificirani su:

Razvojna potreba i razina prioriteta	Opis i utemeljenost
1. Unaprjeđenje uvjeta i kapaciteta infrastrukture za očuvanje kvalitete ulova i uzgoja, iskrcaj, trženje, skladištenje ribe i drugih morskih organizama	<p>Potreba proizlazi iz prepoznatih slabosti u vidu neprilagođenih uvjeta i nedovoljnih infrastrukturnih kapaciteta koji se odnose na očuvanje, iskrcaj, trženje i skladištenje ulovljene i uzgojene ribe i drugih morskih organizama na području FLAG-a, kao što su neopremljenost ribarskih brodova potrebnom radnom opremom, nedostatak hladnjača za transport ribe, frižidera i rashladnih komora za skladištenje, ledomata za proizvodnju leda, adekvatno opremljenih ribarnica za prodaju i njihova distribucija, posebice nedostatak u manjim ruralnim naseljima.</p>
2. Sinergijski i integrirani razvoj turizma, komplementaran s drugim gospodarskim sektorima i granama FLAG područja	<p>Obilježje suvremenog razvoja turizma kao jedne od najznačajnijih privrednih grana na području FLAG-a je sezonalnost ostvarenog prometa te monokulturnost, što ne predstavlja dugoročnu održivost te generira socio-ekonomske i ekološke probleme lokalne zajednice, poput visoke sezonske nezaposlenosti, velikog pritiska na prostor, slabljenje potencijala drugih privrednih djelatnosti, a time i lokalnog identiteta područja.</p>

	Potreba stoga proizlazi za sinergijskim i komplementarnim razvojem turizma FLAG područja, temeljenog na lokalnim specifičnostima i potencijalima drugih gospodarskih grana prisutnih na FLAG području.
3. Sustavna briga o morskom i obalnom okolišu, s naglaskom na održivu valorizaciju	Sustavna briga, očuvanje i održiva valorizacija morskog i obalnog okoliša FLAG područja, identificirani su kao potreba temeljem prepoznatih slabosti i negativnih učinka djelovanja čovjeka i djelatnosti na morski okoliš, ekosustave i organizme, poput negativnih učinaka nautičkog turizma i nekontroliranog sidrenja, stvaranja velikih količina otpada, prekomjernog, neselektivnog, neželjenog i ilegalnog ulova i sl.
4. Rast ekonomske koristi iz ribolova i uzgoja morskih organizama te jačanje uvjeta za plasman na tržište	Dodavanjem vrijednosti otvara se mogućnost postizanja boljih marži na lokalnoj razini, a to pridonosi poboljšanju gospodarske situacije lokalnih dionika i ujedno razvoju FLAG područja, a obuhvaća brendiranje, marketing, certificiranje, preradu osnovnih proizvoda ribarstva i marikulture. Jačanje uvjeta za plasman na tržište prepoznato je kao potreba uslijed nedovoljne distribucije adekvatnih prodajnih mjesta, obzirom na mnogobrojna, populacijski usitnjena i raštrkana naselja FLAG područja, te nepostojanje inovativnih kanala prodaje proizvoda ribarstva i marikulture.
5. Omogućavanje prilika i poticanje kontinuiranog učenja, usavršavanja i informiranja	S ciljem aktiviranja potencijala stanovništva kod svih dobni skupina, potreba stvaranja prilika i poticanje kontinuiranog učenja, usavršavanja i informiranja, važan je element za aktiviranje ukupnih ljudskih i organizacijskih potencijala FLAG zajednice. Obuhvaća osmišljavanje i provedbu formalnih i neformalnih obrazovnih programa, sadržaja i kampanja s ciljem prijenosa potrebnih znanja, kompetencija i vještina u okviru osobnoga, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca i organizacija.
6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade	Sektor ribarstva i marikulture FLAG područja obilježava visoka prosječna starost pojedinaca ribara i uzgajivača, uz nisku razinu zainteresiranosti mladih za bavljenjem ovim djelatnostima. Uz prisutne opće negativne demografske procese na FLAG području koje dodatno utječu na slabljenje tradicije i opstojnost sektora, potreba generacijske obnove sektora nameće se kao prioritet, kroz promoviranje sektora ribarstva i marikulture i mogućnosti kod djece i mladih radi jačanja interesa za bavljenjem ovom djelatnosti te očuvanjem tradicije ribarstva i marikulture FLAG područja.
7. Unaprjeđenje uvjeta rada, boravka i sigurnosti na plovilima za obavljanje djelatnosti ribarstva i marikulture	Potreba proizlazi iz prepoznatih slabosti u vidu neprilagođenih uvjeta boravka i rada ribarskim plovilima, što rezultira razvojnim problemom nedostatne sigurnosti i otežanih radnih i životnih uvjeta na plovilima pri ribolovu, a obuhvaća poboljšanje higijenskih, zdravstvenih, sigurnosnih i radnih uvjeta ribara na plovilima.
8. Proučavanje, inventarizacija te sveobuhvatna valorizacija i korištenje potencijala kulturno-povijesne, uključivo i maritimne baštine FLAG-a u različite gospodarske i negospodarske svrhe	Obzirom na prepoznati potencijal iznimno bogate i globalno prepoznate kulturno-povijesne baštine FLAG područja, a prema njezinoj nedostatnoj valorizaciji, potreba podrazumijeva sustavnu i sveobuhvatniju multifunkcionalnu inventarizaciju, proučavanje i posebice valorizaciju u turističko-posjetiteljske, gastronomske, odgojno-obrazovne, znanstveno-istraživačke, kulturno-kreativne, sportske, rekreacijske, gastronomske i druge razvojne te gospodarske i negospodarske svrhe.
9. Informiranje i osvještavanje lokalnog	Potreba proizlazi iz identificiranog problema i slabosti FLAG područja o nedostatnoj informiranosti i osviještenosti lokalnog stanovništva i

stanovništva svih dobnih skupina i posjetitelja FLAG područja o vrijednostima i nužnosti očuvanja okoliša	posjetitelja FLAG područja o samim vrijednostima, potrebama očuvanja okoliša, vrsta i staništa, kao i o potencijalnim rizicima po čovjeka i njegove djelatnosti u slučaju narušavanja ili ugrožavanja stanja okoliša, staništa i vrsta, a obuhvaća sustavnu i sveobuhvatnu provedbu edukativno-informativnih mjera i stvaranja sadržaja kojim će se djelovati prema ovoj problematici.
10. Smanjenje rizika i negativnih implikacija uzrokovanih klimatskim promjenama	Prema prepoznatim rizicima i negativnim implikacijama klimatskih promjena u vidu pojave sve češćih i izraženijih temperaturnih ekstrema, oluja, visokih valova, požara, poplava i dr., potreba obuhvaća prilagodbu takvim stanjima kroz uporabu postojećih resursa te primjenu tehničko-tehnoloških dostignuća i rješenja, radi sprečavanja negativnih posljedica na sigurnost ljudi, imovine i okoliša.
11. Stvaranje mreže i partnerstva između dionika u ribarstvu i akvakulturi na različitim razinama	Potreba proizlazi iz nedovoljnog formalnog i/ili neformalnog povezivanja i umrežavanja kada su u pitanju dionici u ribarstvu s FLAG područja, a podrazumijeva osnivanje proizvođačkih skupina, klastera, zadruga, udruga ili drugih formalnih i neformalnih skupina, radi lakšeg i sustavnijeg plasmana proizvoda na tržište i poslovanja. Umrežavanje s dionicima ribarstva i marikulture izvan područja FLAG-a, nameće se kao potreba radi uvođenja i primjena radnih i/ili poslovnih inovacija i poboljšanja temeljem postojećih primjera dobre prakse.

3. Strateška intervencija LRSR FLAG-a za razdoblje 2021.-2027.

3.1 Vizija, opći ciljevi i prioriteti razvoja

Vizija, kao stanje željene budućnosti ribarstvene zajednice te sektora ribarstva i marikulture FLAG područja, definirana je temeljem identificiranih razvojnih potencijala i potreba za provedbeno razdoblje 2021.-2027., a usuglašena kroz participativni proces i sudjelovanje razvojnih dionika FLAG područja tijekom procesa izrade LRSR. Ključna polazišta u oblikovanju vizije FLAG područja predstavljaju napor za aktivacijom i valorizacijom prepoznatih razvojnih potencijala područja i lokalne zajednice: 1. Maritimna tradicija i lokalne specifičnosti gospodarstva FLAG područja temeljenog na moru, 2. Zastupljenost prepoznatih, visokovrijednih i kvalitetnih prehrambenih proizvoda FLAG područja, 3. Obilježja i specifičnosti prostora i krajobraza te očuvanost i bogatstvo razvojnih potencijala ribarstvene zajednice FLAG područja, te 4. Ljudski i organizacijski kapaciteti uz ukupni društveni kapital lokalne ribarstvene zajednice FLAG područja

S druge strane, kod oblikovanja vizije FLAG područja, ključnim se prepoznalo djelovati prema razvojnim potrebama, definiranim temeljem problema i slabosti: 1. Unaprjeđenje uvjeta i kapaciteta infrastrukture za očuvanje kvalitete ulova i uzgoja, iskrcaj, trženje, skladištenje ribe i drugih morskih organizama, 2. Sinergijski i integrirani razvoj turizma, komplementaran s drugim gospodarskim sektorima i granama FLAG područja, 3. Sustavna briga o morskom i obalnom okolišu, s naglaskom na održivu valorizaciju, 4. Rast ekonomske koristi iz ribolova i uzgoja morskih organizama te jačanje uvjeta za plasman na tržište, 5. Omogućavanje prilika i poticanje kontinuiranog učenja, usavršavanja i informiranja, 6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade, 7. Unaprjeđenje uvjeta rada, boravka i sigurnosti na plovilima za obavljanje djelatnosti ribarstva i marikulture, 8.

Proučavanje, inventarizacija te sveobuhvatna valorizacija i korištenje potencijala kulturno-povijesne, uključivo i maritimne baštine FLAG-a u različite gospodarske i negospodarske svrhe, 9. Informiranje i osvještavanje lokalnog stanovništva svih dobnih skupina i posjetitelja FLAG područja o vrijednostima i nužnosti očuvanja okoliša, 10. Smanjenje rizika i negativnih implikacija uzrokovanih klimatskim promjenama, te 11. Stvaranje mreže i partnerstva između dionika u ribarstvu i akvakulturi na različitim razinama.

Usuglašena vizija LRSR FLAG-a Južni Jadran za razdoblje 2021.-2027. glasi:

Prostor bogate, raznolike, visokovrijedne i međunarodno prepoznate resursne i atrakcijske ribarstvene i maritimne osnove, čija lokalna zajednica baštini vrijednosti i potencijale te ih odgovorno usmjerava u kvalitetniji, samoodrživiji i prosperitetniji život, rad i boravak

Definirana vizija, sa svim uvažanim i sadržanim elementima razvojnih potencijala i potreba FLAG područja i ribarstvene zajednice, predstavlja polazište za definiranje strateške intervencije LRSR za provedbeno razdoblje 2021.-2027. Strateška se intervencija tako sastoji od dva hijerarhijskih nadređena opća cilja i 5 prioriternih mjera za njihovo postizanje.

Općim ciljevima LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027., želi se djelovati prema:

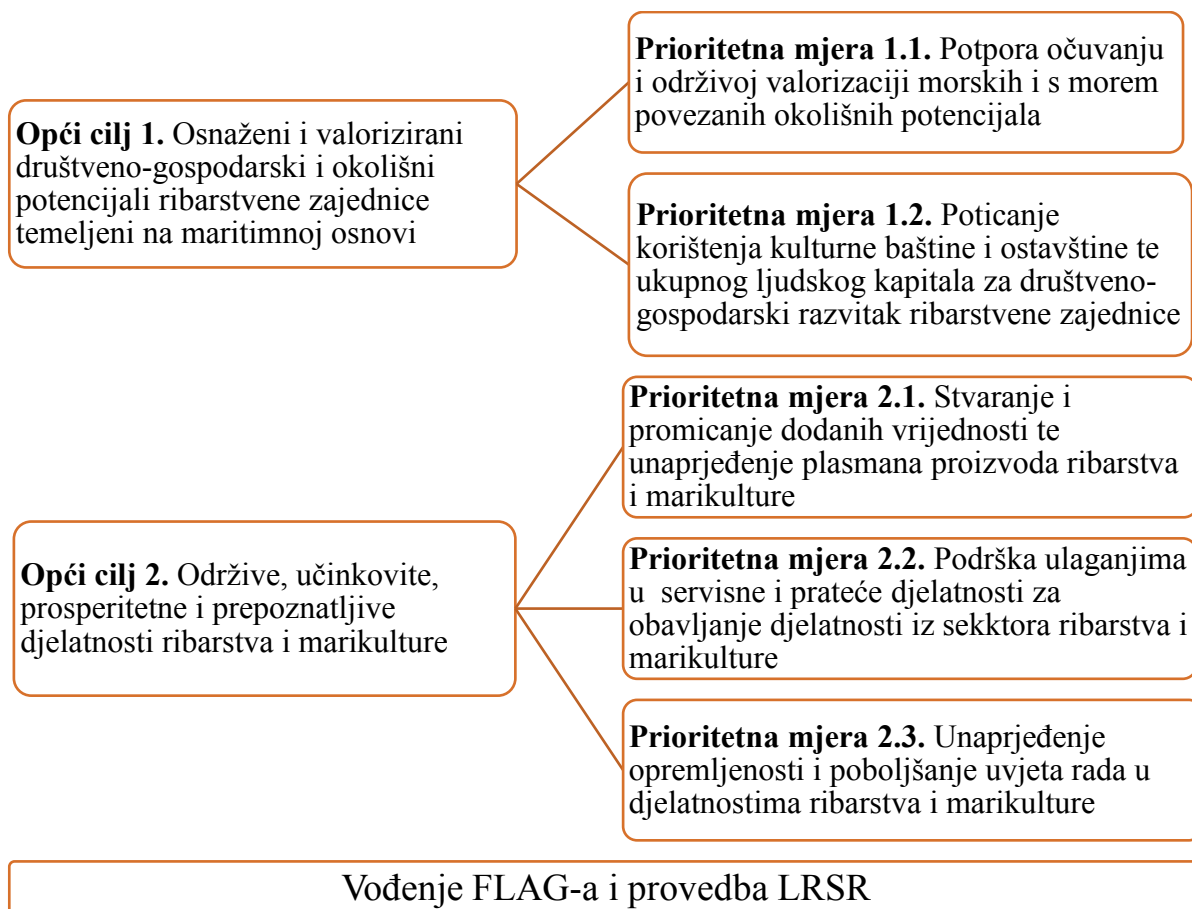
- sektoru ribarstva i marikulture FLAG područja, i to kroz unaprjeđenje i poboljšanje njegove održivosti, prepoznatljivosti i prosperitetnosti, te
- društveno-gospodarskim i okolišnim potencijalima FLAG područja, kroz njezino očuvanje i unaprjeđenje korištenja

Prioritetnim mjerama LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027., želi se djelovati prema:

- poboljšanoj pratećoj infrastrukturi i sadržajima servisnih i remontnih djelatnosti namijenjenih ribarstvu i marikulturi,
- unaprjeđenju uvjeta rada i učinkovitosti u sektorima ribarstva i marikulture,
- stvaranju novih i jačanju dodanih vrijednosti proizvoda ribarstva i marikulture,
- unaprjeđenju plasmana proizvoda ribarstva i marikulture,
- prirodnim potencijalima mora, morskog okoliša i ekosustava povezanih s morem
- maritimnoj resursnoj osnovi društva i baštine te ukupnog ljudskog kapitala ribarstvene zajednice, te
- povezivanju, umrežavanju i suradnji dionika u ribarstvu i marikulturi, uključivo s drugim interesnim sektorima i djelatnostima

Ova strateška intervencija ujedno ima za cilj doprinos ostvarenju četiri prioriteta u okviru Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027., sufinanciranih sredstvima potpore iz Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu (EFPRA), koji ujedno doprinose Zajedničkoj ribarstvenoj politici (ZRP) Unije:

- 1) Poticanje održivog ribarstva i očuvanje vodenih bioloških resursa
- 2) Poticanje održivih aktivnosti akvakulture i prerade te stavljanja na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture, doprinoseći sigurnosti hrane u Uniji
- 3) Omogućivanje održivog plavog gospodarstva u obalnim, otočnim i kontinentalnim područjima i jačanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica
- 4) Jačanje međunarodnog upravljanja oceanima i jamčenje sigurnih i čistih mora i oceana kojima se održivo upravlja

Slika 5 Shematski prikaz hijerarhijske strukture strateške intervencije LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.

3.2. Opis općih ciljeva i prioritetnih mjera LRSR 2021.-2027.

Naziv	Opći cilj 1. O snaženi i valorizirani društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice temeljeni na maritimnoj osnovi
Opis i relevantnost	Društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice područja FLAG-a Južni Jadran temeljeni na maritimnoj osnovi te povezani s morem, ribarstvom i marikulturom su iznimno povoljni, raznoliki, brojni i međunarodno prepoznati, te ujedno predstavljaju razvojni potencijal za prosperitetnost i postizanje visoke kvalitete života, rada i posjećivanja. Osnovnom i SWOT analizom su prepoznati određeni razvojni nedostaci i

problemi poput prevelike zastupljenosti djelatnosti turizma u ekonomskoj strukturi područja, što rezultira visokim stupnjem osjetljivosti i ranjivosti na potencijalne krize i nestabilnosti, povremena onečišćenost prirodnih lokaliteta što rezultira opadanjem atraktivnosti područja, zatim depopulacija područja što rezultira opadanjem društvenog kapitala i potencijala područja, manjak sadržaja i inicijativa cjelogodišnjih aktivnosti, nedostatna valorizacija sveukupne kulturno-povijesne maritimne i prirodne baštine FLAG područja, nedostatna svijest i informiranost stanovništva i posjetitelja o potrebama zaštite i očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti, i dr. Dodatno SWOT analizom su prepoznate određene vanjske opasnosti i rizici koje potencijalno dodatno mogu utjecati na očuvanje, kvalitetu i iskorištenost prirodnih i društvenih potencijala FLAG područja, poput učestalih pojava prirodnih predatora na polja kamenica koje mogu utjecati na gospodarsko iskorištavanje, ekološka onečišćenja i katastrofe na kopnu i moru koje mogu utjecati na smanjenje kvalitete okoliša i pojedine gospodarske grane poput poljoprivrede, ribarstva i marikulture, turizma i dr., zatim klimatske promjene koje mogu utjecati na riblje stokove, marikultura polja, morska staništa, sigurnost ljudi i imovine, posebice ribare, uzgajivače morskih organizama i sudionike pomorskog prometa i nautičkog turizma, unos stranih invazivnih vrsta u morski okoliš Jadrana i dr.

Identificirane opasnosti i rizici te njihove posljedice ukazuju na potrebu za intervencijom u osnaživanju, očuvanju, održivom i unaprijeđenom korištenju visoko vrijedne i raznolike resursne osnove društva i prirode FLAG područja temeljenih na moru, radi opstojnosti ribarstvene zajednice te ostvarivanja društveno-gospodarske prosperitetnosti FLAG područja, odnosno dosezanja najviše kvalitete življenja te iskustva posjećivanja ribarstvenog područja.

Namjera općeg cilja je unaprijediti i odgovorno koristiti potencijale povezane s morskim resursima, prirodne i kulturno-povijesne, na području obuhvata FLAG-a, radi postizanja ravnoteže između društvenih, ekonomskih i ekoloških aspekata ribarstva i marikulture kako bi se osigurala opstojnost i dugoročna održivost ribarstvene zajednice FLAG područja.

Pokazatelji rezultata općeg cilja 1 ¹	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	4	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj djelovanja	0	2023	6	Izvešća FLAG-a, MP/UR
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 1.1. Potpora očuvanju i održivoj valorizaciji morskih i s morem povezanih okolišnih potencijala					
Opis i relevantnost prioritete mjere	Cilj prioritetne mjere je promicanje dugoročnog očuvanja, unaprijeđenja stanja i kvalitete te održivog korištenja resursa i ekosustava FLAG područja koja su povezana s morem, kao jednog od najvažnijih i temeljnih resursa na kojem se bazira opstanak i budući razvoj sektora ribarstva i marikulture te općenito razvoj i opstanak ribarstvene zajednice FLAG područja. Ova mjera ima za svrhu osigurati da morski resursi i okoliš budu kvalitetni, dostupni i vitalni za buduće generacije, istovremeno pružajući prilike za održivu ekonomsku aktivnost koja će podržati lokalne zajednice i gospodarstvo. Mjera istovremeno pruža svoj sinergijski učinak, jer će se očuvanjem mora, morskih staništa i ekosustava povezanih s morem, utjecati na gospodarstvo lokalne zajednice i očuvanje radnih mjesta.					

¹ Doprinose pokazateljima rezultata utvrđenima u OPRARH za Prioritet 3. „Omogućavanje održivog plavoga gospodarstva u obalnim, otočnim i kopnenim područjima te poticanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica“ te predstavljaju sumirane iznose pokazatelja na razini prioriteta mjera

	<p>Relevantnost mjere proizlazi iz identificiranih razvojnih potreba FLAG područja: 3. Sustavna briga o morskom i obalnom okolišu, s naglaskom na održivu valorizaciju, 5. Omogućavanje prilika i poticanje kontinuiranog učenja, usavršavanja i informiranja, 6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade, 8. Proučavanje, inventarizacija te sveobuhvatna valorizacija i korištenje potencijala kulturno-povijesne, uključivo i maritimne baštine FLAG-a u različite gospodarske i negospodarske svrhe, 9. Informiranje i osvještavanje lokalnog stanovništva svih dobnih skupina i posjetitelja FLAG područja o vrijednostima i nužnosti očuvanja okoliša, 10. Smanjenje rizika i negativnih implikacija uzrokovanih klimatskim promjenama i 11. Stvaranje mreže i partnerstva između dionika u ribarstvu i akvakulturi na različitim razinama</p>					
Potencijalna ulaganja (aktivnosti)	<p>Prioritetnom mjerom će se podržati ulaganja (aktivnosti) koja obuhvaćaju i vezana su uz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ulaganja vezana uz očuvanje morskih ekosustava i morskog okoliša, sprječavanje potencijalnih onečišćenja, sprječavanje nastanka te sanacije, zbrinjavanja, recikliranja i ponovne uporabe otpada u moru i iz mora, uključujući nabavku adekvatne opreme 2. Aktivnosti koje doprinose valorizaciji prirodnih potencijala mora, morskog okoliša i organizama, poput građenja/rekonstrukcije/adaptacije i opremanja turističko-informativnih i posjetiteljskih objekata i sadržaja (posjetiteljski i prezentacijski centri, počne i edukativne tematske staze i sl.) 3. Aktivnosti osvještavanja, edukacija i informiranja o očuvanju i unaprjeđenju stanja i valorizacije prirodnih resursa mora, morskog okoliša i ekosustava (kampanje, uključujući kampanje na društvenim mrežama, promo materijali, radionice, edukativni sadržaji i sl.) 4. Aktivnosti provedbe monitoringa, istraživanja i mapiranja te izrade znanstvenih i stručnih studija i publikacija vezna uz prirodne resurse mora, morskog okoliša i ekosustava povezanih s morem 5. Aktivnosti organizacije i provedbe akcija čišćenja morskog okoliša te kopnenog (obalnog) okoliša povezanog uz more 6. Promidžbene aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost <p>Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.</p>					
Mjerljivi pokazatelji (pokazatelj i rezultata) prioritetne mjere	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	Krajnji korisnici informirani i/ili educirani o očuvanju i održivoj valorizaciji prirodnih resursa	Broj	0	2023.	200	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Inicijative koje doprinose unaprjeđenju stanja i kvalitete morskog okoliša i ekosustava povezanih s morem	Broj	0	2023	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Stvorena/podržana infrastruktura i oprema za očuvanje i održivu valorizaciju prirodnih resursa	Broj	0	2023	6	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Odobreni projekti na FLAG razini	Broj projekata	0	2023.	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	2	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji)	0	2023.	3	Izvješća FLAG-a, MP/UR

		koje se provode u partnerstvu				
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritet 1.2. Poticanje korištenja kulturne baštine i ostavštine te ukupnog ljudskog kapitala za društveno-gospodarski razvitak ribarstvene zajednice					
Opis i relevantnost prioritete mjere	<p>Cilj prioritetne mjere je doprinijeti očuvanju identiteta, poticanju integriranog i multisektorskog lokalnog razvoja i unapređenju životnih uvjeta u ribarstvenoj zajednici FLAG područja, kroz promicanje i valorizaciju maritimne kulturne baštine i ostavštine te ukupnog ljudskog kapitala, kao jednih od najvažnijih resursa na kojem se temelji opstojnost, razvoj i napredak te koji doprinosi kvaliteti življenja i iskustvu posjećivanja ribarstvenog područja FLAG-a. Obzirom na učinke komplementarnog, multiplikativnog i sinergijskog razvitka, istodobno će se utjecati na unaprjeđenje drugih djelatnosti poput kulture i umjetnosti, turizma i posjećivanja, obrtništva, znanosti i istraživanja, čime će se doprinijeti ukupnom socio-ekonomskom boljitku lokalne zajednice FLAG područja, poput većeg dohotka, zapošljavanja, poticanja lokalnog poduzetništva, porast vidljivost i atraktivnosti prostora FLAG-a.</p> <p>Relevantnost mjere proizlazi iz identificiranih razvojnih potreba FLAG područja: 2. Sinergijski i integrirani razvoj turizma, komplementaran s drugim gospodarskim sektorima i granama FLAG područja, 5. Omogućavanje prilika i poticanje kontinuiranog učenja, usavršavanja i informiranja, 6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade</p> <p>8. Proučavanje, inventarizacija te sveobuhvatna valorizacija i korištenje potencijala kulturno-povijesne, uključivo i maritimne baštine FLAG-a u različite gospodarske i negospodarske svrhe, 9. Informiranje i osvještavanje lokalnog stanovništva svih dobnih skupina i posjetitelja FLAG područja o vrijednostima i nužnosti očuvanja okoliša, te 11. Stvaranje mreže i partnerstva između dionika u ribarstvu i akvakulturi na različitim razinama.</p>					
Potencijala ulaganja (aktivnosti)	<p>Prioritetnom mjerom će se podržati ulaganja (aktivnosti) koja obuhvaćaju i vezana su uz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Provedbu istraživanja i mapiranja te izrada znanstvenih i stručnih studija i publikacija vezanih uz maritimnu materijalnu i nematerijalnu baštinu ribarstvenog područja FLAG-a 2. Izrada umjetničkih djela (likovno, kiparsko, književno, filmsko, muzičko, plesno, kazališno i dr.) i uporabnih predmeta u nekomercijalne svrhe temeljenih na i vezanih uz maritimnu materijalnu i nematerijalnu baštinu ribarstvenog područja FLAG-a 3. Građenje/rekonstrukcija/adaptacija i opremanje turističko-informativnih, posjetiteljskih, prezentacijskih, edukativnih, znanstveno-istraživačkih, kulturno-umjetničkih objekata i sadržaja temeljenih na maritimnoj materijalnoj i nematerijalnoj baštini i ostavštini 4. Organizaciju i provedbu događanja vezanih uz turističku, kulturno-umjetničku, znanstveno-istraživačku, odgojno-obrazovnu, gastronomsku, sportsku, rekreativnu i dr. valorizaciju maritimne materijalne i nematerijalne baštine (izložbe, kampanje, programi, radionice, događanja, skupovi, sajmovi, manifestacije i sl.) 5. Aktivnosti promicanja, edukacije i informiranja o maritimnoj materijalnoj i nematerijalnoj baštini ribarstvenog područja FLAG-a 6. Suradnja ribara i dionika u ribarstvu sa znanstveno-istraživačkim, odgojno-obrazovnim, kulturno-umjetničkim, turističkim i razvojnim sektorom vezana uz unaprjeđenje, promociju i valorizaciju maritimne materijalne i nematerijalne baštine ribarstvenog područja FLAG-a 7. Promidžbene aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost 					

	Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.					
Mjerljivi pokazatelji (pokazatelj i rezultata) prioritetne mjere	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	Inicijative koje doprinose promicanju i valorizaciji maritimne kulturne baštine FLAG područja	Broj	0	2023	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Stvorena/podržana infrastruktura i sadržaji za promicanje i valorizaciju maritimne kulturne baštine FLAG područja	Broj	0	2023	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Odobreni projekti na FLAG razini	Broj projekata	0	2023.	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	2	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	3	Izvješća FLAG-a, MP/UR
Naziv	Opći cilj 2. Održive, učinkovite, prosperitetne i prepoznatljive djelatnosti ribarstva i marikulture					
Opis i relevantnost općeg cilja	<p>U kontekstu FLAG područja, ribarstvo, a posebice marikultura (školjkarstvo) imaju poseban značaj, budući da su povezani s bogatom tradicijom i poviješću ovog obalnog područja te čine važan dio gospodarskog i kulturnog identiteta te kulturnog pejzaža ribarstvene zajednice. Analizom stanja te SWOT analizom je pokazano kako gospodarski potencijal sektora ribarstva i marikulture FLAG područja pokazuje trend slabljenja, obzirom na niske kapacitete ribolovne flote, starosnu strukturu stanovništva i trend depopulacije, uz niski interes za bavljenjem ovim djelatnostima. Dodatno SWOT analizom su prepoznate određene vanjske opasnosti i rizici koje potencijalno dodatno mogu utjecati na trend slabljenja sektora, poput povećanje količine i konzumacije cjenovno konkurentnije, jeftinije uvozne ribe i morskih organizama, porasta cijene energenata, repromaterijala i opreme, pojave novih zdravstvenih i sigurnosnih kriza, klimatske promjene i negativni utjecaji na riblje stokove, pojave prirodnih predatora na ribu, ribarske alate i marikultura polja i dr. S druge strane, analizom potencijala FLAG područja, očuvanost i bogatstvo prirodnih resursa, tradicija i specifičnosti bavljenja ribarstvom i marikulturom na području FLAG-a, su identificirani kao glavni potencijali i prilike FLAG područja.</p> <p>Potreba za intervencijom u sektoru ribarstva i marikulture, s ciljem ekonomskog i strukturnog jačanja subjekata u tim sektorima, te poboljšanja uvjeta za obavljanje njihovih djelatnosti na području FLAG-a Južni Jadran, može biti od suštinskog značaja za postizanje održivosti i prosperiteta ribarstva i marikulture. Namjera općeg cilja je osigurati dugoročno održivu upotrebu morskih resursa, podržati lokalne ekonomije, te promovirati prepoznatljivost i konkurentnost na tržištu.</p>					
Pokazatelji rezultata	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR

općeg cilja 2.²	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	1	Izvješća FLAG-a, MP/UR
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 2.1. Stvaranje i promicanje dodanih vrijednosti te unaprjeđenje plasmana proizvoda ribarstva i marikulture					
Opis i relevantnost prioritete mjere	<p>Cilj prioritetne mjere je doprinijeti jačanju prepoznatljivosti sektora ribarstva i marikulture FLAG područja, kroz pružanje podrške razvoju i promicanju dodanih vrijednosti lokalnim proizvodima ribarstva i marikulture FLAG područja, te omogućivanje veće dostupnosti lokalnih proizvoda ribarstva i marikulture, kroz pružanje podrške u stvaranju novih, uključivo i inovativnih kanala za distribuciju i plasman proizvoda, s ciljem jačanja prepoznatljivosti i ekonomske vrijednosti proizvoda te skraćivanja lanaca opskrbe ribom i proizvodima u ribarstvu i marikulturi. Obzirom na činjenicu da se riba i proizvodi marikulture na području FLAG-a plasiraju uglavnom bez dodane vrijednosti, većinom kao sirovina, rezultat su niži ekonomski prihodi od takvih proizvoda. Ovo čini čitav sektor manje ekonomski konkurentnim i dugoročno neodrživim. U nastojanju da se donekle kompenzira ova situacija, provodi se intenzivniji ulov, što dovodi do prelova i ugrožava ekološku ravnotežu morskih vrsta u hranidbenim lancima.</p> <p>Relevantnost mjere proizlazi iz identificiranih razvojnih potreba FLAG područja: 1. Unaprjeđenje uvjeta i kapaciteta infrastrukture za očuvanje kvalitete ulova i uzgoja, iskrcaj, trženje, skladištenje ribe i drugih morskih organizama, 4. Rast ekonomske koristi iz ribolova i uzgoja morskih organizama te jačanje uvjeta za plasman na tržište, 6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade, te 11. Stvaranje mreže i partnerstva između dionika u ribarstvu i akvakulturi na različitim razinama.</p>					
Potencijala ulaganja (aktivnosti)	<p>Prioritetnom mjerom će se podržati ulaganja (aktivnosti) koja obuhvaćaju i vezana su uz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maloprodaju i prezentaciju proizvoda ribarstva i akvakulture, uključujući građenje/rekonstrukciju/adaptacija i opremanje prostora/objekata, nabavu i/ili opremanje montažnih i mobilnih objekata, nabavu vozila za maloprodaju proizvoda ribarstva i akvakulture te mobilnih objekata prehrane 2. Razvoj inovativnih kanala prodaje proizvoda ribarstva i akvakulture 3. Razvoj jedinstvene oznake i vizualnog identiteta lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture 4. Izrada i razvoj strategija (brand, marketinške, komunikacijske i sl.) 5. Organizacija i provedba aktivnosti promocije i marketinga vezanih uz proizvode ribarstva i akvakulture, uključujući primarne (oglašavanje, unaprjeđenje prodaje, PR aktivnosti, organizacija i provedba tematskih manifestacija i sajмова) i sekundarne promocijske aktivnosti (dizajn proizvoda, ambalaža, izrada i tiskanje publikacija tematskih znanstvenih publikacija i sl.) 6. Promidžbene aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost <p>Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.</p>					
Mjerljivi pokazatelji (pokazatelj i rezultata)	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka

² Doprinosi pokazateljima rezultata utvrđenima u Programu za Prioritet 3. „Omogućavanje održivog plavoga gospodarstva u obalnim, otočnim i kopnenim područjima te poticanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica“ te predstavljaju sumirane iznose pokazatelja na razini prioriteta mjera

prioritetne mjere	Stvorena/podržana infrastruktura, sadržaji, oprema	Broj infrastrukture /sadržaja/opreme	0	2023.	8	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Krajnji korisnici stvorene/podržane infrastrukture, sadržaja, opreme	Broj korisnika	0	2023	30	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Odobreni projekti na FLAG razini	Broj projekata	0	2023.	8	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	4	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	1	Izvješća FLAG-a, MP/UR
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 2.2. Podrška ulaganjima u servisne i prateće djelatnosti za obavljanje djelatnosti iz sektora ribarstva i marikulture					
Opis i relevantnost prioritete mjere	<p>Cilj prioritete mjere je doprinijeti unaprijeđenom stanju i boljoj opremljenosti infrastrukturom, sadržajima i opremom, potrebnima za obavljanje servisnih i remontnih djelatnosti namijenjenih plovilima i alatima za obavljanje djelatnosti ribarstva i marikulture, kako bi se izravno djelovalo prema konkurentnijem i profitabilnijem sektoru ribarstva i marikulture FLAG područja. Nedostatak adekvatnih i dobro opremljenih servisnih sadržaja i mjesta za održavanje plovila, dijelova plovila, alata i ribolovne/marikulturne opreme rezultira financijskim i vremenskim gubicima, te smanjenom produktivnošću i brojem ribolovnih dana. Ovo se događa zbog potrebe dionika da putuju na druge, udaljene lokacije radi redovitog servisa i popravaka.</p> <p>Relevantnost mjere proizlazi iz identificiranih razvojnih potreba FLAG područja: 1. Unaprjeđenje uvjeta i kapaciteta infrastrukture za očuvanje kvalitete ulova i uzgoja, iskrcaj, trženje, skladištenje ribe i drugih morskih organizama, 4. Rast ekonomske koristi iz ribolova i uzgoja morskih organizama te jačanje uvjeta za plasman na tržište, te 6. Nastavak ribarske i marikulturne tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade.</p>					
Potencijala ulaganja (aktivnosti)	<p>Prioritetnom mjerom će se podržati ulaganja (aktivnosti) koja obuhvaćaju i vezana su uz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osvremenjavanje i poboljšanje radnih i sigurnosnih uvjeta, uključujući sitne infrastrukturne radove kroz rekonstrukciju/adaptaciju i opremanje prostora/objekata za istezanje i podizanje plovila 2. Osvremenjavanje i poboljšanje radnih i sigurnosnih uvjeta, uključujući sitne infrastrukturne radove rekonstrukciju/adaptaciju i/ili opremanje prostora/objekata za popravak i servis plovila te ribarskih/akvakulturnih alata 3. osvremenjavanje i poboljšanje radnih i sigurnosnih uvjeta, uključujući sitne infrastrukturne radove opremanje prostora/objekata za skladištenje prostora/objekte ribarskih/akvakulturnih alata 4. Promidžbene aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost <p>Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.</p>					
Mjerljivi pokazatelj (pokazatelj i rezultata) prioritete mjere	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	Stvorena/podržana infrastruktura, sadržaji, oprema	Broj infrastrukture /sadržaja/opreme	0	2023.	4	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	Krajnji korisnici stvorene/podržane	Broj korisnika	0	2023	40	Izvješća FLAG-a, MP/UR

	infrastrukture, sadržaja, opreme					
	Odobreni projekti na FLAG razini	Broj projekata	0	2023.	4	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	2	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	0	Izvešća FLAG-a, MP/UR
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 2.3. Unaprjeđenje opremljenosti i poboljšanje uvjeta rada u djelatnostima ribarstva i marikulture³					
Opis i relevantnost prioritete mjere	<p>Cilj prioritetne mjere je doprinijeti unaprijeđenom stanju i boljoj opremljenosti potrebnim sadržajima i opremom plovila za obavljanje djelatnosti ribarstva i marikulture, kao i ulaganjima izvan plovila, a kojima će se omogućiti očuvanje ulova, te će se utjecati prema konkurentnijem i profitabilnijem sektoru ribarstva i marikulture FLAG područja. Unaprjeđenje radnih, životnih i sigurnosnih uvjeta na plovilima u sektorima ribarstva i marikulture ima niz ključnih prednosti i pozitivnih utjecaja poput povećanja produktivnosti u sektoru, smanjenje rizika od nesreća i ozljeda, očuvanje postojeće i privlačenje nove radne snage. Osiguravanje boljih uvjeta rada i boravka na plovilima ne štiti samo postojeće ribare i marikulture radnike, već doprinosi održivosti i prosperitetu cijelog sektora, što je ključno za privlačenje nove radne snage i dugoročni uspjeh u tim industrijama. Osim navedenog, ovim će se ulaganjima utjecati prema očuvanju i unaprjeđenju kvalitete ulova, što će doprinijeti povećanju moguće cijene proizvoda iz ribarstva i marikulture, te, posljedično, financijskoj profitabilnosti za subjekte u tim sektorima. Ova mjera pruža mogućnost za ulaganje u smanjenje utjecaja klimatskih promjena i povećanje energetske učinkovitosti plovila, što doprinosi ostvarivanju ekoloških ciljeva u sektoru ribarstva i marikulture.</p> <p>Mjerom će se izravno djelovati prema prepoznatim razvojnim potrebama FLAG područja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Unaprjeđenje uvjeta i kapaciteta infrastrukture za očuvanje kvalitete ulova i uzgoja, iskrcaj, trženje, skladištenje ribe i drugih morskih organizama, 4. Rast ekonomske koristi iz ribolova i uzgoja morskih organizama te jačanje uvjeta za plasman na tržište, 6. Nastavak ribarske i marikulture tradicije i održavanje tradicionalnih vrijednosti kroz obuku i prijenos naslijeđa na mlade, 7. Unaprjeđenje uvjeta rada, boravka i sigurnosti na plovilima za obavljanje djelatnosti ribarstva i marikulture, te 10. Smanjenje rizika i negativnih implikacija uzrokovanih klimatskim promjenama. 					
Potencijalna ulaganja (aktivnosti)	<p>Prioritetnom mjerom će se podržati ulaganja (aktivnosti) koja obuhvaćaju i vezana su uz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ulaganja u ribarska plovila namijenjena poboljšanju higijenskih, zdravstvenih, sigurnosnih i radnih uvjeta 2. Ulaganja u ribarska plovila i opremu kojom se ograničavaju i, ako je to moguće, uklanjaju fizički i biološki učinci ribolova na ekosustav ili morsko dno te kojom se štiti alat i ulov od zaštićenih sisavaca i ptica 3. Ulaganja u ribarska plovila u svrhu ublažavanja klimatskih promjena i poboljšanja energetske učinkovitosti ribarskih plovila, uključujući u hidrodinamiku trupa plovila, 					

³ Potencijalna ulaganja (aktivnosti) u okviru Prioritetne mjere su sukladne/istovjetne mjerama obuhvaćenima Programom, u skladu s prilogom Preporuka i smjernica za izradu lokalne razvojne strategije u ribarstvu (LRSR) i Pravilnika o provedbi mjere III.2. „Odabir i odobravanje lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu“.

	<p>pogonski sustav plovila (izuzev zamjene/modernizacije motora) te smanjenje potrošnje električne i termalne energije</p> <p>4. Ulaganja u ribarska plovila i izvan plovila koja dodaju vrijednost proizvodima ribarstva te poboljšavaju kvalitetu proizvoda ribarstva (ulova)</p> <p>5. Produktivna ulaganja u akvakulturu, diversifikacija proizvodnje u akvakulturi i uzgajanih vrsta, osuvremenjivanje jedinica akvakulture, uključujući poboljšanje radnih i sigurnosnih uvjeta radnika u akvakulturi, poboljšanja i osuvremenjivanja povezana sa zdravljem i dobrobiti životinja, ulaganja u smanjenje negativnog utjecaja ili poticanje pozitivnih učinaka na okoliš i povećanje učinkovitosti resursa, ulaganja u unaprjeđenje kvalitete ili dodavanje vrijednosti proizvodima akvakulture, obnova postojećih akvakulturnih ribnjaka ili laguna putem uklanjanja mulja ili ulaganja u sprečavanje taloženja mulja, diversifikacija prihoda poduzeća u području akvakulture putem razvoja komplementarnih aktivnosti, ulaganja koja dovode do znatnog smanjenja učinka poduzeća u području akvakulture na potrošnju i kvalitetu vode, promicanje zatvorenih akvakulturnih sustava te ulaganja koja povećavaju energetske učinkovitost i promiču prelazak poduzeća u području akvakulture na obnovljive izvore energije</p> <p>6. Ulaganja u uspostavu novih i/ili osuvremenjivanje postojećih objekata za preradu proizvoda ribarstva i akvakulture, uključujući ulaganja u smanjenje potrošnje energije i energetske učinkovitost, uključujući potrošnju vode, obnovljive izvore energije, smanjenje utjecaja na okoliš, uključujući i smanjenje i sprječavanje onečišćenja, obradu otpada i pročišćavanje otpadnih voda, unaprjeđenje sigurnosti, higijene, zdravstvenih i radnih uvjeta, poboljšanje sljedivosti i kvalitetu proizvoda, preradu nusproizvoda nastalih prilikom glavnih aktivnosti prerade, preradu ekoloških proizvoda akvakulture te inovativne proizvode, procese, opremu ili sustave upravljanja i organizacije</p> <p>Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.</p>					
Mjerljivi pokazatelji (pokazatelj i rezultata) prioritetne mjere	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	Stvorena/podržana infrastruktura, sadržaji, oprema	Broj infrastrukture /sadržaja/opreme	0	2023.	10	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	Krajnji korisnici stvorene/podržane infrastrukture, sadržaja, opreme	Broj korisnika	0	2023	10	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	Odobreni projekti na FLAG razini	Broj projekata	0	2023.	10	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	5	Izvešća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	0	Izvešća FLAG-a, MP/UR

Zajedničke značajke za sve prioritetne mjere u okviru LRSR FLAG-a Južni Jadran

Ciljani korisnici	<p>Javnopravna tijela ili poduzeće/trgovačko društvo ili organizacija u većinskom javnom vlasništvu a koje/a nije javnopravno tijelo, Organizacije civilnog društva (udruge), Zadruge, klasteri, privatno poduzeće (trgovačko društvo) ili obrt u sektoru ribarstva i akvakulture te izvan sektora ribarstva i akvakulture</p> <p>Ciljani korisnici za prioritetnu mjeru 2.3. bit će usklađeni s ciljanim (prihvatljivim) korisnicima navedenim u nacionalnom Programu (ribari, uzgajivači i prerađivači)</p>
--------------------------	---

	<p>proizvoda ribarstva i akvakulture (isključivo mikro, mala i srednja poduzeća u skladu s člankom 28. Uredbe (EU) 2021/1139)</p> <p>Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici bit će definirani u okviru FLAG natječajem.</p>
Uvjeti prihvatljivosti korisnika i projekata	<p>Projekt mora biti usklađen s općim ciljem i prioritetnom mjerom LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.</p> <p>Projekt mora doprinosti minimalno jednom prioritetu Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027. te Zajedničkoj ribarstvenoj politici (ZRP) Unije.</p> <p>Projekt se mora provoditi se na području FLAG-a, izuzev promotivnih i informativnih aktivnosti</p> <p>Korisnik mora imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja FLAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu.</p> <p>Korisnik mora imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu.</p> <p>Korisnik ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima</p> <p>Uvjeti prihvatljivosti projekata, korisnika i troškova će detaljno bit definirani u okviru FLAG natječaju.</p>
Intenzitet potpore	<p>Osnovni intenzitet potpore iznosi 50 % ukupnih prihvatljivih troškova, a uvećanje intenziteta potpore moguće je u slučajevima sukladno čl. 41. i Prilogu III Uredbe EU 2021/1139</p> <p>Detaljna razrada primjene intenziteta potpore bit će definirana u okviru FLAG natječaja.</p>
Načela i kriteriji odabira projekata	<p>Projekti će se vrednovati (bodovati) prema sljedećim prioritetnim načelima, koji su ujedno prepoznati kao ključni razvojni izazovi i/ili doprinose potrebama FLAG područja i OPRARH 2021-2027:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Djelovanje prema ublažavanju klimatskih promjena (prioritet će imati projekti koji obuhvaćaju aktivnosti/ulaganja vezani uz prelazak na OIE, smanjenje potrošnje energije, promoviraju ponovnu uporabu i recikliranje, smanjenje nastanka otpada i sl.) 2. Djelovanje prema očuvanju i/ili unapređenju stanja morskog okoliša, staništa i vrsta (prioritet će imati projekti koji obuhvaćaju aktivnosti/ulaganja u nabave opreme za prikupljanje/zbrinjavanje morskog otpada ili sprečavanje negativnih učinaka potencijalnih katastrofa na moru, provedbu akcija čišćenja i sl.) 3. Djelovanje prema stvaranju i/ili povećanju/promicanju dodanih vrijednosti i prepoznatljivosti te kvalitete proizvoda ribarstva i marikulture (prioritet će imati projekti koji obuhvaćaju aktivnosti/ulaganja u certificiranje, marketing, brendiranje, preradu proizvoda ribarstva i marikulture) 4. Djelovanje prema boljoj prepoznatljivosti i vidljivosti elemenata kulturne maritimne baštine FLAG područja (prioritet će imati projekti koji obuhvaćaju aktivnosti/ulaganja s većim brojem krajnjih korisnika) 5. Povećana uporaba pametnih rješenja u lokalnoj ekonomiji i zajednici (prioritet će imati projekti koji obuhvaćaju aktivnosti/ulaganja u digitalna rješenja, alate, procese ili educiraju korisnike za korištenje i primjenu digitalnih rješenja, alata, tehnologija) 6. Inovativnost projekta (prioritet će imati projekti donosi inovaciju sadržaja, proizvoda, procesa, aktivnosti na FLAG razini) 7. Doprinos ravnopravnosti, uključenosti i nediskriminaciji na svim osnovama (prioritet će imati projekti koji uključuju i/ili ciljaju na marginalizirane društvene skupine, poput mladih, žena, djece, OSI, nezaposlenih i dr.)

8. Doprinos suradnji i umrežavanju dionika (prioritet će imati projekti koji se ostvaruju u partnerstvu i/ili projekti koji imaju zajedničkog korisnika i/ili projekti koji na indirektni način doprinose umrežavanju i suradnji, posebice višesektorskoj)
Odabir i detaljna razrada primjene načela kriterija ovisno o specifičnostima prioriternih mjera, bit će definirani u okviru FLAG natječaja.

3.3. Inovativan i integrirani karakter LRSR te horizontalna načela

Integriranost, podrazumijevajući pri tome umreženost i višesektorsku uključenost u suradnji, je kao pojam protkano s više aspekata rada FLAG-a, izrade i provedbe dokumenta LRSR. Integriranost je jedno od osnovnih obilježja partnerstva FLAG-ova, obzirom da se samo partnerstvo FLAG-a Južni Jadran sastoji i ujedno je osnovano od više dionika iz različitih interesnih skupina (javna, gospodarska/privatna i civilna), čime se ostvaruje osnovno načelo LEADER pristupa o višesektorskom pristupu. Participativnost i uključenost dionika kroz proces „bottom-up“ („odozdo prema gore“) predstavlja ključnu karakteristiku u procesu izrade dokumenta LRSR FLAG-a Južni Jadran. Nadalje, promicanje i poticanje suradnje među dionicima i interesnim skupinama, osigurano je kroz načelo kriterija odabira projekata za financiranje kroz LRSR kod svih prioriternih mjera, odnosno poticanje onih projekata koji se ostvaruju u partnerstvu između dvaju ili više dionika, subjekata, organizacija iz istog ili različitih sektora. Naglasak će pri tome biti na povezivanju dionika iz gospodarskog sektora ribarstva i marikulture s dionicima iz javnog i civilnog sektora, poput odgojno-obrazovnih i istraživačkih ustanova, turističkih zajednica, udruga civilnog društva i dr.

Inovativnost je integrirana kroz sve mjere jer potiče nove, a posebice inovativne proizvode, usluge, aktivnosti, projekte, programe i sadržaje. Stoga, inovativnost je definirana kao jedan od kriterija procjene i odabira projekata na razini svih prioriternih mjera LRSR. Uz inovativnost, digitalizacija i primjena digitalnih inovacija su prepoznati kao načelo odabira projektnih prijedloga razini svih prioriternih mjera LRSR.

Poštivanje i primjena horizontalnih načela osigurano je kroz više uspostavljenih mehanizama u fazi pripreme te posebice kroz planiranu provedbu LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. Horizontalna načela koja na koja se u fazi pripreme te će se u fazi provedbe LRSR utjecati su: (i) jednake mogućnosti – nediskriminacija, ravnopravnost spolova i pristupačnost za osobe s invaliditetom, (ii) održivi razvoja i zaštita okoliša – održivost resursa, te (iii) promicanje načela dobrog upravljanja, uključujući i suradnju s civilnim društvom.

Jednake mogućnosti, odnosno nediskriminacija, ravnopravnost spolova i pristupačnost za osobe s invaliditetom, integrirani su u sve prioritetne mjere LRSR, na način definiranja načela kriterija odabira projektnih prijedloga te prioritiziranje onih projekata koji pridonose ovom načelu u što većoj mjeri, uz neophodno i nužno poštivanje osnovnih zakonskih odredbi. U fazi pripreme LRSR, kao i kod uspostave samog partnerstva vodilo se računa o rodnoj uravnoteženosti.

Održivi razvoj, zaštita okoliša i održivost resursa, integriran je direktno kroz sve ciljeve i mjere LRSR, te je upravo održivost lokalnih resursa osnovna svrha dvaju definiranih strateških ciljeva

te element vizije FLAG područja. Održivi pristup prije svega počinje uključivanjem i osvještavanjem svih relevantnih dionika o temeljnim načelima održivosti i održivog razvoja i kroz sam proces izrade, a kasnije i provedbe i praćenja učinaka provedba LRSR-a što podrazumijeva promicanje društvene i ekološke odgovornosti svih dionika. U fazi pripreme LRSR, održivi razvoj i srodne teme su integrirane i primjenjivane kroz uključenosti svih dionika u promišljanje budućnosti područja FLAG-a na način da se razmatraju dugoročni razvojni aspekti, problemi i potrebe, kao i rješenja koja omogućavaju uključivanje brige za buduće naraštaje, odnosno brigu o ekološkoj, socijalnoj i ekonomskoj održivosti cijelog ciljanog područja i šireg okruženja. U fazi provedbe LRSR, doprinos održivom razvoju, zaštiti okoliša i održivosti resursa, će se doprinijeti direktno kroz sve prioritetne mjere, na način prioritizacije onih projekata koji u većoj mjeri pridonose ublažavanju klimatskih promjena i održivosti lokalnih resursa.

Promicanje načela dobrog upravljanja, uključujući suradnju s civilnim društvom, integrirano je kroz strukturu samog partnerstva i način djelovanja FLAG-a, obzirom da je civilno društvo jedna od tri interesne skupine partnerstva, a ujedno su predstavnici uključeni u izradu dokumenta LRSR i definiranje općih ciljeva i prioritetnih mjera. Dodatno, dionici civilnog društva (udruge civilnog društva, klasteri, zaklade i dr.) definirani su kao ciljani korisnici u okviru FLAG natječaja. Dobro upravljanje, odnosno transparentnost i odgovornost u radu FLAG-a te provedbi LRSR će se primjenjivati kroz redovito praćenje provedbe te izvještavanje o postignutim pokazateljima, rezultatima i učincima, prema Upravljačkom tijelu, članovima i tijelima partnerstva, lokalnoj zajednici i široj zainteresiranoj javnosti. Izbjegavanje sukoba interesa i nepristranost su također odrednice dobrog upravljanja, a mehanizmi za njihovom primjenom su opisani i primjenjivat će u postupku odabira projekata na FLAG razini.

3.4. Usklađenost LRSR s nadređenim strateškim dokumentima

LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027., promatrajući kroz definirani strateški okvir, odnosno utvrđene opće ciljeve i prioritetne mjere, usklađena je s EU, nacionalnim i regionalnim općim i sektorskim razvojnim dokumentima. LRSR je prvenstveno usklađena s ciljevima te prioritetima OPRARH 2021.-2027., time i ciljevima ZRP RH i EU.

Tablica 9 Prikaz usklađenosti LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. s nadređenim strateškim dokumentima

Strateški dokument	Relevantni ciljevi (prioriteti) strateških dokumenata	Opći ciljevi i prioritetne mjere LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. kojima doprinose
OPRARH 2021.-2027.	Prioritet 1. Poticanje održivog ribarstva i očuvanje vodenih bioloških resursa	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3. OC 1 – PM 1.1.
	Prioritet 2. Poticanje održivih aktivnosti akvakulture i prerade te stavljanja na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture, doprinoseći sigurnosti hrane u Uniji	OC 2 – PM 2.1.

	Prioritet 3. Omogućivanje održivog plavog gospodarstva u obalnim, otočnim i kontinentalnim područjima i jačanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica	OC 1 – PM 1.1., PM 1.2. OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
	Prioritet 4. Jačanje međunarodnog upravljanja oceanima i jamčenje sigurnih i čistih mora i oceana kojima se održivo upravlja	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
NRS 2030.	RAZVOJNI SMJER 1. Održivo gospodarstvo i društvo SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
	RAZVOJNI SMJER 3. Zelena i digitalna tranzicija SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
Nacionalni plan razvoja akvakulture za razdoblje do 2027.	POSEBNI CILJ 1. Povećanje proizvodnosti i otpornosti proizvodnje u akvakulturi na klimatske promjene 1.1. Povećanje ulaganja u učinkovite i održive tehnologije u akvakulturi 1.2. Podupiranje ulaganja u veće i rentabilnije proizvodne kapacitete 1.3. Poticanje razvoja novih proizvoda veće dodane vrijednosti u akvakulturi 1.4. Poticanje primjene učinkovitih praksi upravljanja zdravljem i dobrobiti životinja u uzgoju 1.5. Unaprjeđenje upravljanja prirodnim staništima i predatorskim vrstama na uzgajalištima 1.6. Razvoj instrumenata za upravljanje rizicima i jačanje otpornosti proizvođača u akvakulturi na pojavu iznimnih događaja koje rezultiraju poremećajem u proizvodnji ili na tržištu	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
	POSEBNI CILJ 3. Jačanjem sektora akvakulture doprinijeti obnovi gospodarstva te unaprjeđenju uvjeta života u ruralnim i obalnim područjima 3.1. Uspostavljanje ravnoteže između održivog razvoja akvakulture, zaštite prirode i prilagodbe klimatskim promjenama 3.2. Povezivanje sektora akvakulture s mogućnostima rasta u kružnim bioekonomijama 3.3. Promicanje proizvoda akvakulture i gastro-destinacijskog turizma	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
	POSEBNI CILJ 4. Poticanje inovacija u sektoru akvakulture 4.1. Poticanje istraživačkih projekata s ciljem rješavanja ključnih problema koji utječu na proizvodnju i marketing proizvoda akvakulture 4.2. Jačanje obrazovnih i strukovnih programa u području akvakulture 4.3. Poticanje osnivanja inovacijskih partnerstava između proizvođača i znanstvenih ustanova	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.
Plan razvoja DNŽ do 2027. godine	Prioritet 1. Jačanje otpornosti gospodarstva i povećanje ulaganja u održivo i digitalno gospodarstvo Posebni cilj 1.3. Poboljšanje konkurentnosti u turizmu, poljoprivredi, akvakulturi i ribarstvu	OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.

	<p>Prioritet 3. Očuvanje okoliša, poboljšanje povezivosti i održivo korištenje baštine</p> <p>Posebni cilj 3.1. Očuvanje okoliša i energetska tranzicija na što veću dobit lokalne zajednice</p> <p>Posebni cilj 3.3. Očuvanje, valorizacija i održivo korištenje prirodne i kulturne baštine</p>	<p>OC 1 – PM 1.1., PM 1.2.</p>
<p>Strategija pametne specijalizacije do 2029.</p>	<p>Posebni cilj 3: Povećanje inovacijske učinkovitosti</p> <p>Posebni pod-cilj 3.2: Podrška digitalizaciji i zelenoj tranziciji poduzeća</p>	<p>OC 2 – PM 2.1., PM 2.2., PM 2.3.</p>

4. Opis odabira projekata na FLAG razini

Proces odabira projekata na FLAG natječajima detaljno se definira internim aktom organizacije koji odobrava Upravni odbor FLAG-a. FLAG natječajni raspisuju se u skladu s akcijskim i financijskim planom provedbe LRSR. Odabir projekata provodi se na način da se poštuju načela jednakog postupanja prema svim korisnicima, zabrane diskriminacije, transparentnosti postupka odabira, sprječavanja sukoba interesa osiguravajući nepristrano i objektivno obavljanje funkcija i izvršavanja zadataka svih osoba uključenih u postupak.

Priprema i objava FLAG Natječaja

FLAG administratori (stručna služba odnosno ured FLAG-a uz potencijalnu potporu vanjskih suradnika, prema potrebi) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava FLAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavat će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela FLAG-a, FLAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici FLAG-a. Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova FLAG-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba bit će propisana samim natječajem, dok će, u prije i u vrijeme njegova trajanja, FLAG provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za prijave.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektne prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese FLAG-a. Način podnošenja prijave projekata jasno će biti naznačen u FLAG Natječaju. Otvaranje prijave projekata pristiglih na FLAG natječaj provodi se sukladno navedenim Smjernicama. Nakon zaprimanja prijave provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu u postupku odabira projekata za

provedbu LRSR. Tijekom ove faze, FLAG može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane nositelja projekata koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti nositelja projekta te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor FLAG-a, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama FLAG-a i kriterijima odabira definiranim LRSR. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru FLAG-a. Upravni odbor, zatim, provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, nositelji projekata imaju mogućnost prigovora tijelu FLAG-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela FLAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora FLAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, prijava projekta se vraća u administrativnu obradu. Pravne i fizičke osobe koje sudjeluju u procedurama donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini ne smiju biti u sukobu interesa s prijaviteljima. Procedure provedbe postupaka utvrđivanja i izbjegavanja sukoba interesa prilikom donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini, provode se sukladno gore navedenom Pravilniku i Smjernicama. Popis projekata koji su odabrani od strane FLAG-a bit će objavljen na mrežnoj stranici FLAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv nositelja projekta, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore. Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini FLAG-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavljaju se Upravljačkom tijelu na konačno odobrenje. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane Upravljačkog tijela objavljuje se na mrežnim stranicama FLAG-a Južni Jadran. Nakon završetka procesa odabira projekata na FLAG razini, FLAG dostavlja UT Izvještaj o provedenom postupku odabira, Odluke i kompletan dosje predmeta svakog korisnika. Na temelju dostavljene dokumentacije UT donosi Odluku o dodjeli sredstava. FLAG će po završetku postupka i donošenja konačnih Odluka o dodjeli sredstava na svojim mrežnim stranicama informirati širu javnost o rezultatima odabira. Odobreni projekti podložni su postupcima redovne kontrole (Posjet operaciji i Kontrola na terenu) sukladno procedurama opisanim u općim i internim aktima FLAG-a te procedurama navedenim u važećem Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu te važećim Smjernicama za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu u trenutku provedbe istih.

5. Opis izrade LRSR i uključenosti lokalnih razvojnih dionika

Obzirom na osnovnu zadaću FLAG-a kao organizacije, a to je priprema i provedba LRSR kroz participativni pristup, pripremne radnje za proces izrade ovog dokumenta započinju još u provedbenom razdoblju 2014.-2020., neformalnim ispitivanjem potreba potencijalnih korisnika te prikupljanjem projektnih ideja. Konkretno radnje u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran za razdoblje 2021.-2027. započele su u kolovozu 2023. godine, odabirom vanjskog stručnjaka za uslugu Vođenje procesa i izrada dokumenta LRSR FLAG-a Južni Jadran za razdoblje 2021.-2027., od strane nositelja izrade FLAG-a Južni Jadran, a dokument je usvojen od strane Skupštine FLAG-a Južni Jadran na dan 23.10.2023. godine. Za potrebe izrade dokumenta LRSR, oformljena je

neformalna radna skupina (predstavnicima osnovnih tijela FLAG-a, stručna služba FLAG-a, voditelj i vanjski stručnjak za izradu) te su uspostavljeni kanali međusobne komunikacije te prema dionicima. Osnovna metodologija izrade LRSR temeljila se na načelima LEADER/CLLD, te posebice značajno primjenom participativnog pristupa, što podrazumijeva uključivanje razvojnih dionika s naglaskom na gospodarski sektor ribarstva i marikulture, zainteresirane javnosti, kao i svih relevantnih tijela FLAG-a (Upravni odbor, Skupština i Stručna služba – ured FLAG-a), u proces savjetovanja i kreiranja ključnih stavki dokumenta. Proces izrade LRSR sastojao se od sljedećih ključnih koraka, u kojima su sudjelovali relevantni lokalni razvojni dionici iz 3 interesna sektora/skupine (javne, civilne i gospodarske/privatne):

1. Izrada analize stanja – podrazumijevala je prikupljanje, obradu i analizu podataka iz relevantnih baza i izvora te je iznesena detaljna analiza stanja, uključujući pregled osnovnih zemljopisnih, gospodarskih i demografskih značajki područja. U procesu izrade analize stanja konzultirani su različiti razvojni dionici s područja FLAG-a, članovi i ne članovi FLAG-a, sa svrhom prikupljanja ključnih kvantitativnih i/ili kvalitativnih podataka i informacija o postojećem stanju u pojedinim sektorima/područjima. Konzultacijski proces s dionicima FLAG područja se odvijao putem e-pošte, na način slanja upitnika dionicima o potrebnim kvantitativnim i kvalitativnim podacima i informacija, pri čemu su u najvećoj mjeri konzultirane javne službe i predstavnici javnog sektora, ali i prepoznati predstavnici civilnog i gospodarskog (ribarstvenog) sektora.

2. Izrada SWOT analize te razvojnih potreba i potencijala područja – obuhvaćala je definiranje ključnih elemenata i čimbenika – snaga, slabosti, prilika i prijetnji koje se odnose na unutarne i vanjsko okruženje područja FLAG-a Juži Jadran, te identifikaciju razvojnih potreba i potencijala, kao temelj za postavljanje strateške intervencije LRSR. Kod izrade SWOT analize, također su konzultirani različiti razvojni dionici, kojima je nacrt predstavljen putem participativnih događanja (radionicama), na kojima su imali priliku iskazati slaganje s unaprijed pripremljenim i predstavljenim konstatacijama, dok su nakon svakog održanog participativnog događanja ažurirane konstatacije u SWOT analizi.

3. Definiranje vizije, općih ciljeva i prioritarnih mjera LRSR – temeljem usuglašene analize stanja, SWOT analize te definiranih razvojnih potreba i potencijala područja FLAG-a Južni Jadran, definirana su 2 opća cilja i 5 prioritarnih mjera za razdoblje 2021.-2027. Nacrt strateškog okvira, odnosno definirani opći ciljevi i prioritarni mjere su putem participativnih događanja (radionica) konzultirani s razvojnim dionicima. Dodatno, u svrhu prikupljanja potrebnih informacija za definiranje prioritarnih mjera i njihovih pojedinih stavaka, putem anketnih upitnika za prikupljanje projektnih ideja, konzultirani su predstavnici pojedinih razvojnih sektora FLAG-a, na participativnim radionicama, direktnom komunikacijom telefonom od strane stručne službe FLAG-a, e-poštom, objavljivanjem na internetskoj stranici FLAG-a i društvenim mrežama.

4. Definiranje financijskog i akcijskog plana provedbe LRSR – temeljem definiranih prioritarnih mjera, a na osnovu konzultacija s dionicima, određeni su indikativni financijski i akcijski planovi provedbe, s naznačenim planiranim brojevima raspisanih FLAG natječaja i financijskim alokacijama za svaku prioritarnu mjeru.

Uključivanje razvojnih dionika i šire javnosti FLAG područja u proces izrade LRSR je primijenjeno kroz sljedeće participativne razine:

1. Informiranje – provedeno je višebrojnim aktivnostima kako bi se razvojni dionici i šira javnost informirali i upoznali o pokretanju postupka i napretku izrade LRSR, kao i o mogućim načinima njihovog uključivanja u proces, i to kroz: promidžbene aktivnosti u svrhu mobilizacije i uključivanja lokalnih dionika u proces izrade LRSR, putem izrade plakata te Facebook oglašavanja, e-komunikaciju, slanjem obavijesti, te provedbom participativnih radionica kroz informiranje o tijeku i napretku izrade dokumenta LRSR, informiranjem o nalazima analize stanja i osnovnim konstatacijama SWOT analize te potencijalima i potrebama, informiranjem o prijedlogu vizije, općih ciljeva i prioriternih mjera, informiranjem o potencijalnim ulaganjima, indikativnom akcijskom i financijskom planu provedbe LRSR, informiranjem putem organiziranog i održanog stručnog predavanja „Potencijali, mogućnosti i iskustva provedbe istraživačkih i razvojnih projekata vezanih uz morsko ribarstvo i akvakulturu, zaštitu morskog okoliša, staništa i organizama, te valorizaciju maritimne baštine“

2. Konzultacije - provedeno je višebrojnim aktivnostima kako bi se razvojni dionici uključili u razvoj dokumenta LRSR te vlastitim viđenjem, znanjem i iskustvom doprinijeli njegovoj kvaliteti i konačnom izgledu kroz provedbu participativnih radionica, odnosno izravno uključivanje dionika u izradu SWOT analize, identifikaciju razvojnih potreba i potencijala, definiranje i usuglašavanje vizije, općih ciljeva i prioriternih mjera LRSR te indikativnog akcijskog i financijskog plana provedbe LRSR.

3. O snaživanje - provedeno je višebrojnim aktivnostima kako bi se razvojnim dionicima pružila mogućnosti aktivnog sudjelovanja u procesu donošenja odluka, kroz provedbu radionica na način da donose odluke o prioriternim mjerama, odnosno budućim ulaganjima financijskih sredstava, te kroz mogućnosti sudjelovanja na sjednicama Skupštine te usvajanje dokumenta LRSR.

S ciljem izravnog uključivanja interesnih skupina i šire javnosti u proces izrade, tijekom izrade LRSR održana su slijedeća informativna i konzultacijsko-participativna događanja/radionice, prikazani u tablici u nastavku. Popis sudionika nalazi se u Prilogu 3. Tematske radionice za dionike koncipirane su na način da prate osnovne faze strateškog planiranja dokumenta LRSR, kako bi se što aktivnije i efikasnije uključili sudionici, a minimalno 7 dana prije termina održavanja radionica putem e-pošte dostavljali su se radni materijali na uvid sa sadržajem nadolazeće radionice. Uvidom u popis sudionika u Prilogu 3 vidljivo je da su na radionicama prisustvovali predstavnici svih relevantnih interesnih sektora - javni, civilni i gospodarski.

Tablica 10 Popis participativnih događanja u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.

Naziv događaja	Broj sudionika	Mjesto održavanja	Datum održavanja
Prva participativna radionica u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. – Uvod u izradu dokumenta LRSR, izrada SWOT analize FLAG područja	16	Ston	11.9.2023.

Druga participativna radionica u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. – Identifikacija potencijala i potreba FLAG područja, identifikacija projektnih ideja	14	Ston	25.9.2023.
Treća participativna radionica u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. – Predstavljanje strateškog okvira LRSR, definiranje akcijskog i financijskog plana provedbe	13	Ston	10.10.2023.
Stručno predavanje „Potencijali, mogućnosti i iskustva provedbe istraživačkih i razvojnih projekata vezanih uz morsko ribarstvo i akvakulturu, zaštitu morskog okoliša, staništa i organizama, te valorizaciju maritimne baštine“	13	Ston	10.10.2023.
Sjednica skupštine FLAG-a Južni Jadran – Usvajanje LRSR FLAG-a Južni Jadran	15	Ston	23.10.2023.

Izvor: FLAG Južni Jadran

6. Opis partnerstva

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu – FLAG Južni Jadran osnovan je početkom 2016. godine na Osnivačkoj skupštini u Stonu, sukladno LEADER načelima i „bottom up“ pristupu, odnosno zajedničkom inicijativom predstavnika civilnog, javnog i gospodarskog sektora s područja obuhvata FLAG-a, a na inicijativu i organizaciju Regionalne razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA. Lokalna akcijska grupa u ribarstvu osnovana je kao udruga sukladno Zakonu o udrugama (NN 74/14) te je dana 16. veljače 2016. upisana u Registar udruga RH pri Ministarstvu pravosuđa i uprave. Partnerstvo je u proteklom programskom razdoblju 2014.-2020. izradilo i provodilo LRSR FLAG-a Južni Jadran 2014.-2020., s postignutim značajnim rezultatima, odnosno raspisano je ukupno 8 FLAG natječaja te odobreno je 30 projekata. Rezultati projekata će se objaviti u sklopu evaluacijskog izvještaja. Tijekom pripreme natječajnih postupaka i dokumentacije FLAG je aktivno sudjelovao na radionicama, sastancima i seminarima za jačanje kapaciteta za provedbu CLLD-a i LEADER pristupa. U okviru provedbe natječajnih postupaka FLAG je intenzivno pružao podršku potencijalnim korisnicima u vidu savjetovanja i konzultacija radi pravovremene i pravilne prijave na objavljene FLAG natječaj. U redovnom radu FLAG-a aktivno su sudjelovali članovi odazivanjem na sjednice Skupštine kojih je u programskom razdoblju 2014-2020 održano ukupno 15 i sjednice Upravnog odbora kojih je održano 25 što potvrđuje iznimno značajan angažman za redoviti rad udruge te provedbu LRSR 2014-2020. Prema Statutu udruge, tijela FLAG-a Južni Jadran su: Skupština, Predsjednik i zamjenik Predsjednika, Upravni odbor, Nadzorni odbor, Voditelj FLAG-a.

Skupština je najviše tijelo upravljanja FLAG-om, a čine ju svi članovi FLAG-a Južni Jadran. U kontekstu provedbe LRSR i upravljanja radom Udruge, Skupština je nadležna i obavlja poslove: donosi Statut, izmjene i dopune, tumačenja i druge opće akte Udruge, usvaja LRSR, usvaja druge strateške dokumente Udruge, usvaja godišnja izvješća o radu Udruge, usvaja operativni (akcijski) i financijski plan rada Udruge, bira Predsjednika i Zamjenika Predsjednika Udruge, bira redovne i zamjenske članove Upravnog i Nadzornog odbora Udruge, bira osobu Likvidatora Udruge i drugo sukladno Statutu Udruge. Na dan usvajanja LRSR 23.10. 2023. godine, Skupština FLAG-a Južni Jadran broji 48 članova koji su podijeljeni u 3 interesne skupine - gospodarsku, civilnu i javnu. Reprezentativni predstavnici gospodarske interesne skupine su pravne ili fizičke osobe koje su

vlasnici ili ovlaštenici važeće povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova, ovlaštenici povlastice za uzgoj morske ribe i drugih morskih organizama i/ili povlastice za akvakulturu, subjekti u poslovanju s hranom sukladno posebnom propisu koji su korisnici odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za žive školjkaše i/ili proizvode ribarstva s udjelom od 66,67 % u članstvu Skupštine, civilne interesne skupine su udruge s udjelom od 8,33 % , te javne interesne skupine jedinice lokalne samouprave i turističke zajednice s udjelom od 25 % u članstvu Skupštine.

Predsjednik FLAG-a obavlja izvršne i druge funkcije u Udruzi definirane Statutom, a bira ga Skupština FLAG-a na mandat od 4 godine. Odgovoran je za zakonitost rada FLAG-a, rukovodi radom FLAG-a u skladu sa zakonom, statutom i općim aktima Udruge te odlukama Skupštine i Upravnog odbora FLAG-a. U slučaju spriječenosti, mijenja ga zamjenik Predsjednika, kojeg također bira Skupština na mandat od 4 godine.

Upravni odbor FLAG-a Južni Jadran se sastoji od 7 redovnih članova koje imenuje Skupština podijeljenih u 3 interesne skupine. Predstavnici gospodarske interesne skupine čine udio od 43 %, predstavnici civilnog sektora čine udio od 14 %, a predstavnici javne interesne skupine čine udio od 43 % u članstvu UO-a. UO je odgovoran za provedbu postupka odabira projektnih prijedloga u sustavu provedbe decentralizirane raspodjele financijskih sredstava iz javnih izvora kojima upravlja Udruga.

Nadzorni odbor sastoji se od 5 redovnih članova koje bira Skupština iz svog članstva, s obvezom sudjelovanja barem po jednog člana iz svake interesne skupine. Ima ulogu tijela za prigovore u rješavanju mogućih prigovora na Odluke FLAG-a. Nadzorni odbor je tijelo kontrole rada Udruge i nadležno je tijelo za prigovore za odlučivanje o odabiru projekata u sustavu prigovora na odluke Upravnog odbora.

Voditelj FLAG-a obavlja izvršne funkcije u Udruzi definirane Statutom. Imenuje ga Upravni odbor na vrijeme od 4 godine.

Tablica 11 Struktura i sastav partnerstva – Skupština FLAG-a Južni Jadran

	Gospodarska interesna skupina – sektor ribarstva ⁴	Civilna interesna skupina	Javna interesna skupina	Ukupno	Od toga žena	Od toga mladih ⁵
Broj	32	4	12	48	8	9
Postotak u odnosu na ukupni broj	66.67	8.33	25	100	16.67	18.76

Izvor: FLAG Južni Jadran

Tablica 12 Struktura tijela FLAG nadležnog za odabir projekata na FLAG natječaju

⁴ Pravne ili fizičke osobe koje su vlasnici ili ovlaštenici važeće povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova, ovlaštenici povlastice za uzgoj morske ribe i drugih morskih organizama i/ili povlastice za akvakulturu, subjekti u poslovanju s hranom sukladno posebnom propisu koji su korisnici odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za žive školjkaše i/ili proizvode ribarstva te ribarske zadruge, udruge, klasteri i ostali oblici udruživanja iz područja ribarstva

⁵ osobe do uključujući 40. godina

	Gospodarska interesna skupina	Civilna interesna skupina	Javna interesna skupina	Ukupno	Od toga žena	Od toga mladih
Broj	3	1	3	7	1	1
Postotak u odnosu na ukupni broj	43	14	43	100	14.3	14.3

Izvor: FLAG Južni Jadran

6.1 Ljudski kapaciteti za upravljanjem FLAG-om i provedbu LRSR

FLAG Južni Jadran posjeduje dostatne ljudske kapacitete za upravljanjem radom udruge i provedbu LRSR u predstojećem programskom razdoblju 2021.-2027., uz nastavak provedbe LRSR iz programskog razdoblja 2014.-2020., obzirom da FLAG-u još uvijek predstoji kontrola i praćenje projekata koji su u fazi provedbi, uz praćenje učinaka LRSR iz proteklog programskog razdoblja. U trenutku izrade LRSR FLAG Južni Jadran ima ukupno 3 zaposlene osobe, pri čemu 2 na puno radno vrijeme (voditelj i stručni suradnik), i jednu osobu na poziciji stručni suradnik na 50 % radnog vremena. Opseg poslova zaposlenika definiran je Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji radnih mjesta FLAG-a Južni Jadran te Pravilnikom o radu.

Postojeće zaposlene osobe posjeduju potrebna znanja iz područja relevantna za bavljenje ruralnim i lokalnim razvojem, s naglaskom na razvoj sektora ribarstva i marikulture te održivi razvoj lokalnih ribarstvenih zajednica. Dodatno, svi postojeći zaposlenici posjeduju višegodišnje relevantno iskustvo stečeno tijekom dosadašnjeg radnog i volonterskog angažmana iz područja lokalnog razvoja, pripreme i provedbe projekata te upravljanja organizacijama civilnog društva. Do sada su zaposlenici svoja znanja i vještine sustavno usavršavali putem edukacija i treninga, sudjelovanja na skupovima i konferencijama, na stručnim sastancima na županijskoj, državnoj i međunarodnoj razini te kroz razmjenu iskustava s drugim FLAG-ovima u Hrvatskoj. Sposobnosti zaposlenih za učinkovito upravljanje radom FLAG-a i provedbu LRSR su stekli kroz dosadašnju uspješnu provedbu i postignute rezultate u upravljanju radom FLAG-a u razdoblju 2014-2022, kao i u poslovima vezanim uz pripremu i provedbu projekata u drugim razvojnim institucijama. Radno i stručno iskustvo postojećih zaposlenika, priloženo je u Prilogu 4.

Osim zaposlenih, sukladno odredbama Statuta udruge, ljudske kapacitete za provedbu LRSR i upravljanjem radom FLAG-a sačinjavaju članovi osnovnih tijela FLAG-a – Skupštine i Upravnog odbora. Njihova je struktura i sastav naveden u poglavlju 6. Opis partnerstva. Predstavnicima članova u upravljačkim tijelima FLAG-a, koji sudjeluju u postupku odabira projekata, dugi su niz godina aktivni u partnerstvu FLAG-a te posjeduju znanja o načelima LEADER/CLLD pristupa i iskustvo u vođenju cjelokupnog postupka odabira projekata.

6.2 Financijski kapaciteti za upravljanjem FLAG-om i provedbu LRSR

Financijski kapaciteti za upravljanje FLAG-om i provedbu LRSR, u trenutku izrade dokumenta LRSR predviđeni su iz nekoliko izvora: (i) prihodi po potpori za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR, koji se financiraju iz Mjere III.2. po principu od maksimalno 25 % dodijeljene potpore za provedbu projekata u LRSR, (ii) prihodi od članarina i članskih doprinosa te (iii) prihodi iz drugih izvora. Plan iznosa financijskih sredstava iskazan za razdoblje 2023.-2029. dostatan je

za financiranje potrebnih aktivnosti rada FLAG-a i provedbu LRSR u razdoblju 2023.-2029. Predfinanciranje tekućih troškova i animacijskih aktivnosti FLAG Južni Jadran će osigurati iz vlastitih sredstava.

Tablica 13 Planirani financijski kapaciteti FLAG-a u razdoblju 2023.-2029.

Naziv	Plan 2023.	Plan 2024.	Plan 2025.	Plan 2026.	Plan 2027.	Plan 2028.	Plan 2029.
Prihodi po potpori za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	12,000.00	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09
Npr. prihodi od članarina i članskih doprinosa	7,000.00	7,000.00	7,000.00	7,000.00	7,000.00	7,000.00	7,000.00
Npr. prihodi iz drugih izvora (potpora JL(R)S, zaklade...)	11,000.00	11,000.00	11,000.00	11,000.00	11,000.00	11,000.00	11,000.00
Prihodi UKUPNO	30,000.00	110,382.09	110,382.09	110,382.09	110,382.09	110,382.09	110,382.09
Rashodi za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	12,000.00	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09
Npr. rashodi za provedbu LRSR-a koji nisu obuhvaćeni tekućim troškovima i troškovima vođenja	2,000.00	5,000.00	5,000.00	5,000.00	5,000.00	5,000.00	5,000.00
Rashodi UKUPNO	14,000.00	97,382.09	97,382.09	97,382.09	97,382.09	97,382.09	97,382.09
Razlika - višak/ manjak	16,000.00	13,000.00	13,000.00	13,000.00	13,000.00	13,000.00	13,000.00

Izvor: FLAG Južni Jadran

7. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRSR

Provedba LRSR temelji se na implementaciji predloženih aktivnosti, odnosno provedbi FLAG mjera usmjerenih postizanju općih ciljeva LRSR. Osim operativnog sustava provedbe i osmišljavanja alata kojima se funkcionalno i koordinirano provodi LRSR, potrebno je uspostaviti sustav praćenja i izvještavanja koji se temelji na bazama podataka koje sadrže ostvarene rezultate i na izvještajima koji, na sažet i jasan način, pružaju informacije o postignutim rezultatima.

Praćenja za potrebe izvještavanja prema tijelima FLAG-a vrši se na razini kalendarske godine. Svake godine izrađuje se Plan rada FLAG-a koji sadrži i Plan provedbe LRSR, a koji se odnosi na narednu kalendarsku godinu te je osnova za praćenje provedbe LRSR unutar kalendarske godine.

Plan rada sadrži prikaz i narativni opis aktivnosti FLAG-a i mjera koje se planiraju provesti unutar kalendarske godine, predviđeni broj projekata i predviđena financijska sredstva. U Planu rada i Akcijskom planu posebice se obrazlažu i aktivnosti vezane za tekući rad FLAG-a i animacijske aktivnosti. Financijski dio Akcijskog plana vezan za tekuće troškove i animaciju usklađuje se s ukupnim Financijskim planom rada FLAG-a. Plan rada i Financijski plan rada FLAG-a predlaže Upravni odbor, a usvaja ih Skupština FLAG-a.

Jednom godišnje, za prethodnu kalendarsku godinu, izrađuje se narativno godišnje izvješće o radu FLAG-a koje, uz informacije o poslovanju FLAG-a, sadrži kvalitativan i kvantitativan opisni dio provedbe LRSR – opis aktivnosti koje su se provele u kalendarskoj godini, opis dionika koji su

bili uključeni, opis provedenih aktivnosti animacije razvojnih dionika, opis procesa objave i provedbe natječaja i vrednovanja zaprimljenih projekata, izvješće o stanju provedbe odobrenih projekata, izvješće o medijskoj prisutnosti FLAG-a i, ukoliko je potrebno, opis problema koji su se pojavili prilikom provedbe i implementiranih rješenja uz preporuke za naredno razdoblje. Financijsko izvješće vezano za tekuće troškove, animaciju i projekte suradnje sadržano je u Financijskom izvješću za kalendarsku godinu na razini Udruge. Pored praćenja na razini kalendarske godine, FLAG prati provedbu LRSR na razini financijske godine. Nakon sklapanja ugovora o financiranju, za svaku financijsku godinu tijekom provedbe LRSR, FLAG dostavlja godišnje izvješće Upravljačkom tijelu na propisanom obrascu. Vrednovanje LRSR FLAG-a Južni Jadran podrazumijeva primjenu mehanizama unutarnje i vanjske (vanjski stručnjak) kontrole provedbe i upravljanja LRSR kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti. Sam proces vrednovanja podrazumijevanja provjeru pokazatelja rezultata i postizanja dodane vrijednosti LEADER/CLLD-a s ciljem izrade izvješća o postizanju planiranih rezultata ili izradi prijedloga za njezinu reviziju i izmjenu LRSR.

Vrednovanje provedbe LRSR provodi se na dvije razine:

- Unutarnje vrednovanje provodi FLAG na razini svake kalendarske godine dajući osvrt na sam proces provedbe s aspekta FLAG-a kao provedbeno-upravljačkog tijela te je sastavni dio Godišnjeg izvješća o radu kojeg usvaja Skupština.
- Vanjsko vrednovanje vodi neovisni stručnjak, minimalno 2 puta tijekom provedbe LRSR (2027. i 2029.), koristeći sljedeće metode: analizu LRSR i pratećih godišnjih izvješća provedbe, usmene konzultacije s krajnjim korisnicima i članovima FLAG-a i izradu preporuka za poboljšanja ili izmjenu LRSR.

Na tematskoj sjednici partnerstva potrebno je analizirati izvješće vanjskog vrednovanja te postupiti prema preporukama za unaprjeđenje provedbe LRSR, a po potrebi pristupiti i izmjeni LRSR. Nalazi vanjskog vrednovanja javno su dostupni na mrežnim stranicama FLAG-a.

8. Akcijski plan provedbe LRSR

Akcijski plan provedbe LRSR izrađen je temeljem konzultacijskog procesa s razvojnim dionicima, sukladno iskazanom interesu potencijalnih korisnika i pripremljenosti projektnih prijedloga. Akcijski plan provedbe LRSR FLAG-a Južni Jadran predstavlja indikativni tijek i dinamiku za postizanje općih ciljeva utvrđenih dioničkim i participativnim procesom izrade dokumenta za provedbeno razdoblje 2021.-2027. Pri tome indikativno prikazuje planirani raspored otvaranja (raspisivanja) FLAG natječaja za prioritetne mjere po godinama.

Akcijskim planom predviđeno je ukupno 5 FLAG natječaja, po jedan za svaku prioritetnu mjeru, odnosno 2 natječaja za postizanje općeg cilja 1. Osaženi i valorizirani društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice temeljeni na maritimnoj osnovi te 3 natječaja za postizanje općeg cilja 2. Održive, učinkovite, prosperitetne i prepoznatljive djelatnosti ribarstva i marikulture. Obzirom na dostatne administrativne i stručne kapacitete FLAG-a, određena je dinamika od 2 planirana raspisana natječaja po godini u 2024. i 2025. godini te 1 natječaj u 2026.

godini. Konzultacijskim procesom i iskazom interesa dionika i potencijalnih prijavitelja o pripremljenosti i spremnosti projektnih ideja tijekom izrade LRSR, donesena je indikativna odluka o raspisivanju PM 2.1. Stvaranje i promicanje dodanih vrijednosti te unaprjeđenje plasmana proizvoda ribarstva i marikulture i PM 1.2. Poticanje korištenja kulturne baštine i ostavštine te ukupnog ljudskog kapitala za društveno-gospodarski razvitak ribarstvene zajednice, u 2024. godini. Potrebno je napomenuti da će FLAG kontinuirano raditi na animaciji dionika i potencijalnih prijavitelja za sve prioritetne mjere, te će kroz praćenje provedbe LRSR, a ovisno o povratnim informacijama krajnjih korisnika i njihovih potreba, donositi odluke o izmjenama akcijskog plana, vodeći računa o postizanju planiranih rezultata i pokazatelja na razini prioritetnih mjera i strateških ciljeva.

Tablica 14 Indikativni akcijski plan – broj i raspored raspisivanja FLAG natječaja te predviđeni broj projekta u sklopu njih

Opći cilj/Prioritetna mjera	Godine raspisivanja FLAG natječaja					
	2023	2024	2025	2026	2027	Ukupno
OC 1. Osaženi i valorizirani društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice temeljeni na maritimnoj osnovi		1	1			2
PM 1.1. Potpora očuvanju i održivoj valorizaciji morskih i s morem povezanih okolišnih potencijala			1			1
PM 1.2. Poticanje korištenja kulturne baštine i ostavštine te ukupnog ljudskog kapitala za društveno-gospodarski razvitak ribarstvene zajednice		1				1
OC 2. Održive, učinkovite, prosperitetne i prepoznatljive djelatnosti ribarstva i marikulture		1	1	1		3
PM 2.1. Stvaranje i promicanje dodanih vrijednosti te unaprjeđenje plasmana proizvoda ribarstva i marikulture		1				1
PM 2.2. Podrška ulaganjima u servisne i prateće djelatnosti za obavljanje djelatnosti iz sektora ribarstva i marikulture				1		1
PM 2.3. Unaprjeđenje opremljenosti i poboljšanje uvjeta rada u djelatnostima ribarstva i marikulture			1			1
Vođenje FLAG-a i provedba LRSR		Kontinuirano				n/p
Ukupno	n/p	2	2	1	0	5

Izvor: FLAG Južni Jadran

9. Financijski plan provedbe LRSR

Financijski plan provedbe LRSR FLAG-a Južni Jadran iskazan je kroz apsolutne iznose i udjele (%) u odnosu na ukupni dodijeljeni iznos FLAG-u za provedbu LRSR u okviru Mjere III.2. Prikazuje planirane godišnje rashode namijenjene za provođenje definiranih prioritetnih mjera namijenjenih razvojnim dionicima u iznosu od 75 % ukupne alokacije, te tekućih troškova i animacije u iznosu od 25 % ukupne financijske alokacije dodijeljene FLAG-u Južni Jadran.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRSR, čiji je isključivi korisnik FLAG, planom je predviđeno maksimalno dopuštenih 25 % ukupne alokacije u okviru LRSR. Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRSR i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja projekata za provedbu LRSR. Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove FLAG-a

povezane s provedbom LRRS, što uključuje troškove plaća djelatnika FLAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju, praćenje i evaluaciju provedbe LRRS i sl. U odnosu na ukupan iznos potpore za provedbu LRRS, 43,12 % sredstava odnosi se na provedbu Općeg cilja 1. O snaženi i valorizirani društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice temeljeni na maritimnoj osnovi te 31,88 % sredstava za provedbu Općeg cilja 2. Održive, učinkovite, prosperitetne i prepoznatljive djelatnosti ribarstva i marikulture.

Potrebno je napomenuti da će FLAG kontinuirano raditi na animaciji dionika i potencijalnih prijavitelja za sve prioritetne mjere, te će kroz praćenje provedbe LRRS, a ovisno o povratnim informacijama krajnjih korisnika i njihovih potreba, donositi odluke o izmjenama financijskog plana, vodeći računa o postizanju planiranih rezultata i pokazatelja na razini prioritetnih mjera i strateških ciljeva.

Tablica 15 Financijski plan provedbe LRRS i rada FLAG-a Južni Jadran u razdoblju 2021.-2027.

Opći cilj/Prioritetna mjera	Fin. alokacija (EUR)	Udio u ukupnoj alokaciji (u %)
OC 1. O snaženi i valorizirani društveno-gospodarski i okolišni potencijali ribarstvene zajednice temeljeni na maritimnoj osnovi	976,741.39	43.12
PM 1.1. Potpora očuvanju i održivoj valorizaciji morskih i s morem povezanih okolišnih potencijala	488,370.70	21.56
PM 1.2. Poticanje korištenja kulturne baštine i ostavštine te ukupnog ljudskog kapitala za društveno-gospodarski razvitak ribarstvene zajednice	488,370.70	21.56
OC 2. Održive, učinkovite, prosperitetne i prepoznatljive djelatnosti ribarstva i marikulture	722,136.26	31.88
PM 2.1. Stvaranje i promicanje dodanih vrijednosti te unaprjeđenje plasmana proizvoda ribarstva i marikulture	287,450.10	12.70
PM 2.2. Podrška ulaganjima u servisne i prateće djelatnosti za obavljanje djelatnosti iz sektora ribarstva i marikulture	179,854.51	7.94
PM 2.3. Unaprjeđenje opremljenosti i poboljšanje uvjeta rada u djelatnostima ribarstva i marikulture	254,831.65	11.25
Vođenje FLAG-a i provedba LRRS	566,292.55	25.00
Ukupno	2,265,170.21	100.00

Izvor: FLAG Južni Jadran

Tablica 16 Financijski plan provedbe LRRS i rada FLAG-a Južni Jadran po godinama u razdoblju 2021.-2027.

Fin. alokacija (EUR)	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	UKUPNO
Provedba projekata (operacija)		775,820.8	743,202.35	179,854,51				1,698,887.65
Tekući troškovi i troškovi vođenja	12,000.00	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	92,382.09	566,292.55
Ukupno	12,000.00	868,202.89	835,584.44	272,236.6	92,382.09	92,382.09	92,382.09	2.256.180,21

Izvor: FLAG Južni Jadran

Popis tablica i slika

Tablica 1 Osnovni podaci o FLAG obuhvatu	3
Tablica 2 Broj obrta i obrta u ribarstvu na području FLAG-a Južni Jadran u 2023. godini.....	12
Tablica 3 Broj povlastica za gospodarski ribolov područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godina	16
Tablica 4 Iskrcaj morskih organizama (u kg) na području FLAG-a u razdoblju 2019. - 2022. godine	17
Tablica 5 Količine ulovljenih morskih organizama prema vrstama i iskrcajnim mjestima područja FLAG-a u 2022. godini.....	17
Tablica 6 Broj i struktura plovila FLAG područja	19
Tablica 7 Plovila područja FLAG-a prema ribolovnim alatima u 2021. godini.....	20
Tablica 8 Iskrcajna mjesta FLAG područja	21
Tablica 9 Prikaz usklađenosti LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027. s nadređenim strateškim dokumentima.....	48
Tablica 10 Popis participativnih događanja u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027....	53
Tablica 11 Struktura i sastav partnerstva – Skupština FLAG-a Južni Jadran.....	55
Tablica 12 Struktura tijela FLAG nadležnog za odabir projekata na FLAG natječaju	55
Tablica 13 Planirani financijski kapaciteti FLAG-a u razdoblju 2023.-2029.	57
Tablica 14 Indikativni akcijski plan – broj i raspored raspisivanja FLAG natječaja te predviđeni broj projekta u sklopu njih.....	59
Tablica 15 Financijski plan provedbe LRSR i rada FLAG-a Južni Jadran u razdoblju 2021.-2027.	60
Tablica 16 Financijski plan provedbe LRSR i rada FLAG-a Južni Jadran po godinama u razdoblju 2021.-2027.	60
Slika 1 Područje obuhvata FLAG-a Južni Jadran	2
Slika 2 Ribolovne zone FLAG područja.....	14
Slika 3 Područje obuhvata Malostonskog zaljeva.....	15
Slika 4 Prikaz proizvodnje školjkaša u Malostonskom zaljevu u razdoblju od 2012. do 2018. godine	18
Slika 5 Shematski prikaz hijerarhijske strukture strateške intervencije LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.	37

Prilog 1 - Analitički podaci u sklopu LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.

Popis naselja FLAG-a Južni Jadran

JLS	Naselja
Metković	Dubravica, Glušci, Metković, Prud, Vid
Opuzen	Buk Vlaka, Opuzen, Pržinovac
Korčula	Čara, Korčula, Pupnat, Račišće, Žrnovo
Dubrovačko primorje	Banići, Čepikuće, Doli, Imotica, Kručica, Lisac, Majkovi, Mravinca, Ošlje, Podgora, Podimoć, Slano, Smokovljani, Stupa, Štedrica, Točionik, Topolo, Trnova, Trnovica, Visočani
Ston	Boljenovići, Brijesta, Broce, Česvinica, Dančanje, Duba Stonska, Dubrava, Hodilje, Luka, Mali Ston, Metohija, Putniković, Sparagovići, Ston, Tomislavovac, Zabrđe, Zamaslina, Zaton Doli, Žuljana
Janjina	Drače, Janjina, Osobjava, Popova Luka, Sreser
Orebić	Donja Banda, Kučište, Kuna Pelješka, Lovište, Nakovanj, Orebić, Oskorušno, Pijavičino, Podgorje, Podobuče, Potomje, Stanković, Trstenik, Viganj
Kula Norinska	Borovci, Desne, Krvavac, Krvavac II, Kula Norinska, Matijevići, Momići, Nova Sela, Podružnica
Slivno	Blace, Duba, Duboka, Klek, Komarna, Kremena, Lovorje, Lučina, Mihalj, Otok, Pižinovac, Podgradina, Raba, Slivno Ravno, Trn, Tuštevaca, Vlaka, Zavala
Zažablje	Badžula, Bijeli Vir, Dobranje, Mislina, Mlinište, Vidonje
Pojezerje	Brečići, Dubrave, Kobiljača, Mali Prolog, Otrić-Seoci, Pozla Gora

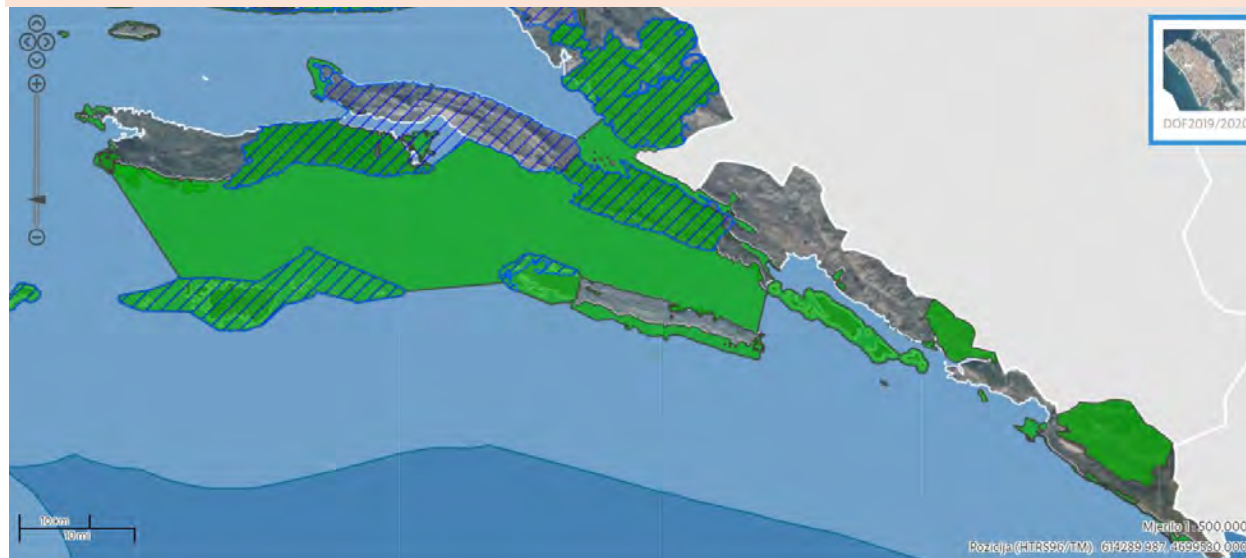
Izvor: DZS

Zaštićeni prirodni lokaliteti na području FLAG-a

Kategorija zaštićenog područja; šifra područja ekološke mreže	Naziv zaštićenog područja; naziv područja ekološke mreže	Ocjena stanja područja
Posebni rezervat šumske vegetacije	Šuma Kočje u selu Žrnovo na Korčuli	3
Posebni rezervat šumske vegetacije	Čemresada kod Orebića ("Pod Guspu")	2
Posebni rezervat - ornitološki	Močvarno područje Pod Gredom kod Metkovića	2
Posebni rezervat - ornitološki	Područje Orepak	2
Posebni rezervat - ornitološki	Močvarno područje Prud kod Metkovića	2
Posebni rezervat - ornitološki	Modro oko i jezero Desne	
Posebni rezervat u moru	Malostonski zaljev i Malo more	2
Spomenik prirode - geomorfološki	Močiljska špilja	3
Spomenik prirode - rijetki primjerak drveća	Česvina/crnika na predjelu zvanom Klokolina ili Mali Kozjak na području mjesta Žrnovo	3
značajni krajobraz	Područje Predolac-Šibenica	2
Park šuma	Gradski park Hober u Korčuli	3
Spomenik parkovne arhitekture - park	Park Foretić u Korčuli	1
Spomenik parkovne arhitekture - skupina stabala	Skupina čempresa na Pelješcu iznad Orebića	3
mineral	Kamene kugle u Općini Pojezerje	3

Izvor: JU za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode DNŽ, *Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenih dijelova prirode i područja ekološke mreže Natura 2000 DNŽ za 2022. godinu*

Prikaz obuhvata NATURA 2000 lokaliteta u DNŽ

Izvor: MINGOR, Zavod za zaštitu prirode - Bioportal

Osnovni razvojni pokazatelji u sklopu indeksa razvijenosti FLAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijeno sti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Korčula	7	106.084	27,624.86	3,394.71	0.1410	97.97	129.6	0.2625
Orebić	6	104.427	21,518.57	2,799.24	0.1177	104.50	149.1	0.2527
Dubrovačko primorje	6	103.299	33,324.38	3,315.35	0.0861	84.07	168.6	0.1712
Ston	6	103.011	25,524.30	3,222.39	0.1204	95.50	136.9	0.1565
Metković	5	100.996	21,136.99	1,218.56	0.2492	102.12	61.7	0.1984
Opuzen	5	100.299	20,878.44	1,912.88	0.2347	94.62	101.7	0.2080
Janjina	3	97.342	20,024.00	5,600.64	0.1701	100.92	416.1	0.3310
Kula Norinska	3	96.333	21,317.28	889.74	0.2811	90.55	84.7	0.1116
Slivno	3	96.258	14,785.86	1,862.46	0.3024	95.19	134.6	0.1991
Pojezerje	2	93.728	16,343.16	696.00	0.2461	86.15	84.7	0.0675
Zažablje	1	91.545	20,122.59	654.37	0.3402	77.44	111.6	0.0789
FLAG Južni Jadran		98.678	23459.583	1869.080	0.175	92.133	126.706	0.109

Izvor: Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti - jedinice lokalne samouprave, MRRFEU

Struktura prihoda trgovačkih društava prema djelatnostima i veličini na području FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini

Financijski pokazatelj	Mikro	Malo	Srednje	Veliko	Ukupno
(A) POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	7,196,226.41	7,546,490.81	14,278,076.85	0.00	29,020,794.07
(B) RUDARSTVO I VAĐENJE	722,938.09	2,951,882.41	0.00	0.00	3,674,820.50
(C) PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	15,790,352.41	20,848,613.05	0.00	0.00	36,638,965.46
(D) OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	670,206.25	0.00	0.00	0.00	670,206.25
(E) OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	1,703,388.01	15,555,387.61	0.00	0.00	17,258,775.62
(F) GRAĐEVINARSTVO	19,964,110.48	36,491,415.40	19,703,614.32	0.00	76,159,140.20
(G) TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	38,535,673.94	86,259,219.10	13,085,809.28	0.00	137,880,702.32
(H) PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	7,529,868.39	12,411,905.37	0.00	0.00	19,941,773.76
(I) DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	16,863,737.99	16,334,829.50	14,308,956.02	0.00	47,507,523.51
(J) INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	1,836,038.10	3,152,559.42	0.00	0.00	4,988,597.52
(K) FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	68,999.14	0.00	0.00	0.00	68,999.14
(L) POSLOVANJE NEKRETNINAMA	1,963,120.13	148,742.98	0.00	0.00	2,111,863.11
(M) STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	7,850,369.63	1,081,785.66	0.00	0.00	8,932,155.29
(N) ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	3,586,004.27	6,519,291.80	0.00	0.00	10,105,296.07
(O) JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	150,622.34	0.00	0.00	0.00	150,622.34
(P) OBRAZOVANJE	492,157.82	1,040,095.69	0.00	0.00	1,532,253.51
(Q) DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	1,773,602.21	0.00	0.00	0.00	1,773,602.21
(R) UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	616,954.29	0.00	0.00	0.00	616,954.29
(S) OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	1,507,505.64	0.00	0.00	0.00	1,507,505.64
Ukupni prihodi FLAG Južni Jadran	128,821,875.54	210,342,218.80	61,376,456.47	0.00	400,540,550.81

Izvor: Digitalna komora HGK

Struktura trgovačkih društava prema djelatnostima i veličini na području FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini

Broj tvrtki	Mikro	Malo	Srednje	Veliko	Ukupno
(A) POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	41	4	1	0	46
(B) RUDARSTVO I VAĐENJE	3	1	0	0	4
(C) PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	103	16	0	0	119
(D) OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	4	0	0	0	4
(E) OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	9	8	0	0	17
(F) GRAĐEVINARSTVO	151	19	2	0	172
(G) TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	194	26	1	0	221
(H) PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	48	8	0	0	56
(I) DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	150	9	2	0	161
(J) INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	18	1	0	0	19
(K) FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	2	0	0	0	2
(L) POSLOVANJE NEKRETNINAMA	54	1	0	0	55
(M) STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	92	1	0	0	93
(N) ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	45	4	0	0	49
(O) JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	1	0	0	0	1
(P) OBRAZOVANJE	6	1	0	0	7
(Q) DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	9	0	0	0	9
(R) UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	14	0	0	0	14
(S) OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	27	0	0	0	27
BROJ TVRRTKI FLAG Južni Jadran	971	99	6	0	1,076

Izvor: Digitalna komora HGK

Struktura zaposlenih u trgovačkim društvima prema djelatnostima i veličini na području FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini

Broj zaposlenih	Mikro	Malo	Srednje	Veliko	Ukupno
(A) POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	72	44	65	0	181
(B) RUDARSTVO I VAĐENJE	10	21	0	0	31

(C) PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	258	324	0	0	582
(D) OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	6	0	0	0	6
(E) OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	39	237	0	0	276
(F) GRAĐEVINARSTVO	437	559	133	0	1,129
(G) TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	355	392	48	0	795
(H) PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	109	106	0	0	215
(I) DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	335	189	410	0	934
(J) INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	35	66	0	0	101
(K) FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	1	0	0	0	1
(L) POSLOVANJE NEKRETNINAMA	21	0	0	0	21
(M) STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	198	1	0	0	199
(N) ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	78	44	0	0	122
(O) JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	4	0	0	0	4
(P) OBRAZOVANJE	22	43	0	0	65
(Q) DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	51	0	0	0	51
(R) UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	20	0	0	0	20
(S) OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	52	0	0	0	52
BROJ ZAPOSLENIH FLAG Južni Jadran	2,103	2,026	656	0	4,785

Izvor: Digitalna komora HGK

Pokazatelji gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture područja FLAG-a Južni Jadran u 2022. godini

Područje i djelatnost	Broj mikro tvrtki	Broj malih tvrtki	Prihodi mikro tvrtki	Prihodi malih tvrtki	Broj zaposlenih mikro tvrtke	Broj zaposlenih male tvrtke
Ribolov - FLAG Južni Jadran	5	0	130.566,33	0	5	0
Akvakultura - FLAG Južni Jadran	8	0	1.732.137,63	0	8	0
Ribolov - DNŽ	12	2	506,083.9	1,078,568.5	15	30
Akvakultura - DNŽ	10	1	1,878,916.1	1,375,173.5	19	8
Ribolov - RH	162	41	24,886,075.7	50,129,220.7	162	41
Akvakultura - RH	72	14	7,831,256.4	23,037,947.5	72	14

Izvor: Digitalna komora HGK

Popis uzgajivača morskih organizama područja FLAG-a Južni Jadran

JLS	Uzgajivač	Lokacija	Vrste uzgajanih vodenih organizama
Ston	SIPA, vl. Andro Mekišić	Malostonski zaljev, polje 18	Dagnja, kamenica
Ston	SRCE, vl. Jakša Mekišić	Malostonski zaljev, polje 61D, 371B	Dagnja, kamenica
Ston	MF ŠKOLJKA, vl. Mato Franušić	Malostonski zaljev i Malo more, polje 27	Dagnja, kamenica
Ston	NONOS DYD d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 51D	Lubin, komarča
Ston	KRINJICE, vl. Neda Kunica	Malostonski zaljev, polje 51B, C	Dagnja, kamenica
Ston	BEBEK, vl. Ljiljana Bebek	Malostonski zaljev, polje 10, 62, 107	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	PETAR, vl. Josip Bazdan	Malostonski zaljev, polje 518, 519	Dagnja, kamenica
Ston	AP BRIJESTA, vl. Ante Perić	Malostonski zaljev, polje 635, 636, 637	Dagnja, kamenica
Ston	KAMENICA, vl. Fanita Lahalo	Malostonski zaljev, polje 82A	Lubin, komarča
		Malostonski zaljev, polje 82B, C	Dagnja, kamenica
Ston	SUTVID, vl. Mateo Ledinić	Malostonski zaljev, polje 16, 209, 419, 622	Dagnja, kamenica
Ston	PASKAL, vl. Nevenka Franušić	Malostonski zaljev, polje 114, 4	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	PETRA, vl. Sniježana Šimunović	Malostonski zaljev, polje 429, 512, 213	Dagnja, kamenica
Ston	ŠTICA, vl. Ivo Bautović	Malostonski zaljev, polje 1002, 1003, 309, 398, 554	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	ŠOTRO, vl. Stijepo Grljević	Malostonski zaljev, polje 529, 515, 517	Dagnja, kamenica
Ston	ĐURAČIĆ, vl. Nikolina Đuračić	Malostonski zaljev, polje 66 A, B	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	MUŠULA, vl. Cvijetko Matković	Malostonski zaljev, polje 71A, B, C, 179, 538, 26, 15, 506, 427, 505, 508	Dagnja, kamenica
Ston	DAGNJA, vl. Antonio Prlaguzić	Malostonski zaljev, polje 558, 113	Dagnja, kamenica
Orebić	FRESH FISH d.o.o.	Uvala Bezdija na Pelješcu, na dijelu akvatorija u k.o. Nakovanj	Lubin, komarča
Ston	ĐIDO, vl. Ivica Glavor	Malostonski zaljev, polje 131, 363	Dagnja, kamenica
		Malostonski zaljev, polje 56	Lubin, komarča
Ston	BOŽOVIĆ, vl. Tomislav Božović	Malostonski zaljev, polje 305, 640	Dagnja, kamenica
Ston	SOKO, vl. Ivo Soko	Malostonski zaljev, polje 73	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	ŠKOLJKAS, vl. Pero Vojvoda	Malostonski zaljev, polje 191	Dagnja, kamenica
Ston	ANTONIO, vl. Đoni Mihočević	Malostonski zaljev, polje 332	Dagnja, kamenica

Dubrovačko primorje	PRSTAC, vl. Roberto Matković	Malostonski zaljev, polje 195A, 195	Dagnja, kamenica
Ston	MAKOĆ, vl. Nikša Matković	Malostonski zaljev, polje 1008, 1009, 513	Dagnja, kamenica
Ston	BRODOGRADNJA DUŽEVIĆ d.o.o	Malostonski zaljev, polje 170, 342	Dagnja, kamenica
Ston	GIUSEPINA, vl. Ivo Radibratović	Malostonski zaljev, polje 314, 315	Dagnja, kamenica
Dubrovačko primorje	ANTONIO, vl. Đoni Mihočević	Malostonski zaljev, polje 8, 43	Dagnja, kamenica
Ston	MAKOĆ, vl. Nikša Matković	Malostonski zaljev, polje 343, 93, 93 A, 106	Dagnja, kamenica
Ston	MAŠKARIĆ-SIGE, vl. Marija Radić	Malostonski zaljev, polje 1014, 1015	Dagnja, kamenica
Ston	MELKO, vl. Maja Radić	Malostonski zaljev, polje 1013	Dagnja, kamenica
Ston	MF ŠKOLJKA, vl. Mato Franušić	Malostonski zaljev, polje 375, 539	Dagnja, kamenica
Ston	KURENAT, vl. Stijepo Memunić	Malostonski zaljev, polje 369	Dagnja, kamenica
Ston	PETAR, vl. Josip Bazdan	Malostonski zaljev, polje 208, 507	Dagnja, kamenica
Ston	TIMS, vl. Ivica Hladilo	Malostonski zaljev, polje 425	Kamenica
Ston	TONI, vl. Antonio Šatara	Malostonski zaljev, polje 336, 337	Dagnja, kamenica
Ston	DADO, vl. Davor Cvjetanović	Malostonski zaljev, polje 46A	Kamenica
Ston	MIHOČEVIĆ, vl. Nedjeljko Mihočević	Malostonski zaljev, polje 14A	Dagnja, kamenica
Ston	BAZM&CO, vl. Marija Lazić	Malostonski zaljev, polje 1016	Dagnja, kamenica
Ston	CRKVICA, vl. Ante Šerlija	Malostonski zaljev, polje 159, 160, 168	Dagnja, kamenica
Ston	BRAĆA LAZIĆ, vl. Vicko i Zdravko Lazić	Malostonski zaljev, polje 559, 555, 556	Dagnja, kamenica
Ston	PONTA LUKE d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 353, 541, 537	Dagnja, kamenica
Ston	MALO MORE, vl. Pero Radibratović	Malostonski zaljev, polje 316, 319	Dagnja, kamenica
Ston	Kazerma, vl. Ante Butigan	Malostonski zaljev, polje 520	Dagnja, kamenica
Ston	GUSTA ME, vl. Boris Franušić	Malostonski zaljev, polje 221, 542, 354	Dagnja, kamenica
Ston	VRELO, vl. Niko Beatović	Malostonski zaljev, polje 509, 212	Dagnja, kamenica
Ston	OSTRIGA d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 356, 357, 535, 341	Dagnja, kamenica
Ston	BRAĆA LAZIĆ, vl. Vicko i Zdravko Lazić	Malostonski zaljev, polje 143, 144, 403	Dagnja, kamenica
Ston	MILJEVIĆ, vl. Andro Miljević	Malostonski zaljev, polje 350, 523, 526	Dagnja, kamenica

Ston	ROKO, vl. Niko Roko	Malostonski zaljev, polje 311, 323	Dagnja, kamenica
Ston	MORE, vl. Dragan Maškarić	Malostonski zaljev, polje 381	Dagnja, kamenica
Ston	NOVA SPONA d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 217, 232	Dagnja, kamenica
Ston	PONTA, vl. Antonio Pinčević	Malostonski zaljev, polje 101, 101A	Dagnja, kamenica
Ston	TIMS, vl. Ivica Hladilo	Malostonski zaljev, polje 226	Dagnja, kamenica
Ston	ŠTRBE, vl. Igor Štrbinić	Malostonski zaljev, polje 422	Dagnja, kamenica
Ston	ŠKRABO, vl. Nikša Škrabo	Malostonski zaljev, polje 325, 326	Dagnja, kamenica
Ston	MERI, vl. Maro Franušić	Malostonski zaljev, polje 172, 307, 392, 531	Dagnja, kamenica
Ston	ZEC, vl. Mare Zec	Malostonski zaljev, polje 511	Dagnja, kamenica
Slivno	IMM, vl. Zorana Medić	H1-Škoj, općina Slivno	Dagnja, kamenica
Ston	CRKVICA, vl. Ante Šerlija		Dagnja, kamenica
Ston	ŠIMA, vl. Stiven Giljević	Malostonski zaljev, polje 83 A, 83B	Dagnja, kamenica
Ston	PONTA LUKE d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 22	Dagnja, kamenica
Ston	MORE, vl. Stijepo Prčević	Malostonski zaljev, polje 81	Dagnja, kamenica
Ston	MAŠKARIĆ-SIGE, vl. Marija Radić	Malostonski zaljev, polje 41 A, C, D, E, F, G	Dagnja, kamenica
Ston	MELKO, vl. Maja Radić	Malostonski zaljev, polje 36, 53B, 53C, 77	Dagnja, kamenica
Janjina	BLUE ADRIA d.o.o.	Malostonski zaljev, polje 5, 72	Dagnja, kamenica
Ston	BRAĆA LAZIĆ, vl. Vicko i Zdravko Lazić	Malostonski zaljev, polje 59A, 59B, 111	Dagnja, kamenica
Ston	BRBORA, vl. Marija Brbora	Malostonski zaljev, polje 312, 329	Dagnja, kamenica
Ston	PONTA KABO, vl. Ivica Bačina	Malostonski zaljev, polje 87	Dagnja, kamenica

Izvor: Registar dozvola u akvakulturi, UR

Ostvareni dolasci turista u razdoblju 2019.-2022. godina na području FLAG-a

	2019			2020			2021			2022.		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani
Korčula	97,276	9,434	87,842	30,645	11,065	19,580	56,912	11,660	45,252	88,353	17,322	71,031
Metković	5,795	3,581	2,214	2,867	2,005	862	5,593	3,049	2,544	6,052	3,444	2,608
Opuzen	z	z	z	z	z	z	438,393	45	393	630	68	562
Dubrovačko primorje	42,535	1,571	40,964	z	z	z	18,059	1,606	16,453	z	z	z
Janjina	7,790	497	7,293	3,957	511	3,446	6,166	505	5,661	7,267	642	6,625
Kula Norinska	737	377	360	303	194	109	z	z	z	973	454	519
Orebić	105,603	9,676	95,927	53,903	7,832	46,071	89,534	9,725	79,809	110,739	14,402	96,337
Slivno	23,557	1,874	21,683	11,761	1,267	10,494	17,509	1,305	16,204	22,079	1,676	20,403
Ston	33,817	2,613	31,204	13,152	2,762	10,390	23,131	2,941	20,190	33,186	3,480	29,706
Zažablje	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z
Pojezerje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FLAG Južni Jadran	317,110	29,623	287,487	116,588	25,636	90,952	655,297	30,836	186,506	269,279	41,488	227,791

Izvor: Turizam u primorskim općinama i gradovima, DZS

Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području FLAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Ukupno
Metković	1104	71	14	10	2	1	1202
Opuzen	788	43	14	9	2	0	856
Korčula	286	56	6	1	1	1	351
Dubrovačko primorje	144	10	0	1	0	0	155
Ston	285	20	3	2	2	0	312
Janjina	82	8	0	1	1	0	92
Orebić	403	47	5	15	2	1	473
Kula Norinska	212	8	4	3	1	0	228
Slivno	375	19	12	4	1		411
Zažablje	87	4	3	0	0	1	95
Pojezerje	179	9	2	0	0	0	190
FLAG Južni Jadran	3945	295	63	46	12	4	4365
DNŽ	7737	293	103	88	18	6	8245

Izvor: Upisnik poljoprivrednika, APPRRR

Struktura poljoprivrednih površina na području FLAG-a

JLS	Oranica	Livada	Krški pašnjak	Vinogradi	Maslinik	Voćnjak	Ukupno	Broj ARKOD parcela
Metković	145.9	18.68	0.93	26.85	18.35	200.92	411.63	2878
Opuzen	120.21	5.53	1.16	2.63	14.5	1079.2	1223.23	3624
Korčula	11.8	0	1.47	88.71	207.61	5.52	315.11	2274
Dubrovačko primorje	23.05	9.75	487.38	5.79	120.56	52.1	698.63	1266
Ston	34.64	3.77	2.46	213.57	217.87	11.42	483.73	2868
Janjina	3.94	0	0	59.17	52.74	3.47	119.32	917
Orebić	18.84	0.93	1.15	547.17	137.88	5.85	711.82	5486
Kula Norinska	19.74	0.46	0.76	2.12	33.23	101.63	157.94	1004
Slivno	20.95	0.19	0	77.99	74.84	354.76	528.73	2037
Zažablje	85.43	16.36	427.13	3.61	11.85	55.79	600.17	584
Pojezerje	41.08	2.86	1.13	348	2.94	30.38	426.39	2547
FLAG Južni Jadran	525.58	58.53	923.57	1375.61	892.37	1901.04	5676.7	25485
DNŽ	869.87	162.47	1534.46	1923.37	2463.03	2123.52	9588.01	42667

Izvor: Upisnik poljoprivrednika, APPRRR

Brojno stanje stoke na području FLAG-a

JLS	Goveda	Konji	Koze	Magarci	Ovce	Svinje	Ukupno
Dubrovačko primorje	336	35	69	18	540		998
Janjina			25		4		29
Korčula	1		59	11	9		80
Kula Norinska		1	37	7	140		185
Metković	198	3	572	2	1038		1813
Opuzen	219	13	32	6	586		856
Orebić	33	29	346	96	257		761
Pojezerje	99		517		881		1497
Slivno	14		21				35
Ston		1	15	13	62		91
Zažablje	313	4	164	41	480		1002
FLAG Južni Jadran	1213	86	1857	194	3997	0	7347
DNŽ	1992	153	3678	259	7612	125	13819

Izvor: Upisnik poljoprivrednika, APPRRR

Trend kretanja broja nezaposlenih na području FLAG-a

Godina	2019	2020	2021	2022	2023
Korčula	208	266	186	188	238
Kula Norinska	140	160	132	129	130
Metković	1192	1362	1250	1127	1116
Opuzen	179	180	165	162	157
Orebić	120	163	101	102	137
Pojezerje	76	87	78	75	72
Slivno	119	143	116	107	113
Ston	58	76	69	57	69
Zažablje	80	93	73	79	74
Dubrovačko primorje	40	69	49	38	42
Janjina	15	17	22	20	17
FLAG Južni Jadran	2227	2616	2241	2084	2165
DNŽ	4575	6355	5353	4529	4899

Izvor: HZZ statistika

Kretanje broja nezaposlenih po mjesecima u 2022. godini na području FLAG-a

Godina	2022											
	Mjesec	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Korčula	268	272	269	242	154	100	91	93	108	182	233	242

Kula Norinska	156	148	148	145	132	122	119	117	103	107	119	133
Metković	1314	1322	1283	1191	1093	1046	1067	1063	960	985	1063	1139
Opuzen	174	179	183	177	162	151	151	161	148	142	153	162
Orebić	143	149	146	131	105	42	42	43	55	98	121	143
Pojezerje	77	79	76	74	76	73	71	74	71	74	76	81
Slivno	138	141	140	117	107	92	87	81	86	88	97	113
Ston	79	84	80	64	51	36	37	35	37	48	61	66
Zažablje	89	87	86	83	78	78	75	73	70	69	80	76
Dubrovačko primorje	58	61	56	39	31	23	24	25	24	30	38	44
Janjina	22	23	20	19	19	21	21	20	20	19	18	17
FLAG Južni Jadran	2518	2545	2487	2282	2008	1784	1785	1785	1682	1842	2059	2216
DNŽ	6152	6181	5645	4774	4053	3492	3539	3530	3357	3787	4603	5239

Izvor: HZZ statistika

Kretanje broja nezaposlenih po mjesecima u 2022. godini na području FLAG-a

Dob	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više	Ukupno
Korčula	2	17	15	21	13	25	20	18	12	13	156
Kula Norinska	2	8	6	10	10	6	12	17	24	20	115
Metković	15	70	112	81	93	99	93	124	147	101	935
Opuzen	0	9	17	10	14	24	19	12	19	15	139
Orebić	1	8	13	13	7	9	10	14	16	9	100
Pojezerje	2	3	7	3	9	5	4	9	7	8	57
Slivno	2	10	6	6	13	10	9	14	11	7	88
Ston	2	6	1	6	7	2	1	3	8	13	49
Zažablje	1	2	3	5	4	6	7	11	14	15	68
Dubrovačko primorje	0	4	3	4	1	3	3	2	4	2	26
Janjina	0	0	1	0	0	1	0	5	2	4	13
FLAG Južni Jadran	27	137	184	159	171	190	178	229	264	207	1746
DNŽ	61	249	392	342	339	398	403	420	511	398	3513

Izvor: HZZ statistika

Trend kretanja godišnjeg prosjeka osiguranika (zaposlenih) na području FLAG-a

Godina	2019	2020	2021	2022
Korčula	2295	2056	2189	2286
Kula Norinska	127	127	133	104
Metković	4436	4514	4704	4883
Opuzen	895	958	1012	1066
Orebić	1267	1153	1225	1284

Pojezerje	70	69	85	77
Slivno	350	498	555	262
Ston	623	803	956	922
Zažablje	42	40	57	44
Dubrovačko primorje	389	370	382	410
Janjina	210	482	303	180
FLAG Južni Jadran	10704	11070	11601	11518
DNŽ	48156	45075	46173	48206

Izvor: Statističke informacije HZMO

Osnovni demografski pokazatelji područja FLAG-a

JLS	Broj stanovnika 2011.	Broj stanovnika 2021.	Mladi 0-19	Stari 65 i više	Prosječna starost	Indeks starenja	Broj rođenih 2021.	Broj umrlih 2021.	Vitalni indeks 2021.
Metković	16788	15235	3,584	2,720	40.9	106.1	179	170	105.3
Opuzen	3254	2838	586	692	44.3	153.1	26	46	56.5
Korčula	5663	5415	1035	1389	45.3	174	47	85	55.3
Dubrovačko primorje	2170	1636	279	485	48.1	212.9	9	33	27.3
Ston	2407	2491	436	546	44.7	170.2	18	38	47.4
Janjina	511	522	45	224	56.1	602.2	1	16	6.3
Orebić	4122	3705	682	968	45.9	183.1	28	63	44.4
Kula Norinska	1748	1414	253	314	45.1	171.1	8	17	47.1
Slivno	1999	2046	250	453	46.5	243.2	11	28	39.3
Zažablje	754	553	90	137	47.3	211.1	5	16	31.3
Pojezerje	991	943	190	195	43.4	135.3	7	14	50.0
FLAG Južni Jadran	40407	36798	7430	8123	46.1	214.8	339	526	64.4
DNŽ	122,568	115,564	23,238	26,023	43.8	147.4	1,199	1,628	74
RH	4,284,889	3,871,833	741,145	869,239	44.3	156.2	36,508	62,712	58

Izvor: Popis stanovništva 2011. i 2021, DZS; Vitalna statistika za 2021. godinu, DZS

Obrazovna struktura stanovništva područja FLAG-a

JLS	Ukupno	Bez škole	Završena osnovna škola	Završena srednja škola	Visoko obrazovanje
Metković	12628	77	1705	7854	2702
Opuzen	2392	6	433	1395	507
Korčula	4626	15	612	2701	1269
Dubrovačko primorje	1438	9	350	818	243
Ston	2165	66	406	1290	398

Janjina	486	2	83	257	127
Orebić	3176	13	477	1828	800
Kula Norinska	1235	11	191	795	146
Slivno	1871	8	443	942	296
Zažablje	490	9	99	306	40
Pojezerje	804	8	227	469	85
FLAG Južni Jadran	31311	224	5026	18655	6613
DNŽ	97,836	438	13,018	56,661	26,210
RH	3,319,417	13,018	576,892	1,843,303	798,853

Izvor: Popis stanovništva 2021., DZS

Popis kulturnih dobara područja FLAG-a Južni Jadran

Rbr.	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta
1	Z-1403	Samostan i crkva Gospe od Anđela	Orebić	Nepokretna pojedinačna
2	Z-2530	Ostaci crkve sv. Stjepana	Ston	Arheologija
3	Z-3629	Crkva sv. Petra	Slano, BANJA 30	Nepokretna pojedinačna
4	Z-4466	Ruševine crkve sv. Andrije	Baćina,	Arheologija
5	Z-4587	Orsan franjevačkog samostana	Orebić, ŠET.KR.P. KREŠIMIRA IV	Nepokretna pojedinačna
6	Z-4762	Ostaci crkve sv. Martina	Ston	Arheologija
7	Z-4763	Ostaci crkve sv. Petra	Ston	Arheologija
8	RST-1274-1986.	Kulturno-povijesna cjelina Mali Ston	Mali Ston	Kulturnopovijesna cjelina
9	RST-1393-1993.	Kulturno-povijesna cjelina Kučišta	Kučište	Kulturnopovijesna cjelina
10	Z-3240	Kulturno povijesna cjelina Orebića	Orebić	Kulturnopovijesna cjelina
11	Z-5997	Arheološko nalazište Zađe s ostacima ville rustice	Baćina,	Arheologija
12	Z-6193	Arheološka zona i kulturno-povijesna cjelina Narona – Vid	Vid,	Arheologija
13	Z-7265	Ostaci antičkog brodoloma "Pod galija" kod punte sv. Ivana	Viganj	Arheologija
14	Z-1750	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Hodilje, HODILJE	Nepokretna pojedinačna
15	Z-1752	Crkva sv. Ane s grobljem	Imotica, IMOTICA 25	Nepokretna pojedinačna
16	Z-1751	Crkva sv. Mihajla	Imotica, KAZERMA 4	Nepokretna pojedinačna
17	Z-3683	Graničnik	Imotica, KAZERMA	Nepokretna pojedinačna
18	Z-4619	Franjevački samostan i crkva Gospe od Loreta - Delorita	Kuna Pelješka, GRUDE 1i/2	Nepokretna pojedinačna
19	Z-1425	Kapela Marije Djevice Pomoćnice Kršćana u sklopu ljetnikovca Celestina Mata Medovića	Kuna Pelješka, CRKVICE	Nepokretna pojedinačna
20	Z-1678	Crkva sv. Mihajla	Zamaslina, ZAMASLINA 16	Nepokretna pojedinačna
21	Z-4482	Arheološko nalazište Špilja Spila Nakovana	Nakovanj	Arheologija
22	Z-1423	Povijesni prostor Nakovana	Nakovanj	Kulturnopovijesna cjelina
23	Z-4480	Ruševine crkve zvane „Rotonda“	Ošlje	Arheologija
24	Z-2463	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Slano, SLAĐENOVIĆI 16	Nepokretna pojedinačna
25	Z-2583	Crkva sv. Vlaha sa župnom kućom	Slano, PUT OD JASENJA 7	Nepokretna pojedinačna
26	Z-1759	Crkva Navještenja	Ston, Put Nuncijate 18	Nepokretna pojedinačna

27	Z-1758	Crkva sv. Andrije	Ston	Nepokretna pojedinačna
28	Z-19	Podvodno arheološko nalazište kod uvale Prapratno	Ston	Arheologija
29	Z-4560	Brijeg Gradac s crkvom sv. Mihajla i samostanom dominikanki	Ston, ZAMLINJE 4i/5	Nepokretna pojedinačna
30	Z-3483	Govor i toponimija sela Vidonje	Vidonje	Nematerijalna
31	Z-2464	Crkva Gospe od Sedam žalosti	Žuljana, VUČINE 1	Nepokretna pojedinačna
32	Z-25	Ostaci njemačkog torpednog čamca "S-57"	Žuljana	Arheologija
33	Z-2458	Crkva sv. Marije Magdalene s grobljem	Banići, BANIĆI 1i/2	Nepokretna pojedinačna
34	Z-1739	Crkva Svih Svetih s grobljem	Broce, BROCE 86	Nepokretna pojedinačna
35	Z-1753	Ljetnikovac Betondić	Broce, Kobaš	Nepokretna pojedinačna
36	Z-1742	Arheološko nalazište groblja sa stećcima uz crkvu sv. Martina	Čepikuće	Arheologija
37	KZPD-22	Crkva sv. Jeronima	Ston	Nepokretna pojedinačna
38	Z-5328	Crkva sv. Vida	Vid, ULICA SVETOGA VIDA 1	Nepokretna pojedinačna
39	Z-5806	Crkva sv. Luke	Baćina, Boškovići	Nepokretna pojedinačna
40	Z-6030	Crkva sv. Jurja s ostatcima antičke villae rusticae	Baćina, Zavod 43	Nepokretna pojedinačna
41	RST-0100-1963.	Crkva Gospe od Karmena	Podgorje, SELO KARMEN 3	Nepokretna pojedinačna
42	RST-0109-1963.	Dominikanski samostan i crkva Gospe od Rozarija	Viganj, VIGANJ 54 /57	Nepokretna pojedinačna
43	Z-6157	Crkva sv. Mihovila	Viganj, VIGANJ 62	Nepokretna pojedinačna
44	Z-6205	Crkva sv. Ivana na otoku Osinju	Blace,	Nepokretna pojedinačna
45	Z-6394	Crkva sv. Trojstva	Kučište, KUČIŠTE	Nepokretna pojedinačna
46	RST-0108-1963.	Crkva sv. Luke	Kučište	Nepokretna pojedinačna
47	RST-1010-1978.	Crkva Navještenja	Kučište	Nepokretna pojedinačna
48	RST-1192-1986.	Franjevački samostan i crkva sv. Nikole	Ston, PROLAZ LUKŠE BERITIĆA	Nepokretna pojedinačna
49	Z-4764	Ostaci crkve sv. Magdalene (Mandaljene)	Ston	Arheologija
50	RST-0069-1963.	Ostaci crkve sv. Srđa	Ston, MILI	Nepokretna pojedinačna
51	Z-4765	Ostaci crkve sv. Ivana	Ston	Nepokretna pojedinačna
52	RST-0044-1962.	Kuća Fisković	Orebić	Nepokretna pojedinačna
53	Z-7588	Sklop "kula Nonković"	Klek, OD KULE	Nepokretna pojedinačna
54	Z-5833	Utvrda Smrdan Grad s crkvom Gospe Velike	Slivno Ravno,	Nepokretna pojedinačna
55	Z-5304	Erešova kula	Vid, Ulica Ante Taslaka	Nepokretna pojedinačna
56	RST-0545-1971.	Kuća Markota	Vid,	Nepokretna pojedinačna
57	RST-0708-1973.	Kuća Bukovac-Šiljeg	Vid,	Nepokretna pojedinačna
58	RST-0757-1974.	Kuća Lazarović	Kučište, KUČIŠTE 116	Nepokretna pojedinačna
59	Z-5464	Kula	Metković,	Nepokretna pojedinačna
60	Z-6015	Utvrda Brštanik	Podgradina, Podgradina	Nepokretna pojedinačna
61	RST-1186-1986.	Kancelarija Dubrovačke Republike	Ston, PLACA 4	Nepokretna pojedinačna
62	RST-1424-1996.	Svjetonik Lovišće	Lovište	Nepokretna pojedinačna
63	Z-854	Ljetnikovac Ohmučević	Slano, Put od Jasenja 27	Nepokretna pojedinačna
64	Z-915	Crkva sv. Martina s grobljem	Čepikuće, ČEPIKUĆE 21	Nepokretna pojedinačna
65	Z-916	Crkva sv. Roka	Čepikuće	Nepokretna pojedinačna

66	Z-919	Stambeno-gospodarski kompleks Milić-Ljuban	Doli, GRGOVIĆI 6	Nepokretna pojedinačna
67	Z-953	Crkva sv. Nikole	Ošlje, GORICA 11	Nepokretna pojedinačna
68	Z-954	Crkva sv. Petra i Pavla s grobljem	Ošlje, GORICA 16	Nepokretna pojedinačna
69	Z-958	Crkva sv. Ane	Podimoć	Nepokretna pojedinačna
70	Z-962	Crkva sv. Roka	Slano, GRGURIĆI 39	Nepokretna pojedinačna
71	Z-963	Knežev dvor	Slano, UZ DVOR 4	Nepokretna pojedinačna
72	Z-964	Stambeno - gospodarski kompleks Knežić	Slano, POSTRANJE 2	Nepokretna pojedinačna
73	Z-965	Groblje "Vlaško greblje" sa stećcima	Smokovljani	Arheologija
74	Z-966	Crkva sv. Đurđa	Sparagovići, LEDINIĆI 1	Nepokretna pojedinačna
75	Z-970	Crkva sv. Stjepana	Topolo, TOPOLO 64	Nepokretna pojedinačna
76	Z-971	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Trnova, TRNOVA 20	Nepokretna pojedinačna
77	Z-972	Crkva sv. Ivana s grobljem	Trnovica, TRNOVICA	Nepokretna pojedinačna
78	Z-973	Pojilište - Seoska lokva	Trnovica	Nepokretna pojedinačna
79	Z-974	Crkva sv. Nikole	Trnovica, TRNOVICA 3	Nepokretna pojedinačna
80	Z-4966	Nekropola stećaka „Greblje“	Slivno Ravno,	Arheologija
81	Z-4858	Crkva Gospe od Lužina	Ston, PELJEŠKI PUT 2	Nepokretna pojedinačna
82	Z-957	Crkva sv. Križa s grobljem	Podgora, MIHOLJ KRST	Nepokretna pojedinačna
83	ZDU_191	Kulturno - povijesna cjelina Stona s gradskim zidinama i utverdama	Ston	Kulturnopovijesna cjelina
84	Z-5421	Kolo lindo Dubrovačkog primorja	Više adresa	Nematerijalna
85	Z-7567	Crkva sv. Nikole i groblje	Borovci	Nepokretna pojedinačna
86	Z-5655	Ostaci antičkog brodoloma kod otočića Lirica	Žuljana	Arheologija
87	Z-5753	Arheološko nalazište Vrtar	Borovci,	Nepokretna pojedinačna
88	Z-6038	Arheološko nalazište špilja Gudnja	Česvinica	Arheologija
89	Z-7574	Arheološko nalazište Gradina na otoku Osinj	Blace	Arheologija
90	Z-6143	Crkva Presvetoga Imena Isusova (sv. Liberana)	Ston,	Nepokretna pojedinačna
91	Z-7597	Arheološko nalazište ostaci crkve sv. Anastazija (Staša)	Staševica	Arheologija
92	Z-6537	Srednjovjekovno groblje i crkva Male Gospe	Dobranje, Dobranje 8	Nepokretna pojedinačna
93	Z-7100	Kula Zlatarić	Pijavičino, DONJE PIJAVIČINO 11	Nepokretna pojedinačna
94	Z-7278	Podmorsko arheološko nalazište Portina	Ploče,	Arheologija
95	P-6175	Povijesna cjelina sela Karmen	Podgorje	Kulturnopovijesna cjelina
96	Z-7715	Crkva sv. Mihovila s grobljem	Dubrave, 10	Nepokretna pojedinačna
97	P-6269	Arheološko podvodno nalazište Luke Mitrovac	Komin,	Arheologija
98	Z-7546	Tradicija života s trupom i lađom, plovilima doline Neretve	Više adresa	Nematerijalna
99	P-6527	Stara župna kuća i kapela sv. Paškala	Plina Jezero	Nepokretna pojedinačna
100	P-6536	Arheološko nalazište Kotorac - Zakotorac	Donja Banda	Arheologija
101	Z-7583	Umijeće pripreme neretvanskog brujeta	Više adresa	Nematerijalna
102	P-6595	Arheološko nalazište Grad s ljetnikovcem Sutvid	Drače	Arheologija
103	Z-7628	Arheološko nalazište Grebine u Crnoči	Staševica	Arheologija
104	Z-7629	Crkva sv. Liberana i arheološko nalazište na Gomilama	Vidonje	Nepokretna pojedinačna

105	P-6626	Arheološko nalazište "Ljut"	Osobjava,	Arheologija
106	P-6629	Arheološko nalazište Zanoga	Borovci	Arheologija
107	Z-7673	Arheološko nalazište na Gračini i crkva sv. Roka	Otrić-Seoci	Arheologija
108	P-6644	Crkva sv. Ilije	Metković	Nepokretna pojedinačna

Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture i medija

Prilog 2 – Popis znanstvenih i razvojnih projekata FLAG područja povezanih s ribarstvom, morskim okolišem i maritimnom baštinom

Naziv projekta	Nositelj/Partner iz Hrvatske	Izvor financiranja	Vrijednost projekta	Opća tematika projekta	Ciljevi projekta	Rezultati projekta
"HABI - Aktivnosti podizanja svijesti, obuka i znanstvena istraživanja o vrstama i staništima od zajedničkog interesa zajednice."	LP - Municipality of Conversano, Italy PP2 Mola di Bari, PP3 Dubrovnik Development Agency DURA, PP4 Pubic Institution Lokrum reserve	ERDF	226,605.27	2.2: Pобољшanje zaštite i očuvanja prirode, biološke raznolikosti i zelene infrastrukture, uključujući urbanu sredinu, te smanjenje svih oblika onečišćenja.	Projektни prijedlog namjerava ostvariti niz integriranih ciljeva koji su usmjereni, kao cjelina, na promicanje nove slike područja temeljene na kvaliteti okoliša i krajolika, te bogatstvu kulturnog identiteta i prirodnog naslijeđa	"Završetak zajedničkih obuka" - Organizacija dva transnacionalna seminara, jedan u Conversanu, Italija, i jedan u Dubrovniku, Hrvatska. "Zajedničke strategije i akcijski planovi koje provode organizacije" - Izvješće o smjernicama za upravljanje i očuvanje NATURA 2000 morskih staništa i vrsta s naglaskom na prijetnje i pritiske. Dvije strategije: jedna za Hrvatsku i jedna za Italiju, razvijene zajedno kako bi odgovarale svakom području prema vlastitim prijetnjama.
Od drevnih pomorskih ruta do ekoturističkih destinacija	Nositelj: Sveučilište u Teramu Partner iz Hrvatske: Razvojna agencija Grada Dubrovnika DURA, Sveučilište u Zadru	ERDF i IPAII	1 043 905,40 EUR	Maritimna baština i valorizacija iste	1. Zajedničko umrežavanje kulturne baštine povezane s drevnim lukama kroz uključivanje lokalnih vlasti 2. Udruženi kapaciteti za ekoturizam 3. Transnacionalna promocija novih ekoturističkih destinacija	Uspostavljena mreža transnacionalne suradnje (ANCIENT ADRIAN PORTS Network) Izrađen plan zajedničkog istraživanja Izrađen zajednički akcijski plan za promicanje održivog ekoturizma

						<p>Uspostavljeno 5 small scale pilot projekata (<i>Ortona ancient harbor pilot case, Venice Early Medieval Harbor pilot case, Durres ancient harbor pilot case, Corfu ancient harbor pilot case, Dubrovnik ancient harbor pilot case</i>)</p> <p>Povećanje očekivanog broja posjeta i vidljivosti novih ekoturističkih destinacija</p>
ECO-NautiNET	LP. Gospodarka komora Achaia PP3 Sveučilište u Zagrebu, fakultet strojarstva i brodogradnje PP 4 Hrvatska gospodarska, komora Pula, PP6 DURA	ERDF	969,383,80 eur	Realizacija inovativne Adrionove mreže namijenjene malom i srednjem poduzetništvu(SME)	-Podrška razvoju regionalnog inovacijskog sustava za jadransko-jonsko područje - međusektorska suradnja na području nautičkog sektora razvojem online platforme	-Učinkovita i stabilna suradnja između malog i srednjeg poduzetništva (SME) i istraživačkog instituta u svrhu poboljšanja konkurentnosti i Inovacija u nautičkom sektoru -realizacija suradnje uključivanjem inovativnih sudionika i to gospodarske komore i SME te udruga i razvojne agencije, -Podrška inovativnim sudionicima putem lokalnog SME-a - osiguravanje metodologije i drugih mogućnosti poduzetnicima i istraživačkim institutima
ECOLOGICAL observing System in the Adriatic Sea: oceanographic observations for	Projekt partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-	Interreg ITA-CRO	3.390.551,05 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Opći cilj je uspostava ECOloškog sustava za promatranje u Jadranskom moru (ECOAdS), koje dijele Italija i Hrvatska, sposobne za integriranje ekoloških i oceanografskih	Razvijena digitalna platforma s prostornim podacima za bolje upravljanje zaštićenim morskim područjima, izrađeni edukativni katalozi, videozapisi i postavljene edukativno-informativne ploče u

biodiversity – ECOSS	neretvanske županije				istraživanja i praćenja sa strategijama očuvanja Natura 2000.	Malostonskom zaljevu u svrhu podizanja razine svijesti lokalnog stanovništva i posjetitelja. Održane akcije čišćenja podmorja i obale u području Malostonskog zaljeva. Izrađena izvješća o Natura2000 projektnim područjima za potrebe boljeg daljnjeg upravljanja područjima.
EKO MALOSTONSKI ZALJEV	Projekt partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije	Lokalna razvojna strategija u ribarstvu 2014. – 2020. FLAG-a Južni Jadran	67.885,46 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Povećanje zaštite i očuvanja Malostonskog zaljeva te povećanje važnosti o održivom korištenju vrijednosti zaljeva u svrhe marikulture.	Održane akcije čišćenja podmorja i obale, te edukacije lokalnog stanovništva i djece o važnosti uklanjanja otpada, recikliranja i bioraznolikosti u moru. Izrađene brošure i promotivni materijali.
„Plastic free zone”- Zaštićena područja Dubrovačko-neretvanske županije bez plastike za zdravije i zelenije sutra.	Projekt partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije	<i>Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost</i>	19.892,66 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Podupiranje mjera koje doprinose ograničenju korištenja jednokratnih plastičnih proizvoda kao i uklanjanje otpadne plastike i drugih vrsta otpada, u zaštićenim područjima. Otpad u moru je trenutno jedan od najvećih globalnih problema jer osim kroz ekološki negativni utjecaj, te negativni utjecaj na bioraznolikost mora, predstavlja golem rizik za zdravlje ljudi općenito s ogromnim ekonomskim	Održane 2 akcije čišćenja podmorja i obale (Uvala Prapratno i Uvala Vučina) Nabavljeni promotivni materijali s temom otpada u moru podijeljeni u školama i lokalnom stanovništvu u svrhu podizanja razine svijesti.

					posljedicama. Organiziranjem akcija čišćenja podižemo svijest kako lokalnog tako i šireg stanovništva o problemima otpada u moru kao i važnosti očuvanja morskog ekosustava i pripadajuće bioraznolikosti.	
Očuvanje plemenite periske (<i>Pinna nobilis</i>) u južnom dijelu Jadranskog mora	Projektни partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije	<i>Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost</i>	331.807,00 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Cilj projekta je očuvanje i spas od izumiranja mediteranske i jadranske endemske vrste školjkaša, plemenite periske (<i>Pinna nobilis</i>). Plemenita periska je strogo zaštićena vrsta u Republici Hrvatskoj sukladno <i>Zakonu o zaštiti prirode (Narodne novine br. 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19)</i> te se nalazi na popisu IUCN-a kao kritično ugrožena vrsta zbog masovnih pomora uzrokovanih parazitom (<i>Haplosporidium pinnae</i>) i bakterijom (<i>Mycobacterium sp.</i>).	Postavljanje kolektora za prihvat ličinki, zaštita ličinki i odraslih živih jedinki od predatora i antropogenog utjecaja, označavanja lokacija za zaštitu, edukacije po školama te ex situ aktivnosti poput smještanja živih jedinki periski u zatvorene sustave i održavanje istih.
Razvoj okvira za upravljanje ekološkom mrežom Natura 2000	Projektни partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije	Operativni program konkurentnost i kohezija	24.752.425,56 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Osnovni cilj projekta je uspostava okvira za učinkovito upravljanje ekološkom mrežom Natura 2000 u Hrvatskoj, kroz participatorni razvoj planova upravljanja područjima ekološke	Izrađeni planovi upravljanja za područja ekološke mreže Dubrovačko-neretvanske županije, ojačani kapaciteti Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže.

					mreže, razvoj i institucionalnih i individualnih kapaciteta za upravljanje te podizanje javne svijesti o važnosti očuvanja ovih područja. U projektnim aktivnostima kao suradnici sudjelovale su i sve javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže.	
Uklanjanje invazivne strane vrste plavi rak (<i>Callinectes sapidus</i>)	Projektni partner Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije	<i>Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost</i>	99.542,11 EUR	Zaštita i očuvanje morskog okoliša i ekosustava	Cilj projekta je, uz stvaranje pravnog okvira za lov i distribuciju ove vrste, ciljani izlov selektivnim vršama i kontinuirano uklanjanje plavih rakova na pilot područjima, uz popularizaciju i poticanje izlova na širem području od strane lokalnog stanovništva, što izravno doprinosi očuvanju zavičajne bioraznolikosti, uključujući riblji fond.	Projekt je u provedbi. očekivani rezultat je smanjenje količine plavog raka i spriječeno daljnje širenje.

Prilog 3 – Popis sudionika u procesu izrade LRSR FLAG-a Južni Jadran 2021.-2027.

Ime i prezime	Organizacija	Sektor		
		Javni	Civilni	Gospodarski
Mato Oberan	FLAG Južni Jadran		X	
Marijana Marlais	FLAG Južni Jadran		X	
Ivana Franušić	FLAG Južni Jadran		X	
Dražensko Čović	Udruga „LANTERNA „		X	
Marija Radić	Školjkarstvo „Maškarić-Sige“			X
Dario Krstičević	PŠU „Peliška Jedra“		X	
Milan Pezo	Obrt „Sipa“			X
Valantina Vitković	Općina Ston	X		
Vedran Kunica	Udruga Stonski školjkari			X
Zvonimir Đula	Ribarski obrt „Ježevica“			X
Ivica Glavor	Obrt „Đido“			X
Dalka Zanki	Sveučilište u Splitu, Odjel za studije mora	X		
Veni Marinković	VM savjetovanje			x
Antonio Franušić	Ribolov i školjkarstvo „Tonći“			X
Zorica Šešelj	Općina Slivno	X		
Vlatko Mratović	Općina Janjina	X		
Snježana Šimunović	Obrt „Petra“			X
Ivo Kola	Općina Dubrovačko primorje	X		
Maro Franušić	Ribolov „Meri“			X
Ivo Bautović	Obrt „Štica“			X
Andro Mekišić	Ribarski obrt „Sipa“			X
Vedran Antunica	Općina Ston	X		
Jakša Mekišić	Obrt „Srce“			X

Prilog 4 - Stručno i radno iskustvo zaposlenika FLAG-a Južni Jadran

Mato Oberan

Datum rođenja: 13/06/1970 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Muško | **Telefonski broj:**

(+385) 098329120 (Mobilni telefon) | **E-adresa:** matooberan@gmail.com |

Adresa: Od Batale 14, 20000, dubrovnik, Hrvatska (Kućna)

● **OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE**

Dubrovnik, Hrvatska

POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR Poljoprivredna srednja škola

● **RADNO ISKUSTVO**

2003 – TRENUTAČNO

RIBAR OBRT GALEB

2016 – TRENUTAČNO Ston, Hrvatska

VODITELJ FLAG JUŽNI JADRAN

Organizacija i koordinacija operativnih poslova
Administrativni poslovi Udruge
Savjetodavna podrška za pripremu i provedbu projekata
Obavljanje svih poslova definiranih projektom
Provedba Leader pristupa

2021 – TRENUTAČNO

VODITELJ FLAG ŠABAKUN

Organizacija i koordinacija operativnih poslova
Administrativni poslovi Udruge
Savjetodavna podrška za pripremu i provedbu projekata
Obavljanje svih poslova definiranih projektom

● **DODATNE INFORMACIJE**

DRUŠTVENE I POLITIČKE AKTIVNOSTI

2012 – TRENUTAČNO

Predsjednik ceha za ribarstvo HOK-e DNŽ

2014 – 2020

Predsjednik ceha za ribarstvo HOK-e RH

PROFIL

Rođena sam 31.07.1989. god. u Mostaru.

Udata sam i imam dvoje djece.

Po završetku studija 2013.god. počela sam raditi kao volonter Profesor Politike i gospodarstva u Srednjoj Strukovnoj školi u Ljubuškom. Nakon odradene godine dana, radila sam u odjelu marketinga u firmi Violeta d.o.o u Grudama. 2015.godin

Nakon udaje i preseljenja na Pelješac počinjem raditi u privatnoj Vinariji koju vodi suprug. U vinariji sam radila na odjeul prodaje, marketinga, proizvodnje vina, izrade etiketa i promotivnog materijala, dogovaranje posjeta i rad na fiskalnoj kasi i pisanju računa. 2020 godine počinjem raditi u Dubrovačko-neretvanskoj Županiji u Odjelu za poljoprivredu i ruralni razvoj na projektu Europske Unije koji se zove Green Economy GeCo2. Trenutno sam još uvijek na tom radnom mjestu.

Kroz poslove koje sam do sada obavljala, a koji su bili prvenstveno vezani za komunikaciju i odnos sa ljudima stekla sam odlične komunikacijske vještine, kao i organizacijske kroz samu vinariju, ali također spremna sam uvijek surađivati kroz sve aspekte posla i imam sklonost timskom radu.

Marijana MARLAIS

MAGISTRICA POLITOLOGIJE

OBRAZOVANJE

Filozofski Fakultet Sveučilišta u Mostaru

01.07.2008.- 1.06.2013.

Stečeni naziv: Magistar Politologije

Smjer : Unutarnja politika

RADNO ISKUSTVO

Violeta d.o.o. Odjel Marketing

01.01.2013.- 01.05.2013

Rad u odjelu marketinga, promidžba higijenskih proizvoda putem sudjelovanja na sajmovima, sudjelovanje u izradi i dizajnu etiketa.

Srednja Strukovna škola Ruđera Boškovića Ljubuški

Profesorica Politike i gospodarstva

01.09.2014- 01.05.2015.

Profesor iz predmeta Politika i Gospodarstvo učenicima srednje škole 3-eg i 4-og razreda

Vinarija Marlais Voditeljica marketinga i prodaje

01.12.2015- 01.05.2020

Voditeljica marketinga i prodaje u vinariji, rad na fiskalnoj kasi, pisanje računa, dogovaranje obilazaka i posjeta u vinariji, rad sa agencijama, sudjelovanje u

KONTAKT

Kontakt:

098/174-8427

E mail.:

Marijana_b@live.com

Adresa:

Metohija12, Ston 20230

HOBIJI

Sviranje gitare
Bavljenje sportom
Vinarstvo

procesu proizvodnje vina, izrada etiketa, letaka i brošura, prezentacije.

Organizacija izvoza vina u Europu I SAD.

Sudjelovanje u organizaciji domaćih I međunarodnih vinskih sajmova.

Dubrovačko-neretvanska Županija Odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj

18.05.2020- 31.05.2022.god

Kroz svoj posao radim kao administrativni referent na projektu Europske Unije koji se zove Green Economy GeCo2. Pišem izvještajna razdoblja, kalkulacije, odrađivamo seminare i konferencije.

Flag Južni Jadran

01.06.2022.-danas

Stručni suradnik u Udruzi. Vodim administrativne poslove Udruge, provođenje LRSR, dajem savjete za pripremu I provedbu projekata, provodim Leader pristup i obavljamo sve poslove definirane projektom

TEČAJEVI

Vinska škola: WSET 2016(Wine and Spirit Education Trust)

Level 1 i 2

Stečena diploma: Sommeliere

Tečaj informatike

I. Stupanj: Windows XP

II. Stupanj: Word

III. Stupanj: Excel

IV. Stupanj: Power Point i Internet

PRIZNANJA I NAGRADE

Dobitnica Fonda za studentske zajmove radi izvrsnog uspjeha postignutog u toku studiranja.

RAČUNALNE VJEŠTINE

Dobro upravljanje uredskim protokolom (procesom teksta, tablica, prezentacija)

Dobro upravljanje softverima uređivanja fotografija
Osnove rada na računalu, poznavanje rada u MS Office-u, Excelu

VOZAČKA DOZVOLA

AM, B, F.G

Ivana Franušić

(+385) 989238581 | ivanavukovic3003@gmail.com | Luka 70, 20230, Ston, Hrvatska

● RADNO ISKUSTVO

01/04/2018 – 01/04/2019 – Hrvatska

TEHNOLOG - PRIPRAVNIK – Cromaris

Dva mjeseca rada u pogonu prerade
Dva mjeseca rada u mrijestilištu
Dva mjeseca rada u sektoru "Razvoj i istraživanje"
Četiri mjeseca rada u uzgajalištu

05/2017 – 10/2017

KUHAR NA BRODU ZA SEDMODNEVNO KRSTARENJE – Rinka d.o.o.

Hrvatska

01/01/2017 – 28/02/2017

KUHAR U HOTELU HOLIDAY INN EXPRESS – Foremost Hospitality HIEX GmbH

Munich, Njemačka

04/2016 – 10/2016

KUHAR NA BRODU ZA SEDMODNEVNO KRSTARENJE – Rinka d.o.o.

Hrvatska

05/2015 – 11/2015

KUHAR NA BRODU ZA SEDMODNEVNO KRSTARENJE – Rinka do.o.

Hrvatska

10/2013 – 01/2014

ZAŠTITA I PRAĆENJE MORSKIH SISAVACA – Geoguide Consultants Ltd./ Spectrum ASA

Praćenje kretanja morskih sisavaca i njihova zaštita tijekom seizmičkih istraživanja na istraživačkom brodu u trajanju od 11 tjedana.

Hrvatska

05/2013 – 06/2013

ICCAT REGIONALNI PROMATRAČ PLAVOPERAJNE TUNE – Cofrepeche, Pariz (Fancuska)

Praćenje, procjena i provjera ulova na brodu.
Praćenje ribolovnih operacija i operacija iskrcaja i prekrcaja ribe.

Vođenje HACCP sustava
Kontrola kvalitete i ispravnosti sirovine (plava riba, inčuni i srdele)
Vođenje proizvodnih procesa
Stari Grad, otok Hvar

10/2011 – 03/2012

OPERATER U CALL CENTRU – Hrvatski telekom

Split

09/2008 – 02/2010

OPERATER – Ipsos puls

Split

● **OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE**

09/2004 – 05/2008 – Split

ZAVRŠENA OPĆA GIMANZIJA – IV. Gimnazija "Marko Marulić"

09/2008 – 11/2011

INŽENJERKA MORSKOG RIBARSTVA – Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za studije mora

---

11/2011 – 02/2015

MAGISTRA INŽENJERKA MORSKOG RIBARSTVA – Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za studije mora

---

11/2015 – 05/2016 – Split

KUHAR – Privatna ugostiteljska škola "Oliva Allegra"

● **JEZIČNE VJEŠTINE**

Materinski jezik/jezici: HRVATSKI

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	B2	B2	B2	B2	B2
TALJANSKI	B2	B1	B1	B1	B1

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

● **VOZAČKA DOZVOLA**

Vozačka dozvola: B

● **PREPORUKE**

Dostupne na upit

● **KOMUNIKACIJSKE I MEĐULJUDSKE VJEŠTINE**

Komunikacijske i međuljudske vještine

Dobre komunikacijske vještine stečene iskustvom u različitim poslovima. Tijekom ljetne sezone, komunikacija s stranim gostima, kao i komunikacija sa članovima posade na istraživačkom brodu stranog govornog područja

● **POSLOVNE VJEŠTINE**

Poslovne vještine

Posjedovanje pomorske knjižice te slijedećih breveta:

- Temeljna sigurnost na brodu
- Član posade koji čini dio plovidbene straže
- Osnovni program sigurnosne zaštite
- Mjere sigurnosti na putničkom brodu